15 ΙΑΝΟΥ. ΤΟΜ. Β'.

1852. ΦΥΛΛ. 44

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΟΣ ΛΥΣΙΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε φυλλ. ΜΓ'.)

Γ'.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην·

« Φίλτατε Ἀλέξανδρε! Ὁ πατήρ μου μὲ διέταξε νὰ σὲ διακοινώσω τι λίαν δυσάρεστον, καὶ βεβαιώθητι ὅτι ἐκτελῶ τὴν διαταγήν του μὲ ἀπερίγραπτον λύπην. Ἂν καὶ ἐξακολουθῶν νὰ σὲ ἀγαπᾷ ὅπως καὶ μέχρι τοῦδε, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχων διάθεσιν τοῦ νὰ σὲ συντρέξῃ διὰ παντὸς τρόπου, ἀναγκάζεται ὅμως νὰ σὲ παρακαλέσῃ δι' ἐμοῦ νὰ μὴ ἔλθῃς πλέον εἰς τὴν οἰκίαν του. Δὲν θέλεις κατορθώσει νὰ φανταστῇς μὲ πόσην θλίψιν τῆς ψυχῆς του ἀπεφάσισε νὸ λάβῃ τὸ μέτρον τοῦτο· ἀλλ' ἐδιάσθη ἀπό τινας δυσαρέστους πληροφορίας περιελθούσας ἐσχάτως εἰς γνῶσίν του. Τὸ κατ' ἐμέ, ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι κἀμμία περίστασις δὲν θέλει μεταβάλει τὴν πρὸς σέ μου ἀδελφικὴν φιλίαν. Ἐξ ἐναντίας θέλω εἶσθαι πάντοτε,

προθυμότατος συμμαθητής σου
Ἐδουάρδος Στάϊνσδορφ.»

Ἡ ἀπροσδόκητος καὶ ἀναιτιολόγητος αὐτὴ ἀποπομπὴ κατεκεραυνοβόλησε τὸν ταλαίπωρον Ἀλέξανδρον. Ἔμεινεν ὡς ἐμβρόντητος ὅταν, ἐνῷ διαθρυπτόμενος, ὡς ἴδομεν, ἀπὸ ἐλπίδας γλυκείας, ἐσκέπτετο πῶς νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ ὄνειρά του, ἐξυπνίσθη ἀπὸ τὸν κρότον τοιούτου κεραυνοῦ. Τί ἄρα ἔμαθεν ὁ βαρόνος; Μὴ ἐμάντευσε τοὺς σκοποὺς, τὸν πρὸς τὴν Σοφίαν ἔρωτά του; Ἀλλὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑσπέραν, καὶ κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του, διετήρει ὅλην τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγαθότητά του. Τί λοιπὸν συνέβη ἔκτοτε; Μὴ τὸν ἐσυκοφάντησέ τις ἐχθρὸς ἢ ἀντεραστής του; Παραφρονῶν σχεδὸν κατε-

γίνετο νὰ λύση τὸ αἴνιγμα, ὅτ' ἔλαβε καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο ἐπιστόλιον·

« Ἀλέξανδρε! Σὲ γράφω μὲ χεῖρα τρέμουσαν, διὰ νὰ σὲ ἀποχαιρετίσω διὰ παντός. Ὡς καπνὸς διεσκεδάσθησαν αἱ ἐλπίδες μας . . . Ἐπεθύμουν νὰ μὴν ἤκουα ὅ,τι μὲ εἶπες χθές . . . Ἔσο εὐτυχέστερός μου, Ἀλέξανδρε, καὶ προσπάθησον νὰ λησμονήσης . . .

» Ὁ πρίγκηψ ἦλθε σήμερον τὸ πρωΐ, καὶ συνωμίλησεν ἐν ἐκτάσει μὲ τὸν πατέρα μου. Ἐπεσκέρθη δὲ μετὰ ταῦτα κ' ἐμέ. Μετ' ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ πατήρ μου μὲ τὸν ἀδελφόν μου. Δὲν ἐνθυμοῦμαι πῶς ἀνεφέρθη τὸ ὄνομά σου· ἅμ' ἀκούσας αὐτὸ συνέστειλεν ἀμέσως τὰς ὀρρῦς, καὶ μὲ τὴν συνειθισμένην αὐστηρότητά του μὲ εἶπε· « Σοφία! αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας ἔλαβα περὶ τοῦ πρίγκηπος Ἀνδραμίδου, δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἔχωμεν πλέον σχέσεις μὲ αὐτόν. Ὅπου λοιπὸν καὶ ἂν τὸν ἀπαντήσης πρέπει νὰ τὸν ἀποφύγης . . . καὶ νὰ λησμονήσης μάλιστα ὅτι τὸν ἐγνώρισες. » Δὲν σὲ γράφω πλειότερα, Ἀλέξανδρε! Ἴσως μάλιστα σφάλλω γράφουσα καὶ ταῦτα. Ἀλλὰ δὲν αἰσθάνομαι ἀρκετὴν γενναιότητα ν' ἀποχωρισθῶ ἀπὸ σύντροφον τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, χωρὶς κἂν ν' ἀποτείνω πρὸς αὐτὸν τελευταῖον ἀσπασμόν. Ἡ πρὸς σέ μου ὑπόληψις δὲν θέλει ποτὲ ἐλαττωθῆ, ἀφοῦ μάλιστα ἐκήρυξεν ὁ πατήρ μου ὅτι, εἰ καὶ ἀναγκαζόμενος νὰ σὲ ἀποβάλη, δὲν παύει τοῦ νὰ σὲ τιμᾷ. Ἐγὼ λοιπὸν, φαίνεται, ὅτι εἶμαι ἡ αἰτία τῆς ἐξορίας σου· τὸ ἔγκλημά σου εἶναι διότι μέ . . .

» Ὑγίαινε καὶ πάλιν! Τρέμει ἡ χεὶρ μου χαράσσουσα τὴν τρομερὰν ταύτην λέξιν. Ὑγίαινε! Εἴθε νὰ εὕρης, λησμονῶν με, τὴν εὐτυχίαν τῆς ὁποίας σὺ μὲν εἶσαι ἄξιος, ἐγὼ δὲ ἐστερήθην διὰ παντός. »

Ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς ταύτης διευκρίνησεν ὁπωσοῦν τὰς συγκεχυμένας ἰδέας του. Ἀναπολήσας τὴν συνάντησίν του μὲ τὸ πρίγκηπα Φιλόδωρον, τὰ ἐταστικὰ καὶ δύσπιστα βλέμματα, τὴν ἀλαζόνα σιωπὴν, καὶ τὴν κατεσπευσμένην ἀναχώρησίν του, ἐπείσθη ὅτι, μαντεύσας τὸν πρὸς τὴν νέαν ἔρωτά του, ἐρραδιούργησε ν' ἀποβληθῇ τῆς οἰκίας τοῦ βαρόνου.

— Ὄχι! ὄχι! ἀνέκραξεν ὡς φρενόληπτος. Ὄχι! κύριε Φιλόδωρε! Δὲν θ' ἀφήσω νὰ τελεσφορήσουν αἱ ῥαδιουργίαι σου, αἱ ἀγενεῖς σου συκοφαντίαι· θὰ σ' ἐκδικηθῶ!

Καὶ περιεπλανᾶτο ὠρυόμενος ὡς λέων ἐντὸς τοῦ μικροῦ δωματίου του. Τέλος ἐξελθὼν ὡς παράφορος, ἐπορεύθη μηχανικῶς πως τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ βαρόνου. Ἐντός τινος πλαγίας καὶ σκολιᾶς στενωποῦ, ἐξ ἐκείνων αἵτινες διατέμνουσι κατὰ μυριάδας τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, εἶδε τρεῖς κυρίους ἱσταμένους καὶ συνομιλοῦντας μετὰ πολλῆς οἰκειότητος.

— Θὰ ὑπάγετε καὶ σήμερον εἰς τοῦ Βεζύρου, πρίγκηψ Φιλόδωρε; ἠρώτησέ τις ἐξ αὐτῶν. Ἐλπίζετε τέλος πάντων νὰ διορισθῆτε Μέγας Διερμηνεύς;

— Τῇ ἀληθείᾳ, ἀπορῶ κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος. Προχθὲς ὁ Βουλουβούτ-πασας μὲ εἶπε χαμογελῶν ὅτι, διὰ νὰ γίνω Διερμηνεὺς, πρέπει νὰ εἶμαι καὶ ὑπανδρευμένος. Ἀλλ' ἐπέρασεν ὁ καιρός μου . . .

— Ὦ! μάλιστα! ἀνέκραξεν ὁ ἕτερος τῶν δύω ἄλλων· νομίζεις ὅτι δὲν ἠξεύρομεν ὅτι ἑτοιμάζεσαι νὰ στεφανωθῇς τὴν κόρην τοῦ βαρόνου Σταΐνσδορφ.

Ὁ πρίγκηψ, συνοφρυωθεὶς ἀμέσως, ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν·

— Λοιπὸν γνωρίζεις καλήτερά μου τὰς ὑποθέσεις μου; Καὶ ὅμως σὲ βεβαιῶ ὅτι εἶσαι ἀπατημένος.

— Μάλιστα! ὁ γέρων βαρόνος τὸ διαλαλεῖ ἀκατάπαυστα. Ἠξεύρεις ὅτι εἶσ' εὐτυχὴς, διότι ἡ νέα εἶναι καὶ ὡραία, καὶ ἔχει καὶ προῖκα ὡραιοτέραν;

— Προῖκα; Ἔ! Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἔρχεται εἰς καλὴν ὥραν. Αἱ τελευταῖαι ἐσωτερικαὶ ἀκαταστασίαι, καὶ οἱ πόλεμοι μὲ τὴν Ῥωσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, μὲ κατέστρεψαν· ἐδημεύθησαν ὅλα μου τὰ πράγματα, καὶ σήμερον εἶμαι ὅλως κατάχρεως. Ὅλ' αὐτὰ τὰ εἶπα καὶ εἰς τὸν γέροντα βαρόνον, διότι δὲν θέλω ν' ἀπατήσω ἄνθρωπον εὐγενῆ ὡς αὐτόν.

— Καὶ ὅμως ἐπιμένει καὶ σὲ θέλει γαμβρόν! Τῇ ἀληθείᾳ, σπάνιος πενθερός! Διὰ τί λοιπὸν διστάζεις;

Μετὰ δὲ μικρὰν σιωπὴν ὁ πρίγκηψ ἀπεκρίθη·

— Ὑποψίαι, παράδοξοί τινες περιστάσεις . . . Φοβοῦμαι μὴ δὲν μ' ἀγαπᾷ ἡ νέα . . .

— Δι' αὐτὸ μόνον;

— Ἔχω καὶ ἄλλους λόγους . . . θὰ τοὺς διασαφήσω πρῶτον.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναγνωρίσας τὸν πρίγκηπα Φιλόδωρον καὶ ἀκούσας τὴν τελευταίαν του ἀπόκρισιν, προέβη αἴφνης, καὶ μὲ φωνὴν ἐμφαίνουσαν ὀργὴν ἀκατάσχετον,

— Νὰ τοὺς διασαφήσωμεν, εἶπεν ἐδῶ καὶ ἀμέσως, κύριε πρίγκηψ! Οἱ κύριοι οὗτοι ἂς μᾶς χρησιμεύσουν ὡς μάρτυρες.

Ὁ δὲ πρίγκηψ, καταπληχθεὶς ἀπὸ τὴν αἰφνιδίαν αὐτὴν καὶ ἀπροσδόκητον πρόκλησιν, ὠπισθοχώρησεν ἀνασκιρτήσας. Τὸ πρόσωπόν του ἠλλοιώθη, καὶ ἀμηχανῶν ἔβλεπε τὸν νέον ἱστάμενον ἀπέναντί του μὲ κεφαλὴν ἀνωρθωμένην καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἀστράπτοντας.

— Τίς εἶσαι, νέε; ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους μὲ πολλουσαν φωνήν· τί θέλεις;

— Τί θέλω! παρακαλῶ, κύριε πρίγκηψ, μὴν ὑποκρίνεσθε. Μὲ εἴδετε ὅσῳ σᾶς εἶδα, καὶ ἐπειδὴ σᾶς ἐγνώρισα, θὰ μ' ἐγνωρίσατε βεβαίως καὶ σεῖς.

— Διόλου, κύριε· ἡ μνήμη μου δὲν εἶναι πολλὰ ζωηρά.

— Σᾶς λέγω λοιπὸν ὅτι εἶμαι ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης, καὶ ὅτι μὲ εἴδετε χθὲς εἰς τοῦ βαρόνου Σταΐνσδορφ.

— Πιθανὸν . . . καὶ ἔπειτα;

— Ἔπειτα, ἡ παρουσία μου σᾶς δυσηρέστησεν. Ἔστω. Πλὴν σᾶς ὁμολογῶ ὅτι καὶ ἡ ἰδική σας μὲ δυσαρεστεῖ ἔτι μᾶλλον.

Ἐρύθημα ζωηρὸν ἀνέβη ἀμέσως εἰς τὰς χλωμὰς τοῦ Φιλοδώρου παρειάς, τὸ ὁποῖον διεδέχθη καὶ αὖθις ἡ πρώτη ὠχρότης. Τὰ χείλη του ἐφάνησαν μὲν τρέμοντα, ἀλλ' αὐτὸς ἐσιώπησε.

— Τὸ πρᾶγμα εἶναι καθαρὸν, ἐπανέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος· δὲν σᾶς ἀρέσει νὰ ὑπάγω εἰς τοῦ βαρόνου Σταΐνσδορφ ἐνῷ εἶσθε ἐκεῖ, κ' εἰς ἐμὲ δὲν ἀρέσει νὰ ὑπάγετε ἐνῷ ἐγὼ δὲν εἶμαι. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ διορθώσωμεν αὐτὸ, ὥστε νὰ ὑπάγῃ ὁ ἕνας τῶν δύω μας.

— Ἄ! . . . μονομαχίαν θέλει ὁ νέος, εἶπε χλευαστικῶς ὁ Φιλόδωρος στραφεὶς πρὸς τοὺς συντρόφους του.

— Ἐννοεῖται! ἀνέκραξεν ἐντόνως ὁ Ἀλέξανδρος. Ἔμαθα τὰς ῥαδιουργίας σας, καὶ τὴν σημερινὴν ἐπίσκεψίν σας, καὶ τὰς ἀναισχύντους συκοφαντίας σας . . . καὶ εἶσθε ἀνάξιος τοῦ ὀνόματος πρίγκηπος ἐὰν δὲν μὲ δώσετε ἱκανοποίησιν!

Ἀλλ' ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος ἵστατο ψυχρὸς καὶ σιωπηλός· οἱ δὲ δύω φίλοι του, ἀποροῦντες, τὸν ἠτένιζον ἐκθαμβοι.

— Καλὰ, νέε κύριε! εἶπεν ἐπὶ τέλους μὲ ἦθος ἡγεμονικόν· βιάζεσαι ὅμως παραπολὺ, καὶ ἡ τόση παραφορά σου εἶναι ματαία· τὴν συγχωρῶ ὅμως ἐπειδὴ εἶσαι νέος. Εἶχα σκοπὸν νὰ σὲ ζητήσω κ' ἐγὼ ἐξηγήσεις τινάς· ἀλλ' ἐπειδὴ μ' ἐπρόλαβες, θὰ ἐξηγηθῶμεν πρῶτον, καὶ ὕστερον θ' ἀποφασίσωμεν περὶ τῆς μονομαχίας.

— Κύριε πρίγκηψ! . . . ἀνέκραξεν ὀργίλως ὁ Ἀλέξανδρος.

— Κύριε πρίγκηψ . . . ἐπανέλαβεν ἀτάραχος ὁ Φιλόδωρος. Ὅποιος ἐπέρασεν, ὡς ἐγὼ, πολλὰ ἔτη τῆς ζωῆς του πολεμῶν καὶ γύνων τὸ αἷμά του, ἠξεύρει καλήτερα ἑνὸς μαθητοῦ τί εἶναι τίμιον καὶ γενναῖον. Ἂς διακόψωμεν ἐδῶ τὴν φιλονεικίαν μας, καὶ τὴν ἀναλαμβάνομεν πάλιν ὅπως ἐπιθυμεῖς. Εἶπες, νομίζω, ὅτι ὀνομάζεσαι πρίγκηψ Ἀνδραμίδης;

— Μάλιστα.

— Καὶ ποῦ κατοικεῖς;

— Καταντικρὺ εἰς τὸ *Ἀγᾶ-Τζαμί*.

— Πολλὰ καλά· θὰ λάβῃς ἐντὸς ὀλίγου εἰδήσεις μου. Ἐγὼ δὲ κατοικῶ εἰς Θεραπεῖα, ἐκεῖθεν τοῦ κόλπου πρὸς τὸ *Κιρέτσ-βουρνοῦ*.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἡτοιμάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ὠχρὸς καὶ φρυάσσων, ἀλλὰ καταπληχθεὶς ἀπὸ τὸ ἀξιοπρεπὲς καὶ τὸ ἀτάραχον τοῦ ἀντεραστοῦ του, εἶδεν αὐτὸν ἀναχωροῦντα σιωπηλὸς καὶ ἀκίνητος.

Οἱ δύο σύντροφοι τοῦ πρίγκηπος Φιλοδώρου, μείναντες μόνοι, ἔρριψαν πρὸς ἀλλήλους βλέμματα σκωπτικὰ, ἐμειδίασαν, ἐχαιρέτισαν διὰ νεύματος τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἀνεχώρησαν ἐπίσης.

Μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν κατεπραύνθη καὶ τούτου ἡ ὀργή. Ἠσθάνθη ὅτι ἡ μονομαχία, ἤθελε μὲν ἴσως ἱκανοποιήσει τὸν ἔρωτά του, ἀλλὰ καὶ ἐρεθίσει τὸν γέροντα Σταΐνσδορφ, ἐὰν πρὸ αὐτῆς δὲν ἐφρόντιζε νὰ διασκεδάσῃ τὰς ἐναντίον του προλήψεις τοῦ βαρόνου. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο, διὰ νὰ ἀνασκευάσῃ τὰς συκοφαντίας, ἔπρεπε νὰ γνωρίσῃ προηγουμένως αὐτὸς, καὶ διὰ τοῦτο, πεποιθὼς ἐπὶ τὴν ἀθωότητά του, ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ θαρραλέως. Διευθύνθη λοιπὸν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ βαρόνου.

Δ'.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Σταυροδρομίου διαιροῦνται κυρίως εἰς δύω, οὕτως εἰπεῖν, φυλάς· εἰς τὴν φυλὴν τῶν γεννηθέντων μὲν καὶ ἀνατραφέντων ἐν Εὐρώπῃ, μεταβάντων δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν χάριν ἐμπορίας ἢ ἄλλης ὑποθέσεως, καὶ εἰς τὴν φυλὴν τῶν γεννηθέντων μὲν ἐν τῇ βασιλευούσῃ ταύτῃ, καταγομένων δὲ ἀπὸ τῶν Ἐνετῶν καὶ τῶν Γενουησίων, εἰς οὓς οἱ αὐτοκράτορες εἶχον ἐπιτρέψει νὰ ἱδρύσωσιν ἐμπορικὰ καταστήματα ἐν Γαλατᾷ, καὶ ἀπὸ ἄλλων παρεπιδήμων Γάλλων, Ἰταλῶν, κλ., ἐκφύλων, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, περιτριμμάτων τῆς ἰδίας πατρίδος. Ἡ δευτέρα αὕτη φυλή, καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὰς σχέσεις, καὶ τὴν ἐπιῤῥοὴν, ὑπάρχει μὲν ἐπικρατεστέρα τῆς πρώτης, ἀλλ' ὄχι καὶ χρηστότερα τὰ ἤθη. Κληρονομήσαντες τὰ ἐλαττώματα τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ τελειοποιήσαντες μάλιστα αὐτὰ δι' ἀνενδότου προσπαθείας εἰς τὸ ἐπιβουλεύεσθαι καὶ τοὺς κατακτητὰς καὶ τοὺς κατακτηθέντας, κομπάζουσιν ἐπὶ καταγωγῇ εὐρωπαϊκῇ, καὶ ἀπαξιοῦσι νὰ ὀνομάζωνται Γραικοὶ ἢ Τοῦρκοι, εἰ καὶ γεννηθέντες ἐν τῷ τόπῳ αὐτῶν, καὶ αὐτῶν ὁμιλοῦντες τὴν γλῶσσαν, καὶ μὴ ψελλίζοντες κἂν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν τοῦ ἔθνους εἰς ὃ διισχυρίζονται ὅτι ἀνήκουσι. Προτιμῶντες τὸν ῥάθυμον καὶ θηλυπρεπῆ τῆς Ἀσίας βίον, τῶν ἀνδρικωτέρων τῆς Δύσεως ἕξεων, ἔχουσι τὰς οἰκίας διεσκευασμένας ὡς τὰς τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ἐξηπλωμένοι ἀναλγήτως ἐπὶ *σοφάδων*, φοροῦσι *τσιμπούκια*, καὶ *σερμπέτια* καὶ *ναργιλέδας*.

Ἐν τοιαύτῃ οἰκίᾳ κατῴκει καὶ ὁ βαρόνος Σταΐνσδορφ. Ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς ἦτο πλήρης ἀνθρώπων· νέφη ἐκφυσώμενα διὰ μακροτάτων καπνοπόρων σωλήνων, ἀνέβαινον περιελισσόμενα πρὸς τὴν ὀροφήν, καὶ ἁρμονία τις μονότονος συγκροτουμένη ἀπὸ ἤχους ῥοφητικοὺς, ἀνήγγελλεν ὅτι ὁ καπνὸς τοῦ Γιεμὲν ἐγλύκαινε τὰ χείλη τῶν ξένων τοῦ γέροντος βαρόνου.

— Ποῦ εἶναι ἡ ἀδελφή σου; ἠρώτησεν οὗτος τὸν υἱόν του· πῶς δὲν φαίνεται;

— Εἶναι κακοδιάθετος, ἀπεκρίθη ὁ Ἐδουάρδος, καὶ θὰ μείνῃ ἀπόψε μόνη της.

— Μὲ κακοφαίνεται, ἐπανέλαβε δυσαρέστως ὁ βαρόνος, διότι περιμένω τὸν πρίγκηπα . . .

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἠνοίχθη ἡ θύρα, καὶ ὁ ὑπηρέτης ἀνήγγειλε μεγαλοφώνως τὸν πρίγκηπα Ἀλέξανδρον Ἀνδραμίδην.

Ὁ βαρόνος ἀνασκιρτήσας ἐστράφη φρυάσσων πρὸς τὸν Ἐδουάρδον, ὅστις καταπτοηθεὶς ἀφῆκε τὸν μικρὸν καὶ περίκομψον κυαθίσκον του.

— Πῶς; ἀνέκραξεν, Ἐδουάρδε, δὲν τὸν ἔγραψες;

— Πῶς δὲν τὸν ἔγραψα; ἀπεκρίθη ἔντρομος. Εἶμαι μάλιστα βέβαιος ὅτι καὶ ἔλαβε τὸ γράμμα μου.

— Διὰ τί λοιπὸν ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ . . . ἀφοῦ ὁ κόσμος ὅλος ἤκουσε τὴν ἱστορίαν τοῦ Τιτόφ; . .

Εἰσελθὼν ἐν τοσούτῳ ὁ Ἀλέξανδρος ὅλος τεταραγμένος καὶ κάτωχρος, ἐπροχώρει μὲ βῆμα βραδὺ

μὲν ἀλλὰ στερεὸν πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην, ὅστις πνέων ὅλος ὀργήν, ἠρώτησεν ἀποτόμως τὸν Ἀλέξανδρον·

— Ποῖος εἶσθε, κύριε; καὶ τί θέλετε;

Ὁ Ἀλέξανδρος, καταπληχθεὶς ἀπὸ τὴν βραχεῖαν καὶ προσβλητικὴν ταύτην ἐρώτησιν, ἐστάθη, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ὅλων ἐστράφησαν περίεργοι πρὸς αὐτόν. Καὶ ὅμως ἀπεκρίθη εὐθαρσῶς,

— Ἦλθα, κύριε βαρόνε, νὰ σᾶς ζητήσω ἀναγκαίας τινὰς ἐξηγήσεις . . .

— Ἤλθετε κακῶς, ἀπεκρίθη ὁ γέρων· δὲν ἐλάβετε τὸ γράμμα τοῦ Ἐδουάρδου;

— Τὸ ἔλαβα, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐνόησα.

— Καὶ ὅμως ἦτον σαφέστατον . . . πλὴν, καὶ ἂν δὲν τὸ ἐνοήσατε, ἡ ἐρώτησίς μου ἀρκεῖ νὰ σᾶς χρησιμεύσῃ ὡς ἑρμηνεία.

— Ἀλλὰ δὲν καταλαμβάνω οὐδ' αὐτὴν, ἐπανέλαβεν ὑπερηφάνως ὁ νέος πρίγκηψ. Ἦλθα διὰ νὰ λάβω ἐξηγήσεις, καὶ ὄχι διὰ νὰ ὑβρισθῶ. Οὐδὲ ἡ γέννησις, οὐδὲ ἡ ἀνατροφή μου τὸ ἐπιτρέπουν.

— Ἡ γέννησίς σας! εἶπεν ὁ βαρόνος ὑπομειδιῶν· ἂς μὴ ὁμιλῶμεν περὶ αὐτῆς. Ὡς πρὸς τὴν ὕβριν, ἴσια ἴσια διὰ νὰ μὴ σᾶς ἐκθέσω εἰς αὐτὴν σᾶς παρεκάλεσα νὰ μὴν ἔλθετε. Διὰ τί λοιπὸν παραπονεῖσθε ἀφοῦ μόνος σας ἤλθετε νὰ τὴν ζητήσετε;

— Διότι δὲν ἐπίστευα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι μετὰ δεκαπενταετῆ πατρικὴν εὔνοιαν πρὸς ἐμὲ, θὰ μὲ ἀπεβάλλετε καὶ θὰ μὲ κατεφρονεῖτε χωρὶς λόγον.

— Χωρὶς λόγον! τίς σᾶς τὸ εἶπεν;

— Ἦλθα διὰ νὰ τὸν μάθω.

— Ἀλλὰ δὲν εἶναι οὔτε ὁ καιρὸς οὔτε ὁ τόπος ἁρμόδιος. Δίδονται τοιαῦται ἐξηγήσεις δημοσίᾳ;

— Ἐνόμιζα, κύριε βαρόνε, ὅτι θὰ σᾶς εὕρω μόνον. Πλὴν, ἀδιάφορον. Δὲν μὲ φοβίζει ἡ δημοσιότης· καὶ τοσαύτην ἔχω πεποίθησιν περὶ τοῦ χαρακτῆρός μου, ὥστε δὲν φοβοῦμαι νὰ καταστήσω δικαστὴν τῆς διαγωγῆς τῶν αἰσθημάτων μου πάντα τίμιον ἄνθρωπον.

— Εἶσθε τρελός! Ἴσια ἴσια τὴν δημοσιότητα αὐτὴν νομίζων ἐπιβλαβῆ. . .

— Σᾶς εἶπε, κύριε βαρόνε, ἐπανέλαβεν ἐντόνως ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι δὲν τὴν φοβοῦμαι. Ἐξ ἐναντίας οἱ προφυλάξεις σας αὐταὶ δύνανται νὰ μὲ βλάψουν . . .

— Ἀλλὰ δὲν πρόκειται, κύριε, περὶ τοῦ προσώπου σας μόνου· καί . . .

— Δὲν πρόκειται περὶ μόνου ἐμοῦ! Ἐξηγηθῆτε, παρακαλῶ, κύριε βαρόνε. Ἐὰν ἡ καρδία μου ἀνέβλεψε μακρύτερα . . . ἔνοχος εἶμαι ἐγὼ μόνος . . .

— Τί μᾶς λέγετε; ἐπανέλαβεν ὁ βαρόνος. Ὁμολογῶ ὅτι εἶσθε νέος καλὸς, τίμιος, ἀξιόλογος· πλὴν δὲν μὲ συμφέρει νὰ ἔχω σχέσεις μαζῆ σας· τὸ πρᾶγμα εἶναι καθαρόν· τί ζητεῖτε περισσότερον;

— Σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε βαρόνε, εἶπεν ἔκθαμβος ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τοὺς ἐπαίνους τούτους· ἀλλ' ἀδυνατῶ νὰ συμβιβάσω τὸ συμπέρασμά των μὲ αὐτούς. Ἐὰν τῳόντι μὲ τιμᾶτε ἀκόμη, διατί, ἀφοῦ τόσα ἔτη μ' ἐθεωρεῖτε ὡς υἱόν σας, μὲ διώκετε σήμερον;

— Διὰ τί; διὰ τί;... ἡ περιέργειά σας εἶναι ἐπιβλαβής. Διὰ μόνον τὸ συμφέρον σας ἀποσιωπῶ ὅ,τι γνωρίζουν ὅλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι.

— Διὰ τὸ συμφέρον μου!

— Ναὶ, τὸ ἐδικόν σας καὶ τῆς μητρός σας.

— Τῆς μητρός μου! ἐπανέλαβεν ἀνασκιρτήσας μὲ ὁρμήν. Τί σημαίνει αὐτὸ, Θεέ μου!

— Ἄκουσον, τέκνον μου, εἶπεν ὁ βαρόνος ἀνυψώσας τοὺς ὤμους· μὴ μ' ἐρωτᾷς περισσότερα . . . καὶ, ὥρα σου καλή!

— Ἀδύνατον, κύριε βαρόνε! δὲν σαλεύω ἀπ' ἐδῶ. Ἀπαιτῶ νὰ μὲ ὁμιλήσετε φανερά.

— Ἐπειδὴ, κύριε, τὸ ἀπαιτεῖτε, σᾶς λέγω ὅτι ἡ μήτηρ σας δὲν ὑπανδρεύθη ποτὲ, καὶ ὅτι εἶσθε . . . νόθος.

Κεραυνὸς ἔπεσε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἀλλ' ἀμέσως ἀνυψώσας αὐτὴν. καὶ προσηλώσας ἐπὶ τοῦ βαρόνου βλέμμα ἀστραπηβόλον,

— Τί εἴπετε; ἀνέκραξε. Ποῖος ἀχρεῖος ἐπενόησε τὴν αἰσχρὰν αὐτὴν συκοφαντίαν; Ποῖος ἀπάνθρωπος ψεύστης ἐτόλμησε νὰ προσβάλῃ τὴν τιμὴν τῆς μητρός μου; Ποῦ εἶναι; ἠρώτησε περιφέρων τὰ φλογερὰ βλέμματά του περὶ τοὺς καθημένους καὶ ἀκούοντας ἐν ἐκστάσει. Ἂς φανερωθῇ, καὶ θὰ τὸν δείξω . . .

— Ἠθέλησα νὰ σὲ τὸ κρύψω, Ἀλέξανδρε, εἶπεν ὁ βαρόνος συγκινηθεὶς καὶ ἄκων· πλὴν ἐπέμενες . . .

— Ναὶ, ἐπέμεινα, καὶ χαίρω δι' αὐτό! Ἐννοῶ τώρα τὴν αἰσχρὰν αὐτὴν συκοφαντίαν, καὶ θ' ἀφανίσω τὸν συκοφάντην. Ἔχω ἐδῶ, ἐπάνω μου, τὰς ἀποδείξεις . . .

— Ἔχεις, ἠρώτησεν ὁ βαρόνος, τὴν ἐπίσημον πρᾶξιν τοῦ γάμου τῆς μητρός σου;

— Βέβαια! τὴν ἔφερα διὰ νὰ δείξω εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ πατρός μου . . .

— Μὴν ἀνησυχῇς, καλέ μου Ἀλέξανδρε, δὲν θὰ τὴν εὕρῃς αὐτὴν τὴν οἰκογένειαν, διότι δὲν ὑπῆρξε ποτέ.

— Πῶς!

— Οὔτ' αὐτὴ, οὔτ' ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης . . . Τὸ ὄνομα ἦτον πλαστόν . . .

— Πλαστόν! . . . συκοφαντοῦμαι λοιπὸν ὅτι φέρω ὄνομα πλαστόν . . . ἐγώ! . . . ἔκραξεν ἐμμανῶς ὁ Ἀλέξανδρος.

— Δὲν πταίεις, τέκνον μου, οὔτε σὺ οὔτε ἡ μήτηρ σου· καὶ ὅμως εἰς τὴν κεφαλήν σας ἐξέσπασεν . . .

— Ἡ μήτηρ μου! . . . ἡ μήτηρ μου! . . . ἐπανέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ἀνέκφραστον ἀδημονίαν. Εἶναι ἀδύνατον. Ποῖος τὸ εἶπεν;

— Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἦτον παρών.

— Ποῖος; ποῦ εἶναι;

— Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔγραψεν εἰς τὴν μητέρα σου τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της.

— Καὶ ποῦ εἶναι; ποῦ εἶναι; ἀνέκραξεν ὁ νέος πρίγκηψ ὡς παράφορος. Εἰπέτε μέ τον . . . εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ . . . Λανθάνεται ἴσως . . . Ποῖος εἶναι;

— Ὁ συνταγματάρχης Τιτόφ.

Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος ἔγεινε κάτωχρος ὡς νεκρός. Ἔπειτα, ἐκβαλὼν χαρτοφυλάκιον ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του, τὸ ἤνοιξε . . . καὶ ἀφεὶς φωνὴν ἀγρίαν, ἐπροχώρησε μέχρι τραπέζης τινὸς, ἐφ'

ἧς ἠναγκάσθη νὰ στηριχθῇ. Τὸ ὄνομα τοῦ συνταγματάρχου Τιτὸφ ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ.

Καὶ ἔμενεν ὡς κατάπληκτος. Μετ' ὀλίγον ὅμως, ἰδὼν τὰ σκωπτικὰ βλέμματα τῶν περιεστώτων, ἠσθάνθη φλογιζόμενον τὸ πρόσωπόν του, καὶ ἀνέλαβε θάρρος.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε βαρόνε, εἶπε μὲ φωνὴν ἔντονον, διότι μ' ἐδώκατε τὰς ὁποίας ἐπεθύμουν πληροφορίας. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι μὲ εἶναι συγχωρημένον ν' ἀμφιβάλλω ἀκόμη. Καὶ ἐπειδὴ ὁ συνταγματάρχης ὑπάρχει, ὑπάγω ἀμέσως νὰ διασαφήσω τὸ πρᾶγμα, καὶ νὰ ἀνιχνεύσω τὸν πατέρα μου, ὁποῖος καὶ ἂν εἶναι.

— Ἔχεις δίκαιον, εἶπεν ὁ βαρόνος. Σ' ἐπαναλέγω, Ἀλέξανδρε, ὅτι τιμῶ τὰ προσωπικά σου προτερήματα καὶ θὰ σὲ συνδράμω εἰς πᾶσαν περίστασιν μὲ πολλὴν προθυμίαν· ἀλλ' ἐννοεῖς ὅτι μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτὴν δὲν δύναμαι νὰ σὲ δέχωμαι πλέον εἰς τὴν οἰκίαν μου.

— Μὴ διαζεσθε ἀκόμη, κύριε βαρόνε, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης δὲν θὰ χαθῇ . . . Ἴσως μάλιστα μετά τινα καιρὸν θὰ εἶναι καλήτερος ἢ σήμερον.

— Ἄμποτε! εἶπε ψυχρῶς ὁ βαρόνος. Καὶ ἀνοίξας τὴν θύραν, ἐπευχήθη ὑγείαν εἰς τὸν ἐξελθόντα πρίγκηπα.

Τεταραγμένος ὅλως εἰσέτι καὶ ἀπορῶν τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ, διέβη ταχέως διὰ τῶν ἀντιθαλάμων, καὶ φθάσας εἰς τὴν κλίμακα δι' ἧς ἔμελλε νὰ καταβῇ, ἐβιάσθη νὰ σταθῇ διὰ νὰ περάσῃ παχύς τις καὶ μεγαλόσωμος κύριος.

— Τὸ ὄνομά σας, παρακαλῶ; ἠρώτησεν ὁ ὑπηρέτης.

— Συνταγματάρχης Τιτὸφ, ἀπεκρίθη ὁ ξένος.

Ὁ Ἀλέξανδρος, διευθυνθεὶς ἄνευ ἀναβολῆς πρὸς αὐτόν,

— Συμπάθειον, εἶπε, κύριε συνταγματάρχα· ἔχω νὰ σᾶς κοινοποιήσω σημαντικήν τινα ὑπόθεσιν κατ' ἰδίαν.

— Εἰς ἐμὲ, κύριε; ἠρώτησεν ὁ Τιτὸφ παρατηρήσας τὸ ἠλλοιωμένον ἦθος τοῦ νέου. Νομίζω ὅτι δὲν σᾶς γνωρίζω.

— Ἴσως, κύριε . . . καὶ ὅμως μὲ φαίνεται ὅτι εἶσθε ὁ συνταγματάρχης Τιτόφ.

— Ναὶ, κύριε . . . τί ἀγαπᾶτε λοιπόν;

— Εὐθὺς σᾶς τὸ λέγω, κύριε συνταγματάρχα· πλὴν ἂς παραμερήσωμεν, ἂν ἀγαπᾶτε, ὀλίγον, ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀκούσουν ἄλλοι.

Καὶ ἀπεσύρθησαν εἴς τινα γωνίαν.

— Παρευρέθητε, κύριε συνταγματάρχα, εἰς τὴν μάχην τοῦ Ὀκζακώβ;

— Μάλιστα· πλὴν ποῖος εἶσθε, παρακαλῶ;

— Σᾶς τὸ λέγω . . . πλὴν ἀδιάφορον. Ἔχω ἀνάγκην νὰ σᾶς ζητήσω πληροφορίας περὶ παλαιοῦ τινος φίλου σας. Ἔμαθα ὅτι ἐγνωρίσατε τὸν πρίγκηπα Ἀνδραμίδην.

— Βέβαια, ἀπεκρίθη ὁ Τιτὸφ ἀτενίζων μὲ ἀπορίαν τὸν Ἀλέξανδρον.

— Σεῖς λοιπὸν ἐγράψατε ταύτην τὴν ἐπιστολήν;

— . . . Ναί! ἐγὼ, ἐψέλλισεν ἐκστατικὸς ὁ πολύσαρκος συνταγματάρχης, φέρων ἀλληλοδιαδόχως τὰ βλέμματα ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὴν ἐπιστολήν.

— Λοιπὸν ἦσθε πλησίον τοῦ πρίγκηπος Ἀνδραμίδου ὅταν ἐφονεύθη;

— . . . Μάλιστα, ἐψέλλισεν ἔτι μᾶλλον ἀμηχανῶν ὁ συνταγματάρχης. Πλὴν τί σᾶς μέλει, νέε κύριε;

— Μὲ μέλει, καὶ μὲ παραμέλει, κύριε συνταγματάρχα, ἀπεκρίθη ἐντόνως ὁ Ἀλέξανδρος. Λέγουν ὅτι εἴπετε πράγματα πολλὰ δυσάρεστα . . . καὶ μεταξὺ ἄλλων ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ πρίγκηπος Ἀνδραμίδου ἦτον ψευδές.

— Λέγουν! λέγουν! . . . πλὴν καὶ πάλιν σᾶς ἐρωτῶ, τί σᾶς μέλει;

— Μὲ μέλει, κύριε, διότι κ' ἐγὼ ὀνομάζομαι πρίγκηψ Ἀνδραμίδης . . . διότι εἶμαι υἱὸς ἐκείνου ὅστις, κατὰ τὴν ἐπιστολήν σας, ἐφονεύθη εἰς Ὀκζακώβ . . . υἱὸς αὐτοῦ ἐκείνου δι' ὃν εἴπετε ὅτι ἦτον ψεύστης, καὶ ὅτι ἔφερεν ὄνομα πλαστόν! . . . Καὶ ἀπαιτῶ ν' ἀποδείξετε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἴπετε· εἰδεμὴ, θὰ κηρύξω ὅτι ἐψεύσθητε, καὶ θὰ σᾶς ὑποχρεώσω νὰ ἀνακαλέσετε ὅσα εἴπετε ἐνώπιον ἐκείνων οἵτινες τὰ ἤκουσαν.

— Τί! τί! ἀνέκραξεν ἐμμανῶς ὁ συνταγματάρχης.

— Μὴ παραφέρεσθε τόσῳ εὔκολα, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, σφίγξας ῥωμαλέως τὸν βραχίονα τοῦ συνταγματάρχου· σᾶς ζητῶ ἐξηγήσεις ἐνῷ εἴμεθα μόνοι. Σᾶς εἶπα ὅτι εἶμαι υἱὸς τοῦ πρίγκηπος Ἀνδραμίδου, καὶ ἔχω ἑπομένως δικαίωμα νὰ σᾶς ἐρωτήσω. Ἀποκριθῆτέ με ναὶ ἢ ὄχι. Ὁ πατήρ μου εἶχε τὸ αὐτὸ ἐπίθετον ὡς κ' ἐγώ;

— Ὁποία ἐρώτησις! ἀπεκρίθη ἐξαπτόμενος ἐπὶ μᾶλλον ὁ Τιτόφ.

— Παρακαλῶ, κύριε συνταγματάρχα, ἐπανέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος μὲ φωνὴν ἠλλοιωμένην ἀλλ' ἐμφαίνουσαν πολλὴν σταθερότητα. Εἴπετε χθὲς εἰς τὸν βαρόνον Σταΐνσδορφ ὅτι ὁ πατήρ μου ἔφερεν ὄνομα πλαστόν; Ναὶ ἢ ὄχι;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἀνυπομόνως ὁ συνταγματάρχης.

— Λοιπὸν δὲν ὠνομάζετο Ἀνδραμίδης;

— Ὅσῳ εἶμ' ἐγὼ Ἀνδραμίδης, τόσῳ ἦτον κ' ἐκεῖνος.

— Πολλὰ καλά! ἐπειδὴ λοιπὸν βεβαιόνετε ὅτι δὲν ὠνομάζετο Ἀνδραμίδης, θὰ ἠξεύρετε ποῖον ἦτον τὸ ἀληθινὸν ὄνομά του.

— Ἐννοεῖται, ἀπεκρίθη ἀνασηκώσας τοὺς ὤμους ὁ Τιτόφ.

— Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὲ τὸ εἰπῆτε.

— Ὠ! ὤ!

— Δὲν συγκατατίθεσθε;

— Βέβαια.

— Τότε ὑποθέτω ὅτι δὲν τὸ ἠξεύρετε.

— Ὅπως ἀγαπᾶτε.

— Ἄρα ὠνομάζετο Ἀνδραμίδης.

— Ἀφοῦ θέλετε.

— Καὶ ἐπειδὴ εἴπετε ἐνώπιον πολλῶν τὸ ἐναντίον θὰ σᾶς ἐγκαλέσω ὡς . . .

— Σιωπή ! ἤ . . .

— Τί νὰ κάμω λοιπόν, συνταγματάρχα ; Τί νὰ πιστεύσω ἀφοῦ ἀναιρεῖτε ὅσα προείπετε ; Πλὴν μὴ λησμονῆτε ὅτι ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς ἐξετάσω, καὶ νὰ σᾶς ἐρωτήσω τὴν ἀλήθειαν. Εἶμαι υἱός του, καὶ σᾶς παρακαλῶ θερμῶς νὰ μὲ εἰπῆτε, ζῇ ἢ ἀπέθανε ;

— Καὶ ποῦ ἠξεύρω σήμερον ;

— Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ! εἰπέτε μέ το.

— Τιμίως σᾶς λέγω ὅτι δὲν ἠξεύρω, ἀπεκρίθη ὁ συνταγματάρχης ἐλεήσας τὸν σχεδὸν ἔνδακρυν Ἀλέξανδρον.

— Λοιπὸν εἶναι πιθανὸν νὰ ζῇ ἀκόμη ;

— Διὰ τί ὄχι ; Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐχωρίσθημεν· αὐτὸς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, κ' ἐγὼ ἐταξείδευα εἰς τὴν Εὐρώπην. Μόλις ἐσχάτως ἔφθασα ἐδῶ . . . καὶ δὲν ἤκουσα τίποτε περὶ αὐτοῦ.

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ, κύριε συνταγματάρχα· ἴσως ζῇ καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ τὸν εὕρω.

— Καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν θὰ δυσαρεστηθῇ νὰ εὕρῃ τοιοῦτον υἱόν . . . Τὸν ὁμοιάζετε ὀλίγον . . . ἂν καὶ ξανθός.

— Θὰ τὸν εὕρω· πῶς ὀνομάζετε ;

— Ἄ ! ἐδῶ εἶναι ὁ κόμβος.

— Σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸν Θεόν· εἰπέτε μέ το.

— Πρίγκηψ Φιλόδωρος !

Ὁ Ἀλέξανδρος, κλονηθεὶς ἀμέσως, ἔφερε σπασμωδῶς τὰς δύω χεῖρας εἰς τὸ μέτωπόν του· καὶ ἔπειτα στενάξας βαθέως, ἔπεσε κατὰ γῆς.

— Ἄ ! διάβολε, ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης. Ἐλειποθύμησεν. Ἔ ! παλλικάρι μου ! . . . Ἔ ! . . . εἶναι ἀναίσθητος. Πρὸ ὀλίγου μοῦ ἔσφιγξε τὴν χεῖρα ὡς ἄλλος Μήλων Κροτωνιάτης, καὶ τώρα ἐλειποθύμησεν ὡς γυνή . . . Ἄ ! ἀνοίγει τὰ ὀμματιά του· ἦλθεν εἰς τὸν ἑαυτόν του.

Καὶ τῳόντι ἀνανήψας καὶ στηριχθεὶς ἐπί τινος παρακειμένης στήλης, ἔμενεν ἀκίνητος καὶ σιωπηλός, περικαλύπτων τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν του.

— Ἐροβήθην μὲ τὰ σωστά μου, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης, νέε κύριε. Βλέπω καὶ εἶσ' εὐαίσθητος.

— Συντα γματάρχα, εἶπεν ἐπὶ τέλους ὁ νέος ἀνασηκώσας τὴν κεφαλήν, σᾶς εἶμαι εἰς ἄκρον ὑπόχρεως. Ἔχω ὅλην τὴν πεποίθησιν εἰς τὴν τιμήν σας, καὶ ἂν ποτε λάβω ἀνάγκην τῆς μαρτυρίας σας, θὰ τὴν ἐπικαλεσθῶ. Δοῦλός σας !

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθε δρομαίως.

— Νόστιμος συναπάντησις ! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ συνταγματάρχης, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ε'.

Ἡ νὺξ εἶχε προχωρήσει, καὶ ὁ πρίγκηψ Κωνσταντῖνος Φιλόδωρος, περιπατῶν μόνος ἐντὸς τοῦ κοιτῶνός του, ἐφωτίζετο ἀπὸ λυχνίαν ἀμυδρᾶς ἀκτῖνας ἐκπέμπουσαν. Φορῶν ἱφεστρίδα καὶ νυκτιπίδακας, καὶ τὰς χεῖρας ἔχων ἐσταυρωμένας ὄπισθεν ἐπὶ τῆς μέσης του, κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθος, ἐβάδιζεν ἢ μᾶλλον ἐλοξοδρόμει, τὸν τράχηλον ἔχων κυρτὸν καὶ τὸ μέτωπον ἔμφροντι, ἀκινητῶν ἐνίοτε καὶ ὁμιλῶν καθ' ἑαυτόν, ὡς ἂν συνεκρούοντο ἐντὸς τῆς κεφαλῆς του μυρίαι ἰδέαι ἀντιφατικαί.

— Τί νὰ συμπεράνω, δὲν ἠξεύρω ! ἐτραύλισεν . . . Ἀλέξανδρος Ἀνδραμίδης ! . . . παράδοξος σύμπτωσις ὀνόματος !

Καὶ πλησιάσας πρὸς τὴν τράπεζαν ἐστηρίχθη ἐπ' αὐτῆς, ὡς διὰ νὰ ἀναπολήσῃ ὅλας τὰ ἀναμνήσεις του.

— Καὶ τὸ περιεργώτερον, ὅταν παρετήρησα ἐκεῖνον τὸν νέον, τὰ βλέμματά του . . . ἡ φυσιογνωμία του . . . μὲ ἀνενθύμισαν τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον εἴκοσιν ἐτῶν ἀπουσία δὲν ἐξήλειψεν ἀπὸ τὴν μνήμην μου· τὸ βλέμμα, τὸ ἦθος τῆς Αἰκατερίνης . . . Θεέ μου ! μὴν ἦναι ὁ υἱός μου !

Καὶ διατρέξας ὁρμητικὸς κατὰ μῆκος τὸν κοιτῶνά του, ἐστάθη ἐκ νέου.

— Καὶ ἡ μήτηρ του ; ζῇ τάχα ἀκόμη ; . . . ταλαίπωρος νέα ! Τὴν ἠπάτησα, τὴν ἐπεβουλεύθην, τὴν ἐγκατέλειψα . . . Καὶ ἐκείνη πόσον μὲ ἠγάπα ! Μὲ εἶπαν ὅτι ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν λύπην της. Ἐγὼ ὑπῆρξα ὁ αἴτιος . . . Πλὴν, ἔπρεπε νὰ τὴν καταστήσω μέτοχον τοῦ πλανήτου καὶ πολυταράχου βίου μου ; Ἀλλὰ καὶ σήμερον ἀκόμη . . . χωρὶς κατάστασιν, μὲ τόσα χρέη, τί θὰ τὴν ἔκαμνα ; Δὲν εἶναι τάχα εὐτυχεστέρα δοκιμάσασα τὰς πρώτας γλυκύτητας τοῦ γάμου, καὶ κλαύσασα τὸν σύζυγόν της πρὶν κλαύσῃ τὰ δυστυχήματά του ; Ἄ ! βέβαια, ὁ Τιτὸφ εἶχε δίκαιον . . . Ἀλλ' ὁ υἱός μου ! . . . εἶν' ἐδικός μου ! Εἶναι μεγάλος, ὡραῖος, γενναῖος ! Θέλω . . . πλὴν ἡ μήτηρ του ; καὶ τὸ νέον ὄνομά μου ; πῶς νὰ τ' ὁμολογήσω ; Καὶ ποῖος ἐγγυᾶται ὅτι εἶναι υἱός μου ; ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι Ἀνδραμίδαι . . . ναί . . . ὁμοιάζει ὅμως τὴν Αἰκατερίναν ! . . . Πρέπει νὰ βεβαιωθῶ πρὶν νὰ τὸν ἐρωτήσω ποία εἶναι ἡ οἰκογένειά του. Ἐὰν ὅμως ἀποδειχθῇ υἱός μου . . . τί νὰ κάμω ;

Καὶ πεσὼν ἐπὶ ἀνακλιντῆρος, ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον μὲ τὰς χεῖράς του.

— Ἴδου, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, αἱ ὀλέθριαι συνέπειαι τῆς ἄφρονος διαγωγῆς μου ! Τί ν' ἀποφασίσω ; Ν' ἀποκρούσω τὸ συνοικέσιον μὲ τὴν Σοφίαν ; Ἀλλὰ τὰ χρέη μου, οἱ δανεισταί μου, οἱ ὁποῖοι μόλις συγκατετέθησαν νὰ μὲ περιμείνουν μέχρι τῆς ὑπανδρείας μου ! . . . Ἀλλ' ὁ υἱός μου ! . . . ἀλλ' ἡ μήτηρ του ; δὲν ἔχω τάχα κἀνὲν χρέος πρὸς αὐτήν ;

Ταῦτα καὶ ἄλλα ἐσκέπτετο, ποτὲ μὲν περιπατῶν, ποτὲ δὲ καθήμενος, ὅτε, ἀκούσας ἐκτὸς τῆς θύρας του φωνήν, ἀνεσκίρτησεν.

— Ὁ κύριος πρίγκηψ θὰ μὲ συγχωρήσῃ, ἔλεγεν ἡ φωνὴ πρὸς τὸν ὑπηρέτην· ἔχω ἀνάγκην νὰ τὸν ἰδῶ. Εἰπὲ ὅτι τὸν ζητεῖ ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης.

Ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος ἐσηκώθη τεταραγμένος, καὶ πάλιν ἐκάθησε προσηλώσας ἐπὶ τῆς θύρας τοὺς ὀφθαλμούς.

— Τί θέλεις ; εἶπε πρὸς τὸν εἰσελθόντα ὑπηρέτην.

— Νέος τις ἐπιμένει νὰ σᾶς ἰδῇ ἀμέσως . . .

— Εἰπέ τον νὰ ἔμβῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν εὐθύς, ἀλλὰ, διὰ τὸ ἀμυδρὸν τοῦ φωτὸς, δὲν διεκρίνετο ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀλλοίωσις τοῦ προσώπου του.

— Κύριε πρίγκηψ, εἶπεν ὁ Φιλόδωρος σηκωθείς, μὲ ὕφος προσηνὲς καὶ φιλόφρον, δὲν ἤλπιζα νὰ σᾶς ἰδῶ τόσῳ γρήγορα . . . Καθήσατε, παρακαλῶ.

Τὸ ἀξιοπρεπὲς καὶ τὸ ἀτάραχον τοῦ πρίγκηπος Φιλοδώρου κατεθορύβησαν τὸν νέον Ἀλέξανδρον. Ἡ ἀγανάκτησίς του ἐπραΰνθη, καὶ δισταγμός τις διεδέχθη τὴν ἀκατάσχετον ὁρμήν του.

— Τῳόντι, ἀπεκρίθη ὁ νέος, βλέπω κ' ἐγὼ ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς μου ἔγεινε πολὺ γρήγορα· ἐλπίζω ὅμως ὅτι θὰ μὲ συγχωρήσετε ἀφοῦ μάθετε τὴν αἰτίαν.

— Λέγετε, κύριε.

— Μὲ φαίνεται . . . κύριε πρίγκηψ . . . ὅτι τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας μου . . . τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀνδραμίδου δὲν σᾶς εἶναι ἄγνωστον.

Ἔλεγε καὶ τὸ στῆθός του ἔπαλλε σφοδρῶς ὡς ἂν ἔμελλε νὰ διαῤῥαγῇ.

— Νομίζω ὅτι τὸ ἤκουσα, ἀπεκρίθη μὲ ὕφος ἀδιάφορον ὁ πρίγκηψ. Εἶσθε Ῥῶσος ; κύριε.

— Ῥῶσος ! . . . Ἕλλην, κύριε πρίγκηψ, υἱὸς Ἕλληνος ὑπηρετήσαντος τὴν Ῥωσίαν, καὶ φονευθέντος εἰς Ὀκζακώβ, ὡς τοὐλάχιστον μὲ εἶπαν.

— Ἄ ! ἀνεῴνησεν ὁ Φιλόδωρος· μετὰ δὲ μικρὰν σιωπὴν, ἠρώτησεν ἐκ νέου, ἡ μήτηρ σας λοιπὸν ἦτον ἀπὸ τὴν Ῥωσίαν ;

— Ναί, κύριε πρίγκηψ, καὶ ὠνομάζετο Αἰκατερίνα Γαμάζοφ.

— Ὠνομάζετο ! . . . ἐπανέλαβεν ἀτενῶς ὁ Φιλόδωρος, εἶσθε λοιπὸν ὀρφανός ;

— Ὄχι, κύριε πρίγκηψ, ζῇ . . . καὶ κλαίει πάντοτε τὸν σύζυγόν της.

— Ἄ ! ἀνεῴνησε καὶ πάλιν ὁ Φιλόδωρος· καὶ ἔπειτα ἐσιώπησεν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπερίμενε τρέμων.

— Ὑποθέτω, εἶπε μὲ ἀταραξίαν ὁ Φιλόδωρος, πόσον θὰ λυπεῖτε χωρισθεῖσα τοῦ μόνου υἱοῦ της. Εἶσθε πολλὰ νέος, κύριε, καὶ ἄπειρος τοῦ κόσμου.

— Ἐλπίζω, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι θὰ φερθῶ πάντοτε εἰς τρόπον ὥστε νὰ τιμήσω τὸ ὄνομά μου . . .

— Δὲν ἀμφιβάλλω, ἀπεκρίθη ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος. Ἀλλὰ τοσούτῳ ἦτο γαλήνιον τὸ ἦθός του, ὥστε ὁ Ἀλέξανδρος ἐπείσθη ὅτι ἀτόπως ἐφαντάσθη ὅτι ἐκεῖνος ἦτο πατήρ του· Καὶ ὅμως ἀπεφάσισε ν' ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν καὶ τελευταίαν ἐρώτησιν.

— Δότε με τὴν ἄδειαν, κύριε πρίγκηψ, νὰ σᾶς ἐρωτήσω, ἐὰν εἴχετε συγγενεῖς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ῥωσίας.

Ἀλλὰ μόλις ὁ πρίγκηψ, μετά τινα σιωπὴν, ἀπεκρίθη·

— Πιθανόν· ἡ οἰκογένειά μου εἶναι πολυάριθμος... Δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω.

— Ἦλθα μόνον διὰ νὰ λάβω πληροφορίας περὶ τούτου, ἀπεκρίθη στενάξας ὁ Ἀλέξανδρος. Ἠλπιζα ὅτι θὰ ἐλύετε μερικάς μου ἀπορίας . . . Τώρα ὅμως βλέπω ὅτι δὲν δύνανται νὰ . . .

— Ἀπορίας ! ἀνέκραξεν ὁ Φιλόδωρος διακόψας τὸν ξένον του. Ποίου εἴδους ;

— Ὑπέθεσα ὅτι αἱ οἰκογένειαί μας εἶχαν συγγένειάν τινα.

— Ἄ ! . . . καὶ πῶς ;

— Ἠπατήθην βεβαίως· ὥστε αἱ περὶ τούτου λεπτομέρειαι σᾶς εἶναι ἀδιάφοροι. Τὸ ὄνομά μου σᾶς εἶναι σχεδὸν ἄγνωστον . . . Ἀγνοεῖτε ἐπίσης τὸ τῆς μητρός μου . . . Ἑπομένως ἡ συγγένειά μας, καὶ ἂν ὑπάρχῃ, θὰ εἶναι πολλὰ μεμακρυσμένη. Θεωρῶ λοιπὸν περιττὸν νὰ σᾶς ἐνοχλήσω περισσότερον, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσετε διότι ἔλαβα τὸ θάῤῥος . . .

Καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ· ἀλλ' ὁ πρίγκηψ ἐμποδίσας αὐτόν,

— Ἐξ ἐναντίας, εἶπε, χαίρω διότι ἔλαβα τὴν νέαν αὐτὴν συνέντευξιν μὲ ὑμᾶς, πολὺ πλέον εὐχάριστον τῆς πρώτης. Ἐγκρίνω κατὰ πάντα τοὺς λόγους δι' οὓς ἠθελήσατε νὰ μὲ ἰδῆτε, διότι ἀποδεικνύουν τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων σας . . . Ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχῃ αὐτὴ ἡ συγγένεια . . . καὶ θὰ εἶμ' εὐτυχὴς, ἂν καὶ μεμακρυμένη ἀκόμη . . .

— Κύριε πρίγκηψ, ἀνεφώνησε διακόψας αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος, διὰ νὰ λησμονήσω τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον μ' ἐπροξενήσατε, ἔπρεπεν ἡ συγγένειά μας αὐτὴ νὰ ἦναι πολλὰ στενή. Τῳόντι εἶχα φαντασθῆ . . . πλὴν ἦτον χίμαιρα, ὡς βλέπω.

— Τί εἴχετε φαντασθῆ, ἠρώτησεν ἐντόνως ὁ Φιλόδωρος.

— Τί εἶχα φαντασθῆ ! ἐπανέλαβεν ἀνασκιρτήσας ὁ νέος ὅταν ἤκουσε τὸν τόνον δι' οὗ ἐγένετο ἡ ἐρώτησις. Εἶχα φαντασθῆ ὅτι ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης, ὅστις ἐφονεύθη εἰς Ὀκζακώβ . . . ὠνομάζετο πρίγκηψ Φιλόδωρος !

Ὁ πρίγκηψ ἀνεπήδησεν ἀκουσίως, καὶ εἶπε·

— Πρίγκηψ Φιλόδωρος ! . . . Παράδοξον ! Ἔπειτα δὲ, καθήσας μειδιῶν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀτάραχος, λοιπὸν, προσέθηκε, μ' ἐκλαμβάνετε ὡς πατέρα σας ! . . Τίς σᾶς ἐνέπνευσε τοιαύτην ἰδέαν ;

— Ἀδιάφορον, ἀφοῦ δὲν εἶσθε !

— Δὲν εἶναι ὅμως ἀδιάφορον καὶ δι' ἐμέ. Θὰ εἶχα καύχημά μου τὸ νὰ ἔχω υἱὸν τοιοῦτον . . . Σεῖς ὅμως ἂν ἤμην πατήρ σας, τί θὰ ἐκάμνετε ;

— Ἐὰν ἤμην υἱός σας ! . . . ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος ὅλως ἐνθουσιῶν, θὰ ἔπιπτα πρὸ τῶν ποδῶν σας διὰ νὰ ζητήσω τὴν εὐχήν σας . . καὶ ἔπειτα θὰ σᾶς ὡδήγουν εἰς τὴν μητέρα μου ἡ ὁποία κλαίει πρὸ εἴκοσι χρόνων.

Ὁ πρίγκηψ ἐσιώπησεν.

— Ἐννοῶ ! εἶπε μετὰ ταῦτα, καλύπτων τὴν ἐσωτερικὴν ταραχήν του δι' ἐξωτερικῆς ἱλαρότητος, θὰ ἐχαίρετε ἀποφεύγοντες οὕτω τὴν μονομαχίαν, καὶ, τὸ οὐσιωδέστερον, ἀπαλλαττόμενοι ἀντεραστοῦ.

— Κύριε πρίγκηψ, ἀνέκραξεν ἀγανακτήσας ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τὴν εἰρωνικὴν ταύτην φράσιν, μετανοῶ δι' ὅσα εἶπα· βλέπω ὅτι παρεξηγήσατε τὰ αἰσθήματ

τά μου. Ἐὰν ἀπὸ Ἀνδραμίδης ἐγινόμην Φιλόδωρος, θὰ ἐγινόμην καὶ υἱὸς εὐπειθὴς καὶ φιλόστοργος, θὰ ἐθυσίαζα διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ πατρός μου καὶ τὰ ἀσπαστότερα αἰσθήματα τῆς καρδίας μου, καὶ αὐτὰς τὰς γλυκυτέρας ἐλπίδας τῆς ζωῆς μου. Ἐπειδὴ ὅμως ἐφάνητε τοιοῦτος πρὸς ἐμέ, θὰ εἶμαι πάντοτε ἐραστὴς τῆς Σοφίας, καὶ ἰδικός σας ἄσπονδος ἐχθρός!

— Ἀξιόλογα, εἶπε μειδιῶν ὁ Φιλόδωρος· ὥστε ἀφίνετε τὴν ἐκλογὴν εἰς ἐμέ· ἢ νὰ νυμφευθῶ τὴν μητέρα σας καὶ νὰ σᾶς ἀναγνωρίσω υἱόν μου, ἢ νὰ ἐκθέσω τὸ στῆθός μου εἰς τὰς πληγάς σας. Ὁμολογήσατε ὅτι δὲν εἶν' εὔκολος ἡ ἀπόφασις.

— Ἀγαπᾶτε ν' ἀστειεύεσθε, κύριε πρίγκηψ, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος σηκωθεὶς καὶ μὲ πολλὴν ἀξιοπρέπειαν. Ἔστω! ἐξηγήσατε ὅπως θέλετε τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἦλθα εἰς τὴν οἰκίαν σας· ἀλλ' ἕως αὔριον, παρακαλῶ.

— Ὅπως ἀγαπᾶτε, ἀπεκρίθη ὁ Φιλόδωρος σηκωθεὶς ἐπίσης. Μίαν μου μόνην ἀπορίαν ἐξηγήσατε παρακαλῶ. Δὲν εἶναι πολλαὶ ὧραι ἀφοῦ μὲ ἴδετε σήμερον, καὶ τότε, ὡς καὶ τώρα, ἐγνωρίζετε τὸ ὄνομά μου. Πῶς τότε δὲν εἴχετε τὴν περίεργον ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἤλθετε νὰ μ' ἐκφράσετε τώρα;

— Τί σᾶς μέλει; ἀπεκρίθη ἀγερώχως ὁ Ἀλέξανδρος... Μ' ἐδόθησαν πληροφορίαι, τὰς ὁποίας δὲν εἶχα λόγους νὰ μὴ πιστεύσω...

— Πληροφορίαι! παράδοξον! καὶ ἀπὸ ποῖον;

— Γνωρίζετε τὸν συνταγματάρχην Τιτόρ;

Ὁ Φιλόδωρος ἀνεσκίρτησε· τὸν Τιτόρ;... μὲ φαίνεται...

— Ὤ! μὴ σκοτίζεσθε! εἶναι περιττόν. Διὰ νὰ ἐνθυμηθῇ τις τοιαύτας περιστάσεις δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κοπιάζῃ· τῆς καρδίας ἡ μνήμη εἶναι καὶ ταχεῖα καὶ ἰσχυρά. Φθάνει, κύριε πρίγκηψ, ἕως ἐδῶ... καὶ αὔριον τὰ περαιτέρω.

— Ὅπως ὁρίζετε, πρίγκηψ, εἶπεν ὁ Φιλόδωρος μὲ ἄκραν ἀδιαφορίαν. Ἔχετε μάρτυρας;

— Μάρτυρας! ἐπανέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος. Μεταξὺ τιμίων ἀνθρώπων... μὲ φαίνεται ὅτι οἱ ἰδικοί σας ἀρκοῦν.

— Διόλου, νέε κύριε· σᾶς εὐχαριστῶ μὲν διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ καλήν σας ὑπόληψιν, σᾶς λέγω ὅμως ὅτι δὲν εἶναι φρόνιμον. Ἡ συμβουλὴ αὐτὴ εἶναι παρτρική.

— Ἐξακολουθεῖτε, βλέπω, τὰς ἀστειότητας, κύριε πρίγκηψ. Ἀπορῶ τῷ ὄντι, διότι ἐπερίμενα ἀπὸ ὑμᾶς πλεονέραν...

— Ἡ ἰδέα σας μ' ἐφάνη πολλὰ παράδοξος... Λοιπὸν ἀγαπᾶτε πολὺ τὴν Σοφίαν; Εἴσθε φίλος της, ὡς ἔμαθα, ἀπ' αὐτῆς τῆς παιδικῆς της ἡλικίας;

— Κύριε πρίγκηψ!

— Ἂς τὰ εἰπῶμεν μεταξύ μας... Σᾶς ἀγαπᾷ καὶ αὐτή;

— Κύριε πρίγκηψ! προχωρεῖτε ὅσῳ δὲν πρέπει.

— Ὤ! τί πειράζει... πλὴν ἔστω, εἰπαμεν ἀρκετά, τὰ λοιπὰ εἰς αὔριον. Ὁ φίλος μου Γ. Βενιέρης θὰ ἔλθῃ τὸ πρωὶ νὰ σᾶς εἰδοποιήσῃ περὶ τοῦ μέρους ὅπου θὰ συμπαρευρεθῶμεν. Δοῦλός σας.

Εἶπε καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος χαιρετίσας ἐξῆλθεν ὁρμητικῶς. Ὁ Φιλόδωρος μείνας μόνος ἐκάθησε παρά τινα τράπεζαν, καὶ στηρίξας ἐπ' αὐτῆς τὰς δύω χεῖρας, ἔρριψεν ἐπ' αὐτῶν τὴν κεφαλήν. Ἔπειτα, γράψας ἐπιστολήν, διέταξε τὸν ὑπηρέτην του νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ ἄνευ ἀναβολῆς πρὸς τὸν Κ. Γ. Βενιέρην.

ΣΤ'.

— Καλ' ἡμέρα σας, Ἐδουάρδε μου, εἶπεν ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος ἐμβὰς εἰς τὴν αἴθουσαν· ἦλθα, ὡς βλέπεις, πολλὰ πρωί· ὁ πατήρ σου εἶν' ἐδῶ;

— Μετ' ὀλίγον ἔρχεται.

— Ἐν τοσούτῳ, εἴλτατε, δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ ἴδω τὴν κυρίαν Σοφίαν; ἐπεθύμουν νὰ τὴν ὁμιλήσω.

Ὁ Ἐδουάρδος ἐστάθη ἀμηχανῶν.

— Ἡ ἀδελφή μου, εἶπεν ἐπὶ τέλους, ἦτον κακοδιάθετος χθὲς ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ φοβοῦμαι...

— Θὰ λυπηθῶ πολὺ ἐὰν δὲν μὲ δεχθῇ. Ἔχω νὰ τὴν κοινοποιήσω σημαντικὴν εἴδησιν καὶ δι' αὐτὴν καὶ δι' ἐμέ. Κάμε με τὴν χάριν νὰ μὲ ἀναγγείλῃς, καὶ νὰ ἐπιμείνῃς νὰ τὴν ἴδω.

— Πολλὰ καλά. Ἰωάννη! εἶπε πρὸς τὸν ὑπηρέτην, ἤκουτες τί ἐπιθυμεῖ ὁ πρίγκηψ· εἰδοποίησε τὴν ἀδελφήν μου.

— Εἰπέ με ἐν τοσούτῳ, Ἐδουάρδε μου, ἠρώτησεν ὁ Φιλόδωρος, ὁποῖος ἄνθρωπος εἶναι ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης τὸν ὁποῖον εἶδα προχθὲς ἐδῶ;

Ὁ Ἐδουάρδος ἐρυθριάσας καὶ ταλαντευθείς,

— Εἶν' ἕνας νέος, εἶπεν ἐπὶ τέλους... συμμαθητής μου... ὁ ὁποῖος...

— Συνανετράφης μὲ αὐτόν;

— Ναί, εἴμεθα γείτονες...

— Ἀνήκει εἰς καλὴν οἰκογένειαν;

— Ναί... ἐκ μητρὸς τοὐλάχιστον.

— Πῶς ἐκ μητρός;

— Ἐνομίζαμεν πολὺν καιρὸν... πλὴν ἐπὶ τέλους ἐμάθαμεν...

— Ὅτι εἶναι νόθος βεβαίως.

— Ναί... τὸ ὄνομα τοῦ Ἀνδραμίδου εἶναι πλαστόν, τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ὁ πατήρ του διὰ ν' ἀπατήσῃ τὴν μητέρα του.

— Τῷ ὄντι! Καὶ τὸ ἐμάθετε πρὸ πολλοῦ;

— Προχθὲς μᾶς διηγήθη ὁ συνταγματάρχης Τιτόρ τὴν ἱστορίαν αὐτήν. Ὁ πατήρ μου ὠργίσθη εἰς ἄκρον, καὶ ἐμήνυσε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ μὴ πατήσῃ πλέον ἐδῶ. Ὁ ταλαίπωρος αὐτὸς ἐλυπήθη ὅσον ἐνδέχεται.

— Τὸ ὑποθέτω... Καὶ ἠξεύρεις τὸ ἀληθινὸν ὄνομά του;

— Πῶς νὰ τὸ ἠξεύρω; Ὁ πατήρ του θὰ ἦτον ἄσημός τις τυχοδιώκτης.

Ἐν τοσούτῳ εἰσῆλθεν ἡ Σοφία συνωδευμένη καὶ ἀπὸ τὴν τροφόν της. Ὁ δὲ πρίγκηψ, πλησιάσας αὐτὴν εὐσεβάστως, ἐξέφρασε πόσην λύπην ἐδοκίμασε μαθὼν ὅτι ἦτο ἀσθενής. Καὶ τῷ ὄντι, τὸ πρόσωπόν του ἦτο κάτωχρον καὶ μελαγχολικώτατον. Καὶ αὐτὴ μὲν ἐκάθησεν· ὁ δὲ Ἐδουάρδος, ἀφοῦ συνωμίλησεν ὀλίγον

ἔτι μὲ τὸν Φιλόδωρον, ἐξῆλθε.

— Μὲ ἐμηνύσατε, κύριε πρίγκηψ, εἶπεν εὐθὺς ἡ νέα, ὅτι ἔχετε νὰ μὲ κοινοποιήσετε εἴδησιν σημαντικήν.

Ψυχρὸς καὶ ἀπότομος ἦτο παρὰ τὸ σύνηθες ὁ τρόπος της· ὁ δὲ πρίγκηψ, θελήσας νὰ βεβαιωθῇ πόθεν ἡ μεταβολὴ αὕτη,

— Σημαντικὸν εἶναι πάντοτε δι' ἐμέ, ἀπεκρίθη μὲ ἄπειρον ἐρωτικὴν φιλοφροσύνην, τὸ νὰ σᾶς βλέπω καὶ νὰ σᾶς ὁμιλῶ. Εἶχα τόσον καιρόν, δύω ἡμέρας ὁλοκλήρους, νὰ σᾶς ἴδω...

—Τοῦτο ἠθέλετε νὰ μὲ εἰπῆτε; ἀνεφώνησε, διακόψασα αὐτὸν ἡ Σοφία, μὲ ὕφος δηκτικώτατον. Τότε δὲν ἦτον ἀναγκαῖον νὰ μὲ στερήσετε τὴν ἡσυχίαν μου!

— Εἶσθε ἄσπλαχνος σήμερον, ὡραία Σοφία, ἐπανέλαβε μειδιῶν ὁ πρίγκηψ. Σᾶς εἰδοποιῶ ὅμως ὅτι θὰ σᾶς ἀνταποδώσω τὴν σκληρότητά σας, καὶ ὅτι δι' αὐτὸ καὶ μόνον ἦλθα. Ζηλεύω.

— Ζηλεύετε!... μὲ φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν ἔχετε ἀκόμη τὸ δικαίωμα νὰ ζηλεύετε, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ἡ νέα.

— Μὲ συγχωρεῖτε, τὸ λαμβάνω ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης. Σᾶς ἐπαναλέγω λοιπὸν ὅτι ζηλεύω... καὶ ἠξεύρετε βεβαίως ποῖον.

— Ἐγώ!

— Βέβαια. Ζηλεύω τὸν πρίγκηπα Ἀνδραμίδην.

— Κύριε πρίγκηψ! ἀνέκραξεν ἐντόνως ἡ Σοφία. Δὲν εἶμαι συνειθισμένη ν' ἀκούω τοιαύτας ὁμιλίας... καὶ σᾶς ἀφίνω ὑγείαν.

Ἀλλ' ὁ Φιλόδωρος, ἐμποδίσας αὐτήν, εἶπε μὲ ὕφος σπουδαῖον συνάμα καὶ εἰρωνικόν,

— Δὲν σᾶς ἀφίνω. Θέλω νὰ σᾶς φανερώσω ὅ,τι ἔχω εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ δικαιώματι ἀμοιβαιότητος, σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ φανερώσετε ὅ,τι ἔχετε εἰς τὴν ἐδικήν σας.

— Τῷ ὄντι! εἶπεν ἡ Σοφία χλευαστικῶς.

— Τῷ ὄντι, ἐπανέλαβεν ὁ πρίγκηψ. Δι' αὐτὸ καὶ μόνον ἦλθα. Πολλάκις σᾶς εἶπα ὅτι σᾶς ἀγαπῶ, ἀλλὰ ποτὲ δὲν μ' ἀπεκρίθητε.

— Ἦτον εὔκολον νὰ μαντεύσετε τὴν ἀπόκρισιν! ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν ἡ νέα, παραφερθεῖσα ἀπὸ αἴσθημα πολὺ ταχύτερον τῆς σκέψεως.

— Ἔχετε δίκαιον, ἀπεκρίθη μετὰ μικρὰν σιωπὴν ὁ Φιλόδωρος· τὸ πρᾶγμα εἶναι φανερόν. Ἀλλὰ τί θ' ἀπεκρίνεσθε εἰς τὸν πρίγκηπα Ἀνδραμίδην, ἐὰν σᾶς ἀπέτεινε τὴν ἰδίαν ἐρώτησιν;

— Κύριε πρίγκηψ!

— Ἐξηγηθῆτε, παρακαλῶ, μὲ τὴν ἰδίαν παρρησίαν. Σᾶς δυσαρεστεῖ ὅσον κ' ἐγώ;

— Τί σημαίνουν αὐτά; ἀπεκρίθη μὲ ἀγανάκτησιν ἡ Σοφία.

— Τί σημαίνουν; θὰ σᾶς τὸ εἰπῶ μετ' ὀλίγον. Ἐν τοσούτῳ θὰ σᾶς φανερώσω ὅ,τι ἀγνοεῖτε ἴσως, ὅτι ὁ λεγόμενος πρίγκηψ Ἀνδραμίδης εἶναι ἄνθρωπος ποταπός, νόθος...

— Κύριε! κύριε! ἀνέκραξεν ἡ Σοφία.

— Περίεργον! τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν· ἀπεδείχθη ἐδῶ, εἰς τὴν οἰκίαν σας, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐδίωξεν ὁ πατήρ σας.

Ἡ Σοφία, ἀναβιβάσασα μὲ ταχύτητα βέλους τὴν χεῖρα πρὸς τὸ πρόσωπόν της, ἐκάλυψε τοὺς ὀφθαλμούς· ἀλλ' ἀνυψώσασα μετὰ μικρὸν τὴν κεφαλήν,

— Εἶναι, ἀνέκραξεν ἐντόνως, συκοφαντία!

— Πλὴν τί πρὸς τοῦτο, ἀφοῦ καὶ νόθον καὶ μὴ, τὸν ἀγαπᾶτε.

— Δὲν σᾶς εἶπα, κύριε, ἐπανέλαβεν ἀξιοπρεπῶς ἡ νέα, ἐνῷ ἐπάλλε σφοδρῶς τὸ στῆθός της, δὲν σᾶς εἶπα τοιοῦτόν τι... καὶ ἡ ὑποψία σας ἐδύνατο νὰ μὲ προσβάλῃ. Λέγω ὅμως παρρησία, καὶ τὸ λέγω μάλιστα εὐχαρίστως ἐνώπιόν σας, ὅτι ἐὰν ποτε ἠγάπων τινὰ ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦτον, θὰ τὸν ἠγάπων διὰ τὰς ἀρετάς του, διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς καρδίας του, διὰ τὰ ἠθικὰ προτερήματά του, χωρὶς διόλου νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν τὰ τυχαῖα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν θέλησίν του ἀτυχήματά του.

Ὁ δὲ Φιλόδωρος, ἀτενίζων αὐτὴν μὲ προσοχήν,

— Ἔμαθα, εἶπεν, ὅ,τι ἐπεθύμουν νὰ μάθω.

— Τί; κύριε, ἠρώτησεν ὑπερηφάνως ἡ Σοφία.

— Καὶ θὰ συγχαρῶ, προσέθηκε μειδιάσας σκωπτικῶς, τὸν πρίγκηπα Ἀνδραμίδην.

— Δὲν θὰ συγχαρῆτε κανένα, κύριε πρίγκηψ, ἀνέκραξεν ἀγερώχως ἡ Σοφία. Ἡ ἀπόφασίς μου εἶναι ἀμεταθετος... καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁ πατήρ μου δὲν θὰ ἐναντιωθῇ

— Καὶ τί ἀπεφασίσατε;

— Αὔριον... θὰ γείνω καλογραῖα.

— Ἄ! ἀνέκραξε καὶ ὁ Φιλόδωρος σηκωθείς!... Ὁποία ἰδέα ἀλλόκοτος!

— Ἡ ἀπόφασίς μου, ἐπανέλαβεν ἐντονώτερον ἡ Σοφία, εἶναι ὡς εἶπα, ἀμετάθετος, καὶ ἐλπίζω, κύριε πρίγκηψ, ὅτι δὲν θὰ παρεμβάλετε ἐμπόδια.

— Ἐξ ἐναντίας, κυρία μου! ἀπεκρίθη μειδιῶν, καὶ τὸ χειρότερον... δὲν θὰ τὰ παρεμβάλω μόνος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἠκούσθησαν ὁμιλίαι ἐκτὸς τῆς θύρας.

— Ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος θὰ εἶν' ἐδῶ, ἔλεγεν ἡ φωνὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

— Ναί, κύριε πρίγκηψ, πλὴν...

— Μ' ἔγραψεν αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ ἔλθω ἐδῶ νὰ τὸν ἐνταμώσω.

Καὶ ὁ μὲν ὑπηρέτης ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς αἰθούσης, ἡ δὲ Σοφία ἵστατο σιωπῶσα, ὅλη κάτωχρος καὶ τεταραγμένη.

— Δὸς τὴν ἄδειαν εἰς τὸν πρίγκηπα Ἀνδραμίδην, εἶπε πρὸς τὸν ὑπηρέτην ὁ Φιλόδωρος, νὰ ἔλθῃ. Καὶ στραφεὶς μὲ βλέμμα πανοῦργον πρὸς τὴν Σοφίαν, ἐλπίζω ὅτι τὸ συγχωρεῖτε, προσέθηκε, κυρία μου;

Ἡ Σοφία ἠθέλησε νὰ ἀναχωρήσῃ, ἀλλ' ὁ πρίγκηψ δὲν τὴν ἀφῆκε.

— Μή, μή, κυρία μου! ἔχομεν τὴν ἀνάγκην σας. Ἐμβᾶτε λοιπὸν, κύριε Ἀλέξανδρε, ἔκραξεν ὁ πρίγκηψ, σᾶς περιμένομεν.

Οὗτος δὲ ἐκστατικὸς καὶ ἀπορῶν, εἰσῆλθε καὶ ἐχαιρέτισε τὴν Σοφίαν, θέλουσαν νὰ ἀναχωρήσῃ.

— Βοηθήσατέ με, πρίγκηψ, εἶπεν ὁ Φιλόδωρος κρατῶν τὴν χεῖρα τῆς νέας, διὰ νὰ τὴν καταπείσωμεν νὰ μεταβάλῃ ἀπόφασιν. Θέλει νὰ γείνῃ καλογραῖα.

— Κύριε πρίγκηψ! ἀπεκρίθη παρωργισμένος ὁ Ἀλέξανδρος, δὲν ἐννοῶ διόλου τὴν διαγωγὴν σας . . . Μὲ φαίνεται ὅτι δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ τόπος τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἐκλέξετε. Λυποῦμαι κατάκαρδα φοβούμενος μήπως ἡ κυρία νομίσῃ ὅτι εἶμαι κ' ἐγὼ συνένοχος τῆς ἀνεξηγήτου αὐτῆς ἀστειότητός σας, καὶ τὴν παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσῃ . . . Ὁ φίλος σας Κ. Βενιέρης ἐλθὼν πρὸ ὀλίγου μὲ εἰδοποίησεν ὅτι μὲ περιμένει ἐδῶ· καὶ, ἂν καὶ τὸ μέρος μ' ἐφάνη παράδοξον, δὲν ἐδίστασα ὅμως . . .

— Ἐκάμετε ἀξιόλογα, εἶπε διακόψας αὐτὸν ὁ Φιλόδωρος. Τώρα δὲν περιμένω παρὰ μόνον τὸν βαρόνον Στάϊνσδορρ διὰ νὰ ἐξηγηθῶμεν καὶ οἱ τέσσαρες.

— Κύριε! ἐπανέλαβεν ἀκαθέκτως ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐπερίμενα τοῦτο ἀπὸ ὑμᾶς . . . ἡ πανουργία αὐτὴ μὲ φαίνεται . . .

— Σιγᾶ, σιγᾶ, εἶπε γελῶν ὁ πρίγκηψ, ἡ πανουργία αὐτὴ μ' ἔμαθεν ὅτι ἐπεθύμουν νὰ μάθω. Ὁμολογήσατε τώρα, κυρία Σοφία, ὅτι ἀποστρέφεσθε τὸν πρίγκηπα Φιλόδωρον, καὶ ἀγαπᾶτε τὸν πρίγκηπα Ἀνδραμίδη.

— Κύριε πρίγκηψ, εἶπε, μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἡ Σοφία. Καταχρᾶσθε . . .

— Καταχρῶμαι τὴν ἐμπιστοσύνην σας; τοῦτο ἠθέλετε νὰ εἰπῆτε πλὴν ἄφετέ με νὰ τελειώσω. Ἠθελα νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι θὰ εὑρεθῆτε εἰς δύσκολον θέσιν, διότι καὶ ἀποστρέφεσθε καὶ ἀγαπᾶτε συγχρόνως καὶ τοὺς δύο μας.

Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἀνεσκίρτησεν, ἡ δὲ Σοφία ἔμενεν ὡς ἀπόπληκτος.

— Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἁπλούστατον, ἐπανέλαβε μὲ πολλὴν καρδίας συγκίνησιν ὁ Φιλόδωρος. Ἐγὼ εἶμαι Ἀλέξανδρος Ἀνδραμίδης, πρίγκηψ Φιλόδωρος, καὶ ὁ νέος αὐτὸς ἐπίσης Ἀλέξανδρος Ἀνδραμίδης, πρίγκηψ Φιλόδωρος.

— Ἀ! Θεέ μου! ἀνέκραξε κλονηθεὶς ὁ νέος, ἐνῷ ὁ Φιλόδωρος, ἀνοίξας τὰς ἀγκάλας, περιεπτύχθη φιλοστόργως αὐτόν.

— Λοιπόν, Σοφία μου, εἶπεν ἐκεῖνος στραφεὶς πρὸς τὴν νέαν, ἱσταμένην ἀκίνητον καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ, ὁποία καὶ ἂν εἶναι ἡ γέννησις τοῦ ἀνδρὸς τῆς ἐκλογῆς σου, θὰ τὸν ἀγαπᾷς, ὡς μὲ εἶπες πρὸ ὀλίγου, πάντοτε. Ἐλπίζω ἄρα ὅτι θ' ἀγαπᾷς πάντοτε τὸν Ἀλέξανδρον, ἂν καὶ εἶναι υἱός μου.

— Ἐ! Ἐ! ἠκούσθη κράζουσα φωνή τις βροντώδης· τί τρέχει; ἡ δὲ φωνὴ ἦτο ἡ τοῦ βαρόνου Στάϊνσδορρ ἐλθόντος τὴν ὥραν ἐκείνην, καὶ καταπληχθέντος ἀπὸ τὰ γινόμενα.

— Τί τρέχει! ἐπανέλαβεν ὁ πρίγκηψ. Σᾶς παρουσιάζω, κύριε βαρόνε, τὸν νέον Φιλόδωρον, τὸν υἱόν μου.

— Πῶς! πῶς! . . . ἀνέκραξε θαυμαστικῶς ὁ γέρων βαρόνος.

— Ναί, φίλτατε βαρόνε, εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Ἀνδραμίδης, πρίγκηψ Φιλόδωρος, υἱὸς τοῦ πατρός του τὸν ὁποῖον ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν. Καὶ ἐπειδὴ ἠθέλετε νὰ κάμετε γαμβρὸν ἕνα Φιλόδωρον, δότε με τὴν ἄδειαν νὰ σᾶς προτείνω τοῦτον, ὅστις εἶναι καὶ νεώτερος, καὶ ὡραιότερος . . . ἔχων πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ ἀνεκτίμητον πλεονέκτημα τοῦ ν' ἀγαπᾶται ἀπὸ τὴν κυρίαν Σοφίαν, ἥτις ἀποστρέφεται ἐξ ὅλης καρδίας τὸν ἄλλον.

— Ἀ! κύριε πρίγκηψ, ἀνέκραξεν ἡ Σοφία.

— Ἐξηγηθῆτε, σᾶς παρακαλῶ, καλήτερα, εἶπεν ὁ γέρων βαρόνος, ἐπειδὴ δὲν ἐνόησα τίποτε.

Φαίνεται ὅτι αἱ ἐπιθυμηταὶ ἐξηγήσεις ἐγένοντο ἐν τῷ ἅμα, καὶ ὅτι ὁ βαρόνος Στάϊνσδορρ ἐνόησεν ἐπὶ τέλους τὰ διατρέχοντα· διότι, μετά τινας ἡμέρας ἡ Σοφία Στάϊνσδορρ, ἥτις εἶχε συλλάβει τὸν ἀμετάτρεπτον σκοπὸν τοῦ νὰ καλογηρεύσῃ, ἐκαλογήρευσε τὸν Ἀλέξανδρον Ἀνδραμίδην, πρίγκηπα Φιλόδωρον.

Ἐξ αὐτοῦ κατάγονται οἱ Φιλόδωροι τοὺς ὁποίους ἐγνωρίσαμεν, μείρακες ἔτι, πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐν Θεραπείοις, ἀλλ' οἵτινες ἀμφιβάλλομεν ἂν σώζωνται σήμερον.

Ν. Δ.

ΤΑΪΤΙΣ.

Ἑτοιμάσατε ὅλας τὰς δυνατὰς γεωγραφικὰς ὑμῶν γνώσεις, καὶ, ἀναβιβάσαντες αὐτὰς εἰς τὸν πήγασον τῆς φαντασίας σας, ὁρμήσατε πρὸς ἀνατολάς, πηδήσατε τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, διασχίσατε τὴν μικρὰν Ἀσίαν, περάσατε τὸν Ἰνδὸν καὶ τὸν Γάγγην, καὶ, φθάσαντες εἰς τὰ πέρατα τοῦ Σινικοῦ κράτους, τραπῆτε πρὸς μεσημβρίαν, μεχρις οὗ ἀπαντήσετε τὸν ἀχανῆ ἐκεῖνον Ἰσημερινὸν ὠκεανόν, ὅστις, ὡς οὐρανὸς ἀστερωπός, ὑπὸ μυριάδων νήσων εἶναι κατάστικτος. Αὐτὴ εἶναι ἡ λεγομένη Ὠκεανία· εἰς δὲ τὸ ἀνατολικώτερον ταύτης μέρος, τὴν ἰδίως ὀνομαζομένην Πολυνησίαν, ζητήσατε ἐπιμελῶς καὶ θέλετ' εὕρει τὸ Ταϊτικὸν ἀρχιπέλαγος· μεταξὺ δὲ τῶν 10 κυριωτέρων νήσων ὅσαι ἀποτελοῦσι τὸ ἀρχιπέλαγος τοῦτο, εὐχερῶς ἤδη θέλετε διακρίνει τὴν μεγαλητέραν πασῶν, τὴν καλὴν Ταΐτιν. Ἡ νῆσος αὕτη σᾶς φαίνεται βεβαίως μικρά, καὶ, πρὸ πάντων, πολλὰ μακρὰν ἀφ' ἡμῶν κειμένη· ἀλλ' ὅμως ὅσῳ μικρὰ καὶ ἂν ᾖναι, ὅσῳ μακρὰν καὶ ἂν κῆται ἀφ' ἡμῶν, τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς κυριωτέρας ἀφορμὰς τῆς φοβερᾶς τριχυμίας ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐκινδύνευσε νὰ ναυαγήσῃ ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1848 ἔτους· διότι εἰς Ταΐτιν κατῴκει ὁ Ἄγγλος ἐκεῖνος ἱερεὺς καὶ ἔμπορος Πριτζάρδος, τὸν ὁποῖον ἐξώσαντες οἱ Γάλλοι προσκάλεσαν τὴν πολυθρύλλητον τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως περὶ ἀποζημιώσεως ἀπαίτησιν, ἥτις, γενομένη δεκτὴ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Γυιζώτου, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἴσως ἐκίνησε τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους, τὴν ἐπαγαγοῦσαν τὴν πτῶσιν τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου, τὴν ἐπαγαγοῦσαν τὴν καθαίρεσιν τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, τὴν ἐπαγαγοῦσαν τὴν ἀνατροπὴν τῆς Γαλλίας καὶ ὅλα τὰ παρεπόμενα, ὅσα γνωρίζετε. Τώρα ὑποθέτομεν, ὅτι ἐπιθυμεῖτε νὰ μάθετε τίς ἐστιν ἡ καλὴ αὐτὴ Ταΐτις, ἥτις ἔκρυπτεν εἰς τοὺς κόλπους της τοσαύτας συμφοράς.

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς νήσου ταύτης ἀπεδίδετο ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὸν Ἱσπανὸν Κουΐρον, τοῦ ὁποίου καὶ τὸ ὄνομα φέρει ἐνίοτε· ἀληθῶς ὅμως δὲν ἐγένετο γνωστὴ εἰμὴ ἐν ἔτει 1767, διὰ τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου Οὐάλλις, ὅστις δὲν ἠρκέσθη νὰ καταστήσῃ σεβαστὴν τὴν σημαίαν αὐτοῦ διὰ τῶν πυροβόλων, ἀλλὰ κατέκτησε μετ' ὀλίγον καὶ τὴν καρδίαν τῆς βασιλίδος Βορέας, τῆς ὁποίας φημίζεται τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀνάστημα. Ὁ μικρὸν μετέπειτα ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον Γάλλος Βουγαινβίλλιος, αὐτὸς μὲν ἐφάνη σωφρονέστερος τοῦ Οὐάλλις· ἀλλὰ τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου του εἰς τοσαύτην παρεξετράπη ἀκολασίαν, ὥστε ὁ ναύαρχος ἐνόμισε χρέος του νὰ δώσῃ εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην ὄνομα μυθολογικὸν, ἁρμόζον ὁπωσοῦν εἰς τὰ σφόδρα ἐρωτικὰ ἤθη τῶν κατοίκων της, ὅθεν ἐκάλεσεν αὐτὴν *Νέα Κύθηρα*. Διότι Ταΐτις εἶναι τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον οἱ ἐγχώριοι αὐτοὶ δίδουσιν εἰς τὸν τόπον των· καὶ ἐπειδὴ ὅταν ὁ Βουγαινβίλλιος ἐρώτησεν αὐτοὺς, πῶς ὀνομάζεται ἡ νῆσος αὕτη, αὐτοὶ ἀπήντησαν Ο, Τοΐτι, δηλαδὴ, αὕτη εἶναι ἡ Ταΐτις, πολλοὶ περιηγηταὶ καὶ μέχρι τῆς σήμερον καλοῦσιν αὐτὴν, Ο, Ταΐτι. Ἅπαντες δὲ οἱ καταπλεύσαντες ἔκτοτε αὐτόθι ναυτίλοι ὁμολογοῦσι τὴν ἡμερότητα τῶν κατοίκων της, καὶ μάλιστα τὴν μαλακότητα τῆς καρδίας τοῦ τρυφεροῦ φύλου, τὸ ὁποῖον δὲν ὀνομάζομεν καλόν, διότι εἰς τὰς χώρας ἐκείνας δὲν εἶναι, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, καὶ τὸ κάλλιστον τῶν φύλων.

Ἐν ἔτει 1797, ἡ ἐν Λονδίνῳ ἀποστολικὴ ἑταιρία ἐπεχείρησε νὰ διαδώσῃ εἰς τὴν νῆσον τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἔπεμψεν ἐπὶ τούτῳ εἰς αὐτὴν ἀποστόλους τινάς. Ὁ βασιλεύων τότε τῆς χώρας Πομαρὲ Α'. ἐδέχθη τοὺς ἀποστόλους αὐτοὺς εὐμενῶς· καὶ οἱ ὑπήκοοί του φιλικῶς πρὸς αὐτοὺς ἐπολιτεύθησαν καὶ ἐζήτησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὴν περὶ πᾶσαν τέχνην ἐμπειρίαν αὐτῶν καὶ ἐπιτηδειότητα, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς διδασκαλίας· ὥστε ὅταν, τῷ 1803, ἀποθανόντος τοῦ Πομαρὲ Α'. διεδέχθη τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πομαρὲ Β', οὐδεὶς τῶν Ταϊτίων εἶχεν ἔτι ἀπασβῆ τὸν χριστιανισμόν. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐξερράγη ἐμφύλιος μεταξὺ τῶν ἐγχωρίων πόλεμος. Ὁ Πομαρὲ, ἡττηθεὶς, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ταΐτιν εἰς ἄλλην τινὰ μικροτέραν νῆσον καὶ θεωρῶν ὅτι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων του, ὁ καλούμενος Ὄρο, ἐδείκνυτο δυσμενὴς εἰς αὐτὸν, ἀπεφάσισε νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν θεὸν τῶν Χριστιανῶν. Ὅθεν ἐβαπτίσθη ὑπό τινος τῶν Ἄγγλων ἐκείνων ἱερέων, καὶ, τῷ ὄντι, ἐπανελθὼν εἰς Ταΐτιν, καταβάλλει ἤδη τοὺς εἰδωλολάτρας αὐτοῦ ἀντιπάλους, καὶ, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1815, ἀποβαίνει ἀπόλυτος κύριος τοῦ ὅλου ἀρχιπελάγους. Οἱ ὑπήκοοι μιμηθέντες τὸ παράδειγμα τοῦ ἡγεμόνος, ἐπεθύμησαν νὰ βαπτισθῶσιν ἐπίσης, ἐντὸς δύο δὲ ἐτῶν μάτην πλέον ἐζητεῖτο εἰς ἁπάσας ἐκείνας τὰς νήσους τὸ ἐλάχιστον τῆς εἰδωλολατρείας ἴχνος.

Κατὰ δυστυχίαν τῶν ἐγχωρίων, οἱ Ἄγγλοι ἀπόστολοι δὲν περιωρίσθησαν εἰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς διδασκαλίας, ἀλλὰ ἠθέλησαν νὰ σφετερισθῶσι καὶ τὴν κυβέρνησιν. Ἐπὶ δὲ τούτῳ, ἅμα ἀποθανόντος τοῦ Πομαρὲ Β'. τῷ 1821, γενόμενοι κύριοι τοῦ διαδόχου, ἠξίωσαν νὰ τὸν μεταχειρισθῶσιν ὡς ἁπλοῦν αὐτῶν ὄργανον, τὸν ἔστεψαν μετὰ πομπῆς μεγάλης, τῷ 1824, καὶ, διὰ νὰ συμπληρώσωσι τὴν εὐτυχίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, μετεχειρίσθησαν τὴν συνήθη αὐτῶν πανάκειαν, ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς σύνταγμα, διότι οἱ Ἄγγλοι ὁμοιάζουσι πολὺ τὸν Τοῦρκον ἐκεῖνον, ὅστις, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐθεραπεύθη διὰ καθαρτικοῦ, εἶχε τὴν ἀξίωσιν ὅτι πᾶσα νόσος καὶ πᾶσα μαλακία διὰ καθαρτικοῦ πρέπει νὰ θεραπεύεται. Ὁπωσδήποτε ὁ Πομαρὲ Γ'. ἀπέθανε τῷ 1827, ἡ δὲ διαδεχθεῖσα τὴν ἀρχὴν ἀντιβασίλισσα Πομαρὲ Βαχινὲ μετ' ἀγανακτήσεως ἔφερε τὸν ξενικὸν ἐκεῖνον ζυγόν.

Τοιαύτη ἦτο ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστασις τοῦ Ταϊτικοῦ ἀρχιπελάγους, ὅτε, τῷ 1836, ἡ Καθολικὴ τῶν ἱεραποστόλων ἑταιρία, φθονήσασα τὰ ἐν Πολυνησίᾳ τρόπαια τῆς Προτεσταντικῆς, ἔπεμψεν ἐκεῖ δύο Γάλλους ἱερεῖς. Τοῦτο δυσηρέστησε, φυσικῷ λόγῳ, τοὺς προκατέχοντας τὴν χώραν Λουθηρανούς· ὅθεν, προϊσταμένου τοῦ Πριτζάρδου, ὑπεκίνησαν τοὺς ἐγχωρίους κατὰ τῶν νεωστὶ προσελθόντων, καὶ μικροῦ ἐδέησε νὰ θανατώσωσιν αὐτούς. Ἡ κακουργία αὕτη προεκάλεσε τὴν ἐκεῖ ἀποστολὴν τοῦ Γάλλου πλοιάρχου Δυπετίτου Θουαρσίου, ὅστις κατώρθωσε τὴν ἐν ἔτει 1842 ἀναγνώρισιν τῆς Γαλλικῆς κυριαρχίας ὑπὸ τῆς βασιλίδος Πομαρέ. Ἡ κυριαρχία αὕτη εἶναι, ἐννοεῖται, μία ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐκείνας ἐπιχειρήσεις τῶν Γάλλων, αἵτινες ἀποβαίνουσι λαμπραὶ μᾶλλον ἢ διαρκεῖς καὶ χρήσιμοι. Ἅμα ἐκραγέντος πολέμου πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, οἱ Γάλλοι θέλουν ἢ ἐγκαταλείψει τὰς νήσους ἐκείνας ἢ ἐξωσθῆ ἀπὸ αὐτῶν· ἀφοῦ καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης βαθυτάτης ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὰς περὶ τῆς ἀποζημιώσεως τοῦ Πριτζάρδου ἀπαιτήσεις τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἂν τὸ συνοικέσιον τοῦτο τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου Γαλλικοῦ ἔθνους μετὰ τῆς ταπεινῆς ἐκείνης κόρης τῆς Πολυνησίας, δὲν εἰμπορεῖ εἰμὴ νὰ θεωρηθῇ ὡς πρόσκαιρον, ἤρκεσεν ὅμως διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν πολυθρύλλητον. Μεταξὺ τῶν μυρίων ἐκείνων βράχων τῆς Ὠκεανίας, διατί αὐτὴ μᾶλλον ἢ πᾶσα ἄλλη νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς; διατί αὐτὴ μᾶλλον ἢ πᾶσα ἄλλη νὰ γίνῃ τὸ μῆλον τῆς ἔριδος; Καὶ δὲ σᾶς ἐνθυμίζει ἆρά γε ἡ τύχη της, τὴν τύχην τῶν κορῶν ἐκείνων τοῦ λαοῦ, αἵτινες, προσηλώσασαι ἀνθρώπους ἰσχυροὺς, μετεωρίζονται ἐπί τινα χρόνον εἰς ἀνωτέραν τινὰ περιωπὴν, ἀποκτῶσι φήμην καὶ εὐζωΐαν, ἔπειτα δὲ καταπίπτουσι πάλιν εἰς τὴν προτέραν ταπείνωσιν, ἀφ' οὗ ἀποβάλλουσι τὴν καλλονὴν αὐτῶν καὶ τὴν ὑγείαν; Ὤ! ἡ δυστυχὴς Ταΐτις, οὐδεμίαν διέφυγε τῶν περιπετειῶν αὐτῶν.

Καθὼς ὅλαι σχεδὸν αἱ ὑψηλαὶ τῆς Ὠκεανίας νῆσοι, αἵτινες εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ ἡφαίστεια ἐσβεσμένα ἤδη ἢ καὶ ἔτι πυρίπνοα, ἡ Ταΐτις ὁλόκληρος περιζωννύεται ὑπὸ ὑφάλου κοραλλίου τείχους, μηδεμίαν ἐλπίδα ἐπιτρέποντος καταφυγῆς καὶ μηδένα τρόπον σωτηρίας εἰς πλοῖον ὑπὸ τῆς τριχυμίας ἐλαυνόμενον· ἡ δὲ γαλήνη τοῦ περὶξ πελάγους δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἐπίβουλος τῆς τριχυμίας. Τὰ ῥεύματα παρασύρουσι τὸ πλοῖον εἰς τὰς ἀφανεῖς ἐκείνας παγίδας καὶ πρὶν εἰσέτι

ἡ τρόπις αὐτοῦ ἐγγίσῃ τὸν πυθμένα, τὰ πλευρά του καταστρατάσσονται ὑπὸ τῶν σιδηρῶν ὀνύχων τῶν λιθοφύτων καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ παραδίδονται εἰς βορὰν τῶν κυμάτων. Τὸ λίθινον ὅμως ἐκεῖνο τεῖχος ἔχει πύλας τινάς, πύλας στενὰς καὶ δυσδιαβάτους· καὶ ὅταν εὐτυχήσῃ τις νὰ τὰς διέλθῃ, εὑρίσκεται ἀμέσως ἐντὸς λιμένων, τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα εἶναι ἀείποτε τοσοῦτον γαλήνια, ὥστε τὸ πλοῖον δὲν ἔχει σχεδὸν χρείαν ἀγκύρας, καὶ τοσοῦτον διαυγῆ, ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς διακρίνει, εἰς βάθος πολλῶν ὀργυιῶν, ἀκτινοβολοῦντα, ἀπὸ τοῦ ἡλιακοῦ πυρός, τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα καὶ ποικίλα τῶν κοραλλίων φυτά, τὰ ὁποῖα ἐπικοσμοῦσι μυριάδες ἰχθύων, ἐρυθρῶν, γλαυκῶν, πρασίνων, περιχρύσων, λευκοστίκτων, χαριεστάτων ὅλων καὶ ἐλαφροτάτων.

Ὁ δὲ μαγικὸς ἐκεῖνος κύκλος, ὃν ἡ φύσις περὶ τὴν νῆσον ταύτην ἐχάραξεν, οὐ μόνον τὴν ἀγριότητα τῆς θαλάσσης πόρρω αὐτῆς ἀπελαύνει, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνέμου τὴν τραχύτητα· ἡ βρέμουσα ἐν τῷ πελάγει θύελλα δὲν ὑπερβαίνει τὴν ζώνην ἐκείνην, ἀλλ' ὑπὸ ἀφανοῦς χειρὸς ἀναχαιτιζομένη αὐτόθι, δὲν φθάνει εἰς τὴν στεράν· εἰμὴ εἰς μαλακωτάτην μεταμφιεσθεῖσα αὖραν ὁ κάτοικος τῆς νήσου βλέπει ἀπὸ τῆς παραλίας τὴν καταιγίδα μανικῶς ἐπὶ τὰ κοράλλια ἐπισκήπτουσαν καὶ δι' ἀΐδίου λευκαίνουσαν αὐτὰ ἀφροῦ, δὲν τὴν αἰσθάνεται ὅλως ποτέ· ἡ ἀρχαιότης, λέγει περίφημός τις ποιητής, ἤθελε πιστεύσει ὅτι ἡ Ἀφροδίτη περιετύλιξε μὲ τὴν ζώνην της τὰ νέα αὐτὰ Κύθηρα, διὰ νὰ τὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τῶν τρικυμιῶν.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου ἦτο ἄλλοτε ἡ Ματαυαΐς, σήμερον δὲ εἶναι ἡ Παπεῖτις. Ὁ λιμὴν αὐτῆς ὁμοιάζει λίμνην χαριεστάτην καὶ ἡρεμεστάτην. Ἐν γωνίᾳ δέ τινι τοῦ λιμένος, ὑψοῦται, ὡς ἀνθοφόρον κάνιστρον, τὸ νησίδιον Μουτο-ούτα. Ἡ βασιλὶς Πομαρὲ εἶχεν ἐσχάτως ἔτι ἐκεῖ ἔπαυλιν, ὅπου ἐρχομένη ἀπέβαλλε τὸν ὄγκον τῆς ἀρχῆς καὶ ἐλησμόνει τὰς μερίμνας τῆς ἐξουσίας. Ἐκεῖ δὲ καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς Πομαρὲ Β', ὁ Κωνσταντῖνος τοῦ Ταϊτικοῦ ἀρχιπελάγους, ἔγραφε τοὺς κατὰ τῆς μέθης νόμους του, αὐτὸς μεθύων ἐν τούτοις καθ' ἑκάστην ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἀπέθανεν ἐκ τούτου, ἴσως διὰ νὰ χρησιμεύσῃ τὸ παράδειγμά του ὡς μάθημα εἰς τοὺς ὑπηκόους του. Ἡ βασιλικὴ ἐκείνη ἔπαυλις ἐχρησίμευσεν ἔπειτα ὡς ναοκομεῖον, βραδύτερον ὡς ἀποθήκη καὶ τελευταῖον ὅλως ἐγκατελείφθη.

Ἡ βασιλὶς καὶ ὁ Γάλλος διοικητὴς ἐδρεύουσιν ἤδη εἰς Παπεῖτιν. Οἱ κομψοὶ τῆς πόλεως ταύτης οἰκίσκοι χωρίζονται ὅλοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τῶν ὁδῶν, διὰ κήπων, τὸ δὲ κατάστημα τοῦ Διοικητοῦ, τὸ ὁποῖον μετεφέρθη ἐκ Παριτείων, ὅπου εἶχε κατασκευασθῆ ἐκ ξύλων, καὶ ἐκτεθῆ εἰς τὴν περιέργειαν τοῦ κοινοῦ, εἶναι πολὺ μεγαλοπρεπέστερον τοῦ τοιούτου καταλύματος τῆς βασιλίδος· ἡ κυριωτέρα τῆς πόλεως ὁδὸς εἶναι αὐτὴ ἡ λεωφόρος ἥτις ἄγει μὲν εἰς Ματαυαΐν, φερομένη δὲ παρὰ τὴν παραλίαν, συμπληροῖ τὸν κύκλον ὁλοκλήρου τῆς νήσου. Ὀφείλεται δὲ ἡ κατασκευὴ αὐτῆς εἰς τὸν ζῆλον τῶν ἄγγλων ἀποστόλων, καὶ περίεργον βεβαίως εἶναι ὁ οἰκονομικὸς τρόπος καθ' ὃν ἐγένετο τὸ μέγα τοῦτο ἔργον.

Ὑπεδείξαμεν ἤδη τὴν ἐρωτικὴν διάθεσιν τῶν κατοίκων τῆς Ταΐτιδος. Μάτην οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι πατέρες, ἅμα φθάσαντες, ἐξήντλησαν τοὺς θησαυροὺς τῆς εὐγλωττίας των διὰ νὰ χειραγωγήσωσι τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωφροσύνης· ἐδίδαξε, ἂν εἰμπορῇς, τὰς τρυγόνας νὰ μὴ τρύζωσι καὶ τοὺς λύκους νὰ μὴ τρώγωσι τὰ ἀρνία. Οἱ Ταΐτιοι ἤκουον τὰς διδαχάς, ἀλλὰ δὲν τὰς ἐννόουν, καὶ ἐξηκολούθουν διάγοντες, ὡς πρότερον. Τότε οἱ πατέρες ἐδοκίμασαν τὴν αὐστηρότητα καὶ ἀπεφάσισαν, ὅτι οἱ συλληφθέντες ἁμαρτωλοὶ καὶ οἱ ἀσθενεῖς αὐτῶν συνένοχοι, προσδεόμενοι εἰς κοκκοφοίνικας, θέλουν δέχεσθαι εἰς τὴν ῥάχιν εἴκοσι καὶ πέντε πληγὰς μάστιγος· ἐν ὑποτροπῇ, ἡ δόσις ἐδιπλασιάζετο καὶ πάλιν ἐδιπλασιάζετο, ὥστε αἱ πληγαὶ δὲν ἐπρόφθανον νὰ συνουλωθῶσι καὶ τὸ ἔθνος ὅλον ἐκινδύνευε νὰ ἔχῃ ἐκδαρμένον τὸ ῥαχοκόκαλόν του, καθὼς οἱ ἵπποι τῶν δημοσίων ἁμαξῶν· καὶ ὅμως τὸ κακὸν δὲν ἔπαυεν. Οἱ πνευματικοὶ πατέρες λοιπόν, βλέποντες τὴν ἀνάγκην νὰ παραιτήσωσι τὸ ἀνωφελὲς καὶ βάρβαρον τοῦτο φάρμακον, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιβάλλωσιν ἤδη εἰς τοὺς ἐνόχους μεγάλην χρηματικὴν ποινήν. Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου εἶναι ἔνοχοι, τὸ μὲν ταμεῖον τῶν αἰδεσίμων ὠφελήθη πολύ, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ δημοσία ἠθική. Διότι, ἐπιβληθέντος φόρου ἐπὶ τοῦ ἔρωτος, ὁ ἔρως, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸν φόρον, ἔγινεν ἔμπορος, καὶ ἡ ἀκολασία ἔλαβεν ἤδη χαρακτῆρα ἀποτρόπαιον. Οἱ δὲ πατέρες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ ἐπινόημά των καὶ δι' ἄλλον λόγον. Χρήματα εἰς Ταΐτιν τότε δὲν ὑπῆρχον, καὶ τὸ πρόστιμον ἐπληρώνετο εἰς ἐλαιοβαλάνους ἢ κοκκοβαλάνους, καὶ, καθὼς συνέβαινεν εἰς τὰς πληγὰς τῆς προτέρας νομοθεσίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν πληρωτέων βαλάνων προήγετο γεωμετρικῶς αὐξάνων, ἐν ἑκάστῃ ὑποτροπῇ· ὥστε ἐπὶ τέλους πολλοὶ κύριοι καὶ κυρία, κατήντησαν ἀναξιόχρεοι, καὶ, κηρυχθέντες εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως ὑπὸ τοῦ ταμίου, ἐπέμποντο εἰς τὴν φυλακήν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ταΐτις παράγει πλείονα ἁμαρτήματα ἢ βαλάνους, μετ' ὀλίγον οἱ κοκκοφοίνικες δὲν ἐπήρκεσαν εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν προστίμων καὶ ὅλοι σχεδὸν τῆς νήσου οἱ κάτοικοι ἐκινδύνευον νὰ φυλακισθῶσι· μόλις ὀλίγοι τινὲς γέροντες ἔμελλον νὰ μείνωσιν ἐλεύθεροι, διὰ νὰ φυλάττωσι τὰς θύρας τῶν φυλακῶν. Τί νὰ γίνῃ κατὰ τῆς διαβολικῆς αὐτῆς ἐπιμονῆς;

Θλῖψις καὶ ἀπελπισία ἐπεκράτησεν εἴτε τὸ ποίμνιον καὶ εἰς τὴν τῶν ποιμένων οἰκίαν. Οἱ μὲν κάτοικοι ἤρχισαν ἤδη νὰ σκέπτωνται ἂν δὲν εἶναι φρονιμώτερον νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν τοὺς ἀηλεεῖς ἐκείνους διδασκάλους, αὐτοὶ δὲ πάλιν ἤρχισαν νὰ διστάζωσι περὶ τῆς ἐπιτυχίας καὶ νὰ πείθωνται, ὅτι ἐπεχείρησαν ἔργον ὑπεράνθρωπον, ὅτε θαυμαστὴ ἐπίνοια, ἀνεζωπύρησε τὰς ἐλπίδας τῶν ὁσίων. «Διατί, εἶπον, »μὴ δυνάμενοι ν' ἀναχαιτίσωμεν τὸ ῥεῦμα, δὲν δοκι»μάζομεν νὰ διευθύνωμεν τὸν ῥοῦν αὐτοῦ; Ἰδοὺ οἱ »ἐλαιοβάλανοι ἐξέλιπον, ἂς προσπαθήσωμεν νὰ ὠ»φεληθῶμεν ἄλλως ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων.»

Καὶ ἀπεφάσισαν τότε, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς αἱ ἐρωτικαὶ παρεκτροπαὶ θέλουν τιμωρεῖσθαι διὰ προσωπικῆς ἐργασίας, ἐπιτεινομένης ἀναλόγως τῶν παρεκτροπῶν· ἡ δὲ ἰδέα αὕτη ἦτο σκληρά, ἀλλὰ γόνιμος.

Ἅμα ἐξεδόθη μὲν τὸ διάταγμα τοῦτο, ἀνοίχθησαν δὲ αἱ φυλακαί, ἐργάται καὶ ἐργάτιδες συν ἐρρέυσαν πανταχόθεν. Εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν ἔβλεπες εἰμὴ ὁμαλιζόμενα ἐδάφη, ὄρη καταπίπτοντα, κοιλάδας πληρουμένας, βράχους, ὡς διὰ μαγείας, διανοιγομένους· ἐνόμιζες, ἐνὶ λόγῳ, ὅτι ἀνευρέθη ἡ λύρα τοῦ Ἀμφίωνος. Μετ' ὀλίγον ἡ νῆσος ἐκαλύφθη ἀπὸ γεφύρας, ὁδοὺς ἁπλᾶς, ὁδοὺς λιθοστρώτους, ἡ δὲ ὡραιοτέρα τῶν ὁδῶν τούτων, εἶναι ἡ ἀπὸ Παπεῖτιν εἰς Ματαυαΐν ἄγουσα· καὶ τὸ ἐμφαντικὸν αὐτῆς ὄνομα (via fornicationis) καθιερεῖ τὴν μνήμην τῆς καταγωγῆς της. Ἡ Γαλλικὴ Διοίκησις δὲν ἠθέλησε μὲν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀνορύττουσα τὸ γόνιμον μεταλλεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνεκάλυψεν ἡ εὐφυΐα τῶν Ἄγγλων ἱερέων· καὶ αἱ ἀείποτε ἐλαφραὶ νέαι τῆς Ταΐτιδος περιπατοῦσιν ἀφόβως ἤδη μετὰ τῶν ἐραστῶν αὐτῶν, εἰς τὰς ὁδοὺς ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἐστρωσαν αἱ ἁμαρτίαι τῶν πατέρων των. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι τὸ ἔργον τῆς ἠθικῆς μεταρρυθμίσεως τῶν Ταϊτίων, τὸ ὁποῖον μετὰ τοσοῦτον ζῆλον ἐπεχείρησαν οἱ ἀπόστολοι τοῦ Λονδίνου, εἶχε πρὸ καιροῦ ματαιωθῆ. Ἅμα ἡ νέα Αἵματα, ἡ σήμερον καλουμένη Πομαρὲ Βαχινὲ διεδέχθη τὸν ἀδελφόν της Πομαρὲ Γ', οὔτε συμβουλαί, οὔτε ὑποσχέσεις, οὔτε ἀπειλαὶ εἰμπόρεσαν νὰ τὴν καταπείσωσι νὰ παύσῃ τὰς ἀκολάστους τῆς παιδικῆς ἡλικίας της ἕξεις. Ἐννοεῖται, ὅτι τὸ παράδειγμάτης παρέσυραν εὐκολώτατα ὅλους τοὺς ὑπηκόους, τιμωρίαι δὲ, καὶ πρόστιμα, καὶ ἀγγαρεῖαι κατηργήθησαν ὑπὸ τῆς εὐαισθήτου καὶ ἐπιεικοῦς ἐκείνης βασιλίδος· οἱ ἄνθρωποι ἐξηκολούθουν συχνάζοντες, ὡς πρότερον, κατὰ πᾶσαν κυριακὴν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀκούοντες τὰς διδαχάς, καὶ ᾄδοντες ψαλμούς· εἰς τοῦτο ὅμως περιωρίσθη, εἰς τοῦτο βεβαίως θέλει

Π.Ε.

διὰ παντὸς περιορισθῇ ἡ θρησκεία τῶν εὐλαβῶν ἐκείνων ψυχῶν.

Ἀλλ' ἂν οἱ ἀγῶνες τῶν ἀποστόλων τοῦ Λονδίνου δὲν συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ τόπου βελτίωσιν ; μήπως ἐπήγαγον τοὐλάχιστον τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ ἐπίδοσιν; Διὰ νὰ πληροφορηθῆτε περὶ τούτου, δὲν ἔχετε εἰμὴ ν' ἀπέλθετε ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς Ταΐτιδος, εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου καὶ νὰ παρατηρήσετε τὴν κύκλῳ ὑμῶν ἐπικρατοῦσαν ἐρημίαν. Ὅπου δήποτε καὶ ἂν διευθύνετε τὰ βήματά σας, δὲν θέλετε ἀπαντήσει εἰμὴ ἀγρίους θάμνους, οἵτινες ἀπειλοῦσι νὰ καταστρέψωσι πᾶσαν ἄλλην φυτείαν. Πολλὰ εἰσέτι, καὶ λαμπρά, καὶ πολύτιμα ὀπωροφόρα δένδρα κοσμοῦσι τὸ χωρίον· ἀλλ' οἱ καρποὶ καταπίπτουσιν εἰς γῆν, ὅθεν χεὶρ ἀνθρωπίνη δὲν θέλει συλλέξει αὐτούς. Βαθεῖα ἐπικρατεῖ σιγὴ ὑπὸ τὰς δροσερὰς ἐκείνας τῆς φύσεως σκιάδας, τὰς ὁποίας δὲν ἐπισκέπτονται εἰμὴ ὀλίγαι τινὲς τρυγόνες. Πολλάκις ὁ ποῦς προσκόπτει εἰς λείψανα οἰκοδομῶν, εἰς ἐρείπια τοίχων λιθίνων, εἰς ἴχνη χωρίων ἀρχαίων, τῶν ὁποίων οἱ μόνοι σημερινοὶ κάτοικοι εἶναι λιγεῶνες ποντικῶν, οἱ δὲ ἄγριοι ἐκεῖνοι θάμνοι θέλουν μετ' ὀλίγον ἀφανίσει πᾶν σημεῖον. Οἱ κάτοικοι, ἀπὸ πολλῶν μείναντες εὐάριθμοι, κατῆλθον ἅπαντες εἰς τὴν παραλίαν, τὰ δὲ ἐνδότερα τῆς νήσου ἔμειναν ὅλως ἔρημα. Ὁ Ἄγγλος Κοὺκ ὑπελόγιζε τῷ 1774 τὸν μὲν ἀριθμὸν τῶν πολεμιστῶν εἰς 68,000, τὸ δὲ ὅλον πλῆθος τῶν ψυχῶν εἰς 204.000· τὸ μέγα τοῦτο ποσὸν περιωρίσθη σήμερον εἰς 7 ἢ 8000. Πόθεν προῆλθεν ἡ φοβερὰ αὕτη ἐξαφάνισις γενεᾶς ἀνθρώπων, ἀξίας βεβαίως καλητέρας τύχης; Εἶναι θλιβερὸν νὰ τὸ εἴπωμεν, ἀλλ' εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ παρουσία τῶν Εὐρωπαίων, ἡ συνεχὴς μετ' αὐτῶν ἐπιμιξία, ἐπήγαγε τὴν μεγάλην ταύτην συμφοράν. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς δὲν μεταδίδεται συνήθως εἰς τὰ ἔθνη, ἀλλ' εἰς τὰς χώρας· δὲν ἐπιχειρεῖ, δηλαδὴ, νὰ ἀναμορφώσῃ τοὺς βαρβάρους ἐγχωρίους τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Ὠκεανίας, ἀλλὰ ἐξολοθρεύει αὐτοὺς, καὶ κατακληρονομεῖ τὴν γῆν τῶν πατέρων των εἰς ἀποίκους ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ γένους. Τί ἔγειναν οἱ ἐγχώριοι τῆς βορείου Ἀμερικῆς; Οἱ ἀποικήσαντες αὐτόθι Ἄγγλοι ἐξηφάνισαν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, καὶ, ἐκχερσώσαντες τὴν χώραν, οὐ μόνον διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῶν δρυμώνων καὶ τῆς ἐκτομῆς τῶν ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐξοντώσεως τῶν νομίμων τῆς χώρας κυρίων, ἔδρυσαν τὰ θεμέλια τῶν πολιτειῶν ἐκείνων, αἵτινες καυχῶνται μέν, ὅτι παρὰ πᾶσαν ἄλλην ἀνθρωπίνην κοινωνίαν πληρέστερον καθιέρωσαν τὰ τοῦ ἀνθρώπου δίκαια, βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι ἐπροσοιμίασαν μὲν εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν, σφάξασαι ἡδηδὸν μεγάλην ἀνθρώπων μοῖραν, ἐξακολουθοῦσι δὲ τὴν ἀποστολήν των, καταδικάζουσαι εἰς δουλείαν ἀόρητον, ἑτέραν ἀνθρώπων μοῖραν. Τί ἔγειναν οἱ ἐγχώριοι τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς; Ὅσοι ἐξ αὐτῶν διέφυγον τοὺς κύνας καὶ τὰ ὅπλα τῶν δορυκτητόρων, ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ἀπροσιτώτερα τῆς γῆς ἐκείνης μέρη, μέχρισοῦ καὶ ἐκεῖθεν ἐκπορθηθῶσιν ὑπὸ τῆς κατακτήσεως. Καὶ ποῖον μὲν εἶναι τὸ μέλλον τῶν κατοίκων τῆς Ἰνδικῆς, τῆς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων κυριαρχουμένης, ἄδηλον· ἀλλὰ τάἄθλια ἐκεῖνα ὄντα ἐξηυτελίσθησαν μέχρι τοῦδε καὶ ἐξηχρειώθησαν ἐπ' ἄπειρον, καὶ, καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας, ἂν πέπρωται ποτὲ νὰ ἀπολαύσῃ ἡ Ἰνδικὴ τὰ ἀληθῆ ἀγαθὰ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τὴν σωφροσύνην, τὴν καρτερίαν, τὴν φιλεργίαν, τὴν πολιτικὴν σύνεσιν, τὰ ἀγαθὰ ταῦτα θέλουν βλαστήσει ἐπὶ γῆς πιανθείσης ὑπὸ τῶν νεκρῶν ὀλοκλήρου τῆς τῶν ἐγχωρίων γενεᾶς καὶ θέλουν κοσμήσει τὸν βίον φυλῆς ἀνθρώπων εὐρωπαϊκῆς.

Συμβαίνει ἄρά γε τοῦτο, διότι οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι, διότι αἱ φυλαὶ ἐκεῖναι τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Ὠκεανίας, εἶναι ἀνεπίδεκτοι σωφρονισμοῦ, ἢ διότι οἱ σωφρονισταὶ εἶναι ἀνεπιτήδειοι ; Δὲν θέλομεν βεβαίως ἐπιχειρήσει νὰ λύσωμεν ἐκ τοῦ προχείρου τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα· ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι πολλάκις ἡ Εὐρώπη ἐκπέμπει ἐπὶ τὸ μέγα ἔργον τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς διαδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ, τὰ ἐξωλέστατα τῶν τέκνων αὐτῆς. Ἰδοὺ τί γράφει εἰς τῶν Ἄγγλων ἱερέων περὶ τῶν ὁμοθρήσκων ἐκείνων αὐτοῦ ἀποστόλων. « Ὁ πρῶτος ἱεραπόστολος τῆς νέας Ζηλανδίας ἐξώσθη ἐπὶ μοιχείᾳ, ὁ δεύτερος ἐπὶ μέθῃ, ὁ δὲ τρίτος, ἐν ἔτει 1836, ἐπὶ κακουργήματι ἔτι δεινοτέρῳ. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐλῃστευσαν τοὺς ἐγχωρίους, ἀφαιρέσαντες τὰ κτήματά των, καὶ ἐν γένει ἐπολιτεύθησαν αἰσχρῶς. Ἡμεῖς οἱ Ἄγγλοι ὁμιλοῦμεν συνήθως μετ' ἀγανακτήσεως περὶ τῶν ἀνοσιουργημάτων τῶν Κορτεσίων, τῶν Πιζάρρων καὶ ὅλης ἐκείνης τῆς σπείρας τῶν κακούργων Ἱσπανῶν ὅσοι παρηκολούθησαν εἰς Μεξικὸν καὶ εἰς Περουβίαν τοὺς ἀρχιληστὰς ἐκείνους. Ἀλλὰ λησμονοῦμεν, ὅτι ἡμεῖς αὐτοὶ ἐπράξαμεν, ἐν μέσῃ δεκάτῃ καὶ ἐννάτῃ ἑκατονταετηρίδι, τὰ αὐτὰ πολλαχοῦ. Τῷ ὄντι ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν οἱ ἐπιχώριοι τῆς Διαμενίας (ἐν τῇ Ὠκεανίᾳ) ἐξωλοθρεύθησαν, *ὑπὸ τὸν εὐεργετικὸν ζυγὸν τῆς μεγάλης Βρετανίας*, οὐδὲν ἧττον ἢ οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ἱσπανιόλας, ὑπὸ τὴν σιδηρᾶν μάστιγα τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας τῆς Ἱσπανίας ». (Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἄγγλου ἱερέως Ἰωάννου Δυμνορ-Λάγγ, πρὸς τὸν Λόρδον Δούραμ, 1839.)

Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ χρηστότεροι τῶν ἀποστόλων τούτων ἐφάνησαν τοὐλάχιστον γελοῖοι περὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου αὐτῶν. Τί σημαίνει, ἐρωτῶμεν, ἡ εἰσαγωγὴ τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν, τῶν βουλῶν, τῶν κωδήκων, τῶν ἐφημερίδων, εἰς ἀνθρώπους δεομένους παιδαγωγοῦ καὶ διδασκάλου ; Ἡ συνταγματικὴ πολιτεία ἁρμόζει εἰς τὰ ἔθνη ἐκεῖνα ὅσα εἶναι ἱκανὰ νὰ κυβερνηθῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν· ἀλλὰ τὸ νὰ ὁμολογῆται ἀφ' ἑνὸς, ὅτι τὸ ἔθνος ἔχει χρείαν ξένων διδασκάλων, καὶ νὰ προσκαλῆται ἀφ' ἑτέρου τὸ αὐτὸ ἔθνος νὰ κυβερνηθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ, εἶναι ὁ ὕπατος τῶν παραλογισμῶν, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν ἐδίδετο εἰς χεῖρας παιδὸς μάχαιρα. Ἐν γένει δὲ οἱ Εὐρωπαῖοι, θέλοντες νὰ προλάβωσιν εἰς τὰς χώρας ἐκείνας τὴν φυσικὴν τοῦ χρόνου ἐνέργειαν, ἔκτισαν ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ὁ πολιτισμὸς εἶναι ἔργον βραδὺ καὶ μακροχρόνιον, εἶναι οἰκοδόμημα, εἰς τὸ ὁποῖον πᾶσα γενεὰ πρέπει νὰ καταθέσῃ τὸν λίθον αὐτῆς, αἱ δὲ χεῖρες αἱ βάλλουσαι τὰ θεμέλια τοῦ οἰκοδομήματος τούτου δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν ἀξίωσιν τοῦ νὰ καλλιτεχνήσωσι τὴν ζωοφόρον αὐτοῦ. Τεῖχη κυκλώπεια ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τοῦ Παρθενῶνος, ἀλλὰ χίλιοι καὶ ἐπέκεινα ἐνιαυτοὶ παρῆλθον πρὶν ἢ ἐπιτεθῇ τοιαύτη κορωνὶς εἰς τὴν βάσιν ἐκείνην, ἔτι δὲ πλείονα ἀπὸ Τριπτολέμου μέχρι Περικλέους καὶ ἀπὸ Κάδμου μέχρι Σοφοκλέους. Ἡ δὲ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τῆς Πολυνησίας, τοὺς χθὲς ὅλως ἀγρίους, αἰφνιδία παρεισαγωγὴ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθίμων, καὶ ἀναγκῶν, καὶ ἕξεων, καὶ κακιῶν, τὸ ἀσυνάρτητον ἐκεῖνο μίγμα τῆς βαρβαρότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, παρήγαγε κοινωνίαν, ἥτις ἤθελεν εἶσθαι ἀξία ἐμπαιγμοῦ, ἂν τὰ παθήματα τῆς ἀνθρωπότητος ἠδύναντο ποτὲ νὰ κινήσωσι τὸν γέλωτα ἡμῶν. Εἰς πᾶν βῆμα ἀπαντῶνται εἰς τὰς νήσους ἐκείνας ἀλλόκοτοι ἀντιθέσεις, δι' ἃς θλίβεται μὲν ὁ φιλόσοφος, μειδιᾷ δὲ ὁ ἐπιπολαιότερος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων παρατηρητής. Γάλλος τις περιηγητὴς, ἐπισκεφθεὶς ἐσχάτως μίαν τῶν νήσων ἐκείνων καὶ ἐξελθὼν εἰς τὸν κοινὸν αὐτῆς περίπατον, ἰδοὺ πῶς περιγράφει τί εἶδε καὶ τί ἀπήντησεν εἰς τὸν περίπατον αὐτόν. « Ὁδεύοντες, λέγει, ἀπηντῶμεν πολλὰς » ἐρίππους κυρίας ἐκ τῶν ἐγχωρίων· αἱ κυρίαι αὐταὶ » ἔφερον εἰς μὲν τὸ ἄνω τοῦ σώματος μέρος τὸ ἐν » Εὐρώπῃ εἰθισμένον εἰς τὰς ἱππευούσας κυρίας ἔνδυ» μα, ἀλλὰ συγχρόνως πλατείας πορφυρᾶς περισκε» λίδας καὶ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς ἄπλεκτον· ἵπ» πευον δὲ περιβάδην καὶ ἤλαυνον ἀπὸ ῥυτῆρος. Αἴ» φνης βλέπομεν προκύπτον, ἀπὸ σύννεφον κονιορτοῦ, » χειραμάξιον συρόμενον ὑπὸ δύο ῥωμαλέων ἐντοπίων· » τὸ ἔνδυμά των, περιωρισμένον ἔμπροσθεν εἰς τὰς » ἀκριβεῖς διαστάσεις ἑνὸς ἀμπελοφύλλου, δὲν ἐκάλυ» πτε παντάπασι τὰ κολοσσιαῖα αὐτῶν νῶτα. Ἐν» τὸς τῆς ἁμάξης ἐκάθητο νέα κόρη, τὴν ὁποίαν ἔ» συρον, ὡς σύρονται οἱ παῖδες· ἦτο δὲ κόρη ἀποστό» λου ἐλθόντος ἐνταῦθα ἵνα ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς ἐγ» χωρίους τοὺς νόμους τῆς αἰδοῦς. Καὶ ἐν τούτοις, » ἡ σεμνὴ ἐκείνη παῖς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑψώσῃ τοὺς » ὀφθαλμούς, χωρὶς νὰ ἴδῃ, ὦ τοῦ αἴσχους! χωρὶς » νὰ ἴδῃ πλησιέστατα αὐτῆς, ἐπὶ τῶν δύο ἐκείνων γι» γάντων, τὰ ἀλλόκοτα ἱερογλυφικὰ τὰ ὁποῖα κο» σμοῦσιν εἰς τὰς χώρας ἐκείνας, διὰ κομψοῦ στιγμα » τισμοῦ, τὰ παρακείμενα εἰς τὸ ἰσχίον πολύσαρκα » μέρη. Δὲν λέγομεν ὅτι τὰ σχήματα ἐκεῖνα τὰ ὁ» ποῖα προσέκρουον τοὺς ὀφθαλμούς της ὀλίγιστα ὕψω» νεν αὐτούς, εἶχον τι καθ' ἑαυτὰ ἄτοπον· διότι ἐν » γένει τὰ σχήματα ταῦτα εἶναι ποικίλα καλλωπί» σματα, ζῶα, ἄνθη, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστερισμοί. » Ἡ εἰκὼν λοιπὸν δὲν εἶχέ τι τὸ ἐπιλήψιμον· ἀλλὰ » τὸ ἐδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ εἰκὼν ἐκείνη ἦτο ἐζω» γραφισμένη ἠδύνατο ἴσως νὰ θεωρηθῇ ὀλίγον παρα» τραγῳδον, καὶ πολλοὶ πατέρες ἐν Εὐρώπῃ δὲν ἤθελον » ἀφήσει τὰς θυγατέρας των νὰ σπουδάσωσι τοιουτο» τρόπως τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν. »

Ἄλλη πληγὴ τῶν δυστυχῶν κατοίκων τῆς Ὠκεανίας εἶναι οἱ καταπλέοντες εἰς τοὺς λιμένας αὐτῶν θαλασσοπόροι, μάλιστα δὲ οἱ τυχοδιῶκται ἐκεῖνοι ναυτικοί, οἱ ἀπὸ τὰ περιτρίμματα ὅλων τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου συγκείμενοι, οἱ διατρέχοντες τὰς νήσους αὐτὰς ἐπὶ ἀνταλλαγῇ οἰνοπνεύματος, καπνοῦ καὶ ὅπλων ἀντὶ τῶν πολυτιμοτέρων τῆς Πολυνησίας προϊόντων, καὶ ἰδίως οἱ κητοθῆραι. Τὰ πληρώματα τῶν πλοίων τούτων ἐπισκήπτουσιν εἰς τὰ ἄοπλα καὶ ἀπροστάτευτα ἐκεῖνα ἐθνάρια, ὡς θηρία κακοποιὰ, καὶ, ἀφηνιάζοντα, παρέχουσιν εἰς αὐτὰ καθ' ἑκάστην τὴν θέαν τῶν βαναυσοτέρων παθῶν, καὶ κακιῶν, καὶ ἐρίδων· διδάσκουσιν αὐτοῖς τὴν χρῆσιν περιττῶν ἢ ὀλεθρίων πραγμάτων, μεταδίδουσιν αὐτοῖς πάθη ἄγνωστα πρότερον, καταθλίβουσι τοὺς ἀθλίους ἐκείνους ἀνθρώπους τοὺς κατασφάζουσιν ἐνίοτε καὶ πάντοτε τοὺς ἐξαχρειοῦσι. Μάλιστα δὲ ἐξηχρείωσαν τὸ γυναικεῖον φῦλον, τὸ ὁποῖον, φιλόκαλον ὂν τοσοῦτον καὶ εὐαίσθητον, καὶ ἀνῆκον αὐτὸ εἰς τὴν Μαλαισιανὴν λεγομένην φυλὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἥτις δὲν διακρίνεται ἐπὶ τῇ καλλονῇ αὐτῆς, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδέχθη ὡς οὐρανοπέμπτους ἀγγέλους τοὺς λευκοὺς ἐκείνους γόνους τοῦ Καυκασικοῦ φύλου, ἔπειτα ἀπετροπιάσθη τὰς κακίας των καὶ τελευταῖον, συνοικειωθὲν μετ' αὐτῶν, παρεδόθη εἰς αὐτὰς ἀχαλίνωτον.

Σημειωτέον ὅμως, ὅτι αἱ γυναῖκες τῆς Ταΐτιδος δὲν στεροῦνται χάριτός τινος. Πολλοὶ μάλιστα τῶν περιηγητῶν ἠξίωσαν, ὅτι, ἂν τὸ πρόσωπον αὐτῶν δὲν ἔχει τὴν συμμετρίαν τῆς Καυκασικῆς φυλῆς, κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα ὑπερέχουσιν ἅπαντος τοῦ γυναικείου γένους. Καίτοι μὲν μετριώτεροι καὶ φιλαληθέστεροι λέγουσιν, ὅτι ἡ χροιὰ αὐτῶν εἶναι βαθυτέρα τοῦ δέοντος, τὸ στόμα μέγα, τὰ χείλη παχέα, ἡ ῥὶς ἐν γένει σιμὴ καὶ τὸ ὠοειδὲς τοῦ προσώπου συμπεπιεσμένον περὶ τὸν πώγωνα. Ἀλλ' ἡ χάρις αὐτῶν συνίσταται εἰς τὴν ὅλην ἁρμονίαν τῶν σχημάτων αὐτῶν, εἰς τὴν κομψότητα καὶ τὴν ἀφέλειαν τοῦ βήματος, εἰς τὸ ἐπαφρόδιτον τοῦ μειδιάματος. Οἱ μακροβλέφαροι καὶ μακροβόλοι αὐτῶν ὀφθαλμοὶ, τὸ ἀπέριττον τῆς κεφαλῆς στάσιμον καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ κινήματα τοῦ σώματος ἔχουσιν, ὡς φαίνεται, ἀκαταγώνιστόν τινα ἰσχὺν ὑπὸ τῆς ὁποίας ἡττήθησαν καὶ οἱ σωφρονέστεροι τῶν Εὐρωπαίων. Οἱ ὀδόντες αὐτῶν, τοὺς ὁποίους συνεχῶς ἐπιδεικνύουσιν, εἶναι λευκότατοι, καὶ, χάρις εἰς τὴν φυτικὴν αὐτῶν τροφὴν, διατηροῦνται μέχρι γήρως καλοί. Τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν τό τε σχῆμα καὶ ἡ μικρότης λέγονται ἀμίμητοι. Τὸ ἔνδυμα εἶναι ἀφελέστατον. Ὁ σφίγγων τὴν μέσην αὐτῶν χιτὼν καταβαίνει μέχρι τῆς ἡμισείας κνήμης· ἕτερος δὲ εὐρύτερος καὶ ἐλαφρότερος ἐπενδύτης, δεδεμένος περὶ τὸν λαιμὸν καὶ ἡνεωγμένος εἰς τὸ στῆθος, καταπίπτει μέχρι τῶν σφυρῶν. Ἡ μελαινα κόμη χωρίζεται ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ οἱ πλόκαμοι αὐτῆς κρέμανται ἐπὶ τῶν ὤμων· στέφανος δὲ ἐκ φύλλων, μετὰ ἀνθέων περιπεπλεγμένος, κοσμεῖ τὸ μέτωπον αὐτῶν. Ὅταν τὰς ἀπαντήσῃς καθ' ὁδὸν οὕτω ἐνδεδυμένας, εἰς ὥραν καθ' ἣν τὸ λυκαυγὲς καλύπτει τὴν βαθεῖαν τοῦ προσώπου των χροιὰν καὶ τὰ ἄῤῥυθμα ὀπωσοῦν μεσίδια των, νομίζεις, λέγει περιηγητής τις, ὅτι βλέπεις ἔμπροσθέν σου νύμφην τινὰ ἐξ ἐκείνων αἵτινες πάλαι ποτὲ ἐπλανῶντο εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ ἢ τοῦ Σκαμάνδρου. Τὸ δεινὸν εἶναι,

ὅτι αἱ νύμφαι αὐταὶ ἔμαθον νὰ τραγωδῶσι τὴν Casta Diva καὶ ἄλλα ὀλιγώτερον σεμνὰ Εὐρωπαϊκὰ ἄσματα, ὅτι ἔμαθον νὰ χορεύωσι τὸν στρόβιλον καὶ τὴν πόλκαν, ὅτι ὅμως εὐδεμίαν τῶν πολλῶν ἀρετῶν τῆς Εὐρωπαίας γυναικὸς ἐδιδάχθησαν καὶ ἀγάγουσι τὸν βίον, τὸ μὲν πρωὶ λουόμεναι, τὴν δὲ ἡμέραν ἀναπαυόμεναι, τὴν δὲ ἑσπέραν ὀργιάζουσαι.

Τὸ περίεργον εἶναι ἐν τούτοις, ὅτι οἱ ἄνδρες τῆς Ταϊτιδος εἶναι πολὺ ὡραιότεροι τῶν γυναικῶν καὶ φαίνονται ἀνήκοντες εἰς φυλὴν ἄλλην μεγαλητέραν. Ἐνίοτε τὸ ἀνάστημά των εἶναι τῷ ὄντι κολοσσιαῖον, ἡ ῥώμη ἀθλητική, θαυμαστὴ δὲ ἡ τῶν τύπων ἐντέλεια. Ἰδέτε λ. χ. τὸν γίγαντα αὐτὸν, τὸν ἐπὶ τῶν στιβαρῶν αὐτοῦ βραχιόνων κρατοῦντα καὶ μεταχειριζόμενον τὸ λιθοβόλον κανόνιόν του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΦΙΑ.

—o—

ΣΤΡΑΤΙΣ ΚΑΛΟΠΙΧΕΙΡΟΣ ὑπὸ *Στεφάνου Ἀθ. Κουμανούδου.*

Καθὼς ὅταν εἰς φωλεὰν στρουθίων παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν βλαστήσῃ ἔκφυλόν τι, ἀλλόμορφον καὶ ἀλλόσχημον, ἡ ἐπωάζουσα ὄρνις χαίνει ἔκθαμβος πρὸς αὐτὸ, καὶ πᾶσα ἡ νεοττία μεγάλους ἀνοίγουσα ὀφθαλμοὺς καὶ πέριξ αὐτοῦ στρεφομένη, ἐκφράζει τὴν ἔκπληξίν της δι' ἀνάρθρων κιττασμῶν, οὕτω καὶ ὅταν ἐφάνη ἐξάλλου μούσης τὸ ἀδύνηθες τοῦτο προϊόν, ἐθορυβήθησαν οἱ νεοττοὶ τοῦ Παρνασσοῦ, καὶ εἰς τὸν

Διατί ἡ φύσις, ἀνατρέπουσα ἐνταῦθα τοὺς κοινοὺς αὐτῆς κανόνας, ἀνέδειξε καλήτερον τὸ συνήθως ὀλιγώτερον καλὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους φῦλον; Δὲν τὸ ἠξεύρομεν, ἀλλ' ἐπεδὴ οἱ ἄνδρες τῆς Ταϊτιδος εἶναι ὁμολογουμένως σωφρονέστεροι τῶν γυναικῶν, ἡ ἰδιορρυθμία ἐκείνη τῆς φύσεως συνετέλεσε τοὐλάχιστον εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ ἀρίδηλον ἑτέραν τινὰ αὐτῆς ἀρχὴν, ὅτι ἡ μείζων καλλονὴ συνεπάγεται καὶ μείζονα αἰδοῦς δόσιν.

——

κάτω κόσμον ἀκόμη οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἀμέριμνοι ἀναγνῶσται, ἐκίνησαν διστακτικῶς πως τὴν κεφαλὴν, ὡς ἐνοχλούμενοι εἰς τὰς κεκτημένας των ἕξεις. Τί ποίημα εἶναι τοῦτο; ἀνέκραξαν, μάλιστα οἱ πρῶτοι. Εἰς ποίαν κατηγορίαν ὑπάγεται; Βλέπομεν τοῦ ἔπους τὰς ῥαψῳδίας, τὸ σχῆμα· ἀλλὰ ποῦ εἶναι αἱ μάχαι, ποῦ τὰ θαυμάσια συμβάντα, ποῦ ὁ σπουδαῖος ἥρως; Βλέπομεν τῶν στίχων τὴν διάταξιν· ἀλλὰ ποῦ εἶναι ἡ ὁμοιοκαταληξία; ποῦ αἱ δεκαπέντε συλλαβαί; ποῦ ἡ ἴση τομή; Καὶ πολλοὶ τῶν ἀγρίων τούτων κριτικῶν, ὅμοιοι πρὸς τοὺς ὠμοὺς τῆς Ταυρίδος λαοὺς, οἵτινες ἀπῆγον εἰς θάνατον πάντα ξένον, μόνον διότι ἦτον ξένος, ῥίπτουσι κατ' αὐτοῦ τὴν ὑῆρον τῆς καταδίκης μόνον διότι φαίνεται ξενοπρεπὴς εἰς αὐτούς.

Ἡμεῖς ὅμως ἀντὶ τῶν ξενηλατῶν τούτων, προτιμῶμεν μᾶλλον νὰ μιμηθῶμεν τοὺς φιλόφρονας τοῦ Ὁμήρου τρόπους·

«Ἐκεῖνος ὅταν ξένων περιποίησιν
ἢ τά ἔπη του ἐμβάλλῃ, λέγει, πῶς ὀκτὼ
κατὰ σειρὰν ἡμέρας τοὺς ἐφίλευαν,
καὶ ἔπειτα ἐρώτησιν τοὺς ἔκαμναν,
ποῖοι καὶ πόθεν εἶναι καὶ τί θέλουσιν.»

(Στράτ. σελ. 85.)

Ἡμεῖς ὄχι ὀκτὼ, δεκαοκτὼ, καὶ πάσας τὰς ἡμέρας «ἤμεθα πρόθυμοι νὰ φιλεύωμεν πάντα ποιητὴν, χωρὶς νὰ τὸν ἐρωτήσωμεν *πόθεν εἶναι*, ἀρκεῖ μόνον νὰ πεισθῶμεν ὅτι νὰ μᾶς τέρψῃ κυρίως θέλει. Ὁμολογοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ φιλοξενία καὶ φιλοφροσύνη πρὸς τοὺς σατυρικοὺς ποιητὰς, ἔχει τὰς δυσκολίας της Δὲν ἠξεύρεις τί νὰ τοῖς παραθέσῃς ἐκ τοῦ κριτικοῦ μαγειρείου σου, χωρὶς νὰ φοβηθῇς μὴ σοὶ τὸ πτύσωσιν εἰρωνικῶς εἰς τὸ πρόσωπον· δὲν ἠξεύρεις πόθεν νὰ τοὺς συλλάβῃς, τοὺς ἐχίνους τούτους τῆς φιλολογίας, χωρὶς νὰ τρέμῃς μή τις ἄκανθά των μείνῃ εἰς τοὺς δακτύλους σου. Τολμᾷς νὰ τοὺς ὁμιλήσῃς περὶ κανόνων, διὰ ν' ἀκούσῃς τὰ δεινὰ ἐκεῖνα «*καρονιδῶν ξυγγραφίσκ' ἰσχνοί!*» (σελ. 64)· ἢ περὶ τῆς γλώσσης των νὰ συζητήσῃς ἀκάκως διὰ νὰ σὲ βάλωσιν ἐμπρὸς μὲ τὴν *εὐγένειαν*

τῶν τορνευτῶν μὲ νῦ καὶ σίγμα λέξεων;

ἢ περὶ τῆς ὡραιότητος τοῦ στίχου των νὰ δείξῃς τινὰ δισταγμὸν, διὰ νὰ κηρυχθῇς

λουκουμοζαχαρομοιοκατάπληκτος!

Τοῦ τελευταίου κἂν τούτου βέλους ἡ ἀκωκὴ αἰσθανόμεθα ὅτι ἀμβλεῖα ἀναπηδᾷ ἀπὸ τὸν ἡμέτερον θώρακα. Ὑπὲρ τῆς ὁμοιοκαταληξίας δὲν ἔχομεν πρόληψιν. Γνωρίζομεν μὲν τὸ γλυκὺ τοῦτο ἄνθος ὃ ἡ μοῦσα τῆς ἁρμονίας πλέκει φιλοπαιγμόνως εἰς τὴν κόμην αὐτῆς, τὸ χαρίεν φιλοδώρημα τῶν φραγκικῶν καὶ ἑνετικῶν Μουσῶν εἰς τὰς Πιερίδας, ὅταν ἐκεῖναι εἶχον καταλάβει τούτων τὰ ἔθνη· καὶ ἠξεύρομεν νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ τῆς πτωχαλαζόνος ὁμοιοκαταληξίας, ἥτις τὴν ἰταλικὴν ὡς δικαιολόγημα πρωτεύουσα τῆς πενίας της, σύρει προπετῶς εἰς τὴν ἄκρον ἑκάστου στίχου ῥάκος ὁμοιοτελευτήτου τοῦ τελευταίου μόνου φωνήεντος τὸ ὁμόηχον, καὶ, φερ' εἰπεῖν, *Θεὸς* μετὰ *λαμπρὸς*, *γυνὴ* μετὰ *πιστὴ*, καὶ ὅμοια ἑτερόζυγα συζυγοῦσα, ἀσχημίζει μᾶλλον ἢ ὅτι καλλύνει τοὺς στίχους, ἀπὸ τὴν ἄλλην, τὴν ὑπερήφανον διὰ τὸν πλούσιον κάλλος της τὴν ἀπροσδόκητον, τὴν ἐντέχνως παρενειρομένην, καὶ οὐ μόνον τὸν ἁρμονικὸν ἀλλὰ καὶ τὸν λογικὸν σύνδεσμον τῶν ἰδεῶν συμπληροῦσαν. Ταύτην, τὴν ἀσπαζόμεθα καὶ τὴν ἀγαπῶμεν, εἰς τὴν λυρικὴν μάλιστα ποίησιν, ὅπου ἐπικρατέστερον εἶναι τὸ στοιχεῖον τῆς ἁρμονίας, ὅπου τὸ ᾆσμα εἶναι τῆς λύρας βοήθημα, καὶ πρέπει νὰ μιμῆται τὴν ὁμοίαν κροῦσιν τῶν χορδῶν αὐτῆς, ὅπου

εἶναι ἄφευκτος ἡ ἐπανάκαμψις τῶν αὐτῶν ῥυθμικῶν περιόδων, καὶ σχεδὸν συναπαιτεῖ τὴν ἐπανάκαμψιν τῶν αὐτῶν καταλήξεων, ἐχουσῶν ἐν τῇ στροφῇ πρὸς ἀλλήλας οἷαν σχέσιν ἔχει ἐν τῷ ποδὶ ἡ ἄρσις πρὸς τὴν θέσιν, ἐκεῖ σχεδὸν καὶ τὴν ἀπαιτοῦμεν. Ἀλλὰ, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, ἡ ἀγάπη ἡμῶν πρὸς τὸ εὔχαρι τοῦτο πάρεργον δὲν χωρεῖ μέχρι προλήψεως· τὴν ποίησιν θεωροῦμεν ὡς ἀνωτέρας καταγωγῆς ἀπὸ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, καὶ ὡς δυναμένην νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἄνευ τῆς ἐπιτετηδευμένης αὐτῆς συμμάχου. Ἡ ποίησις ὁμιλεῖ διὰ στίχων, διότι αἱ ἐμπνεόμεναι ψυχαὶ ἐντείνονται αὐτομάτως εἰς ἁρμονίαν· δι' ὁμοιοκαταληξίας ὅμως ἀναγκαίως δὲν ὁμιλεῖ, διότι ἡ ὁμοιοκαταληξία εἶναι τῆς ἁρμονίας κόσμημα ἐκ συνθήκης. Μάρτυρας δὲ τούτου δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ προτείνωμεν τὰς τῶν ἀρχαίων ποιήσεις, περὶ ὧν τινες δύνανται νὰ διϊσχυρισθῶσιν ὅτι ἐστηρίζοντο ἐπὶ ῥυθμικοῦ συστήματος ἀκαταλήπτου ἡμῖν· ἔχομεν τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ἄσματα, τὰ τῶν ὀρεινῶν μάλιστα, ὅπου δὲν ἐπεκράτησεν ὁ ἰταλικὸς βίος· διότι ὅστις διϊσχυρισθῇ ὅτι τὸ ᾆσμα «*Ὁ Ὄλυμπος κ' ὁ Κίσσαβος τὰ δύο βουνὰ μαλώνουν*», καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἰσοδύναμα, δὲν περιέχουσιν ὑψηλὰ ποιήσεως κάλλη, ἐκεῖνος δὲν ἔχει τὴν ἐλαχίστην ποιήσεως αἴσθησιν. Καὶ ἐν τούτοις εἶναι λυρικὴ ἡ ποίησις αὕτη, καθὼς ἐπίσης λυρικὴ, καὶ ἐπίσης ἐστερημένη ὁμοιοκαταληξίας εἶναι ἡ ποίησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν τροπαρίων, ἧς ἡ ῥυθμικὴ ὑφὴ μᾶς φαίνεται ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων στροφικῶν. Πολὺ μᾶλλον ὅμως μᾶς φαίνεται ἀπαλλακτέα τοῦ δεσμοῦ τῆς ὁμοιοκαταληξίας, ὅσον χρυσοῦς ἢ ὅσον ἄνθινος καὶ ἂν ἦναι, ἡ δραματικὴ καὶ ἡ ἐπικὴ ποίησις, ἐν αἷς ἡ στιχουργία πρέπει οὐχὶ νὰ διατέμνηται στροφηδὸν, ἀλλ' ὅσον ἐνδέχεται νὰ μιμῆται τῆς ἀφηγήσεως καὶ τοῦ διαλόγου τὸ συνεχές. Τοῦτο εἶναι ἀκατόρθωτον παρὰ τοῖς Γάλλοις, οἵτινες τὴν γλῶσσαν ἥκιστα ῥυθμικὴν, καὶ πάσας αὐτῆς τὰς συλλαβὰς σχεδὸν ἐξ ἴσου τονιζομένας ἔχοντες, δὲν δύνανται νὰ διακρίνωσιν ἄλλως εἰμὴ διὰ τῆς ὁμοιοκαταληξίας τοὺς στίχους των, ὥστε αὕτη εἶναι πάσης αὐτῶν στιχουργίας ἀναγκαῖον στοιχεῖον, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ ἡμεῖς παρεδέχθημεν τὴν κατάχρησιν αὐτῆς. ὅτε ἐπὶ τῶν παρελθόντων χρόνων τὴν γαλλικὴν ποίησιν τοῦ ιη'. αἰῶνος εἴχομεν ὡς μόνον τῆς ἡμετέρας ὑπογραμμόν. Παρὰ δὲ ταῖς λοιπαῖς φιλολογίαις, τῇ Γερμανικῇ, τῇ Ἀγγλικῇ, τῇ Ἱσπανικῇ, εἰς τὸ ἔπος καὶ εἰς τὸ δρᾶμα, καὶ παρ' αὐτῇ τῇ Ἰταλικῇ εἰς τὸ δρᾶμα, ἀνομοιοκαταλήκτων στίχων ἐγίνετο χρῆσις, ἀναλόγων δὲ κατὰ τὸ μέτρον εἰς ἕκαστον τῆς ποιήσεως εἶδος.

Τὸν Στράτιν λοιπὸν δὲν ἔχομεν ποσῶς νὰ κακίσωμεν ὅτι δὲν ὑπεδέθη τὰς διπλᾶς πέδας τῆς ὁμοιοκαταληξίας, καὶ συμφωνοῦμεν ἀκόμη μετ' αὐτοῦ, φοβηθέντος *ὑπόδεσιν*

δακτυλικὴν, ἐξάπηχυν, καὶ δι' αὐτὸν
βαρεῖαν . . . .

Τὸν δὲ στίχον του ἀναγνωρίζομεν καὶ παραδεχόμεθα οὐχὶ διὰ τὸν φόβον *μὴ στιγματισθῶμεν ὡς ἀντεθνικοί*, ἀλλὰ διότι τῷ ὄντι αὐτὸς

εἰς ὧτ' ἀνδρῶν τοῦ ἔθνους εἶν' εὐχάριστος,

διότι δι' αὐτοῦ ἔψαλλεν ὁ Ἠπειρώτης

«Ἀλῆ πασᾶς προβαίνει ἀπὸ τὰ Γιάννινα,»

καὶ ὁ Θεσσαλὸς

«Ἔβγῆκαν τὰ καράβια τὰ Ζαγοριανά,»

διότι αὐτὸς εἶναι γλυκύτατον κληροδότημα καταληφθὲν τῇ Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς ἀρχαίας Μούσης, ἥτις δι' αὐτοῦ ἐξέφερε τὰς ὑψηγορίας τοῦ Αἰσχύλου, τὰς σοφὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου τὸ πάθος, τοῦ Ἀριστοφάνους τὴν δηκτικὴν εἰρωνίαν.

Εἰς τοῦ στίχου τούτου τὴν ἐντελῆ πολιτογράφησιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ποιήσει ἐπικροτοῦμεν μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως, καὶ χαίρομεν βλέποντες αὐτὸν υἱοθετούμενον ὑπὸ πατρὸς ἱκανοῦ νὰ τὸν καλλιεργήσῃ καὶ νὰ τὸν προαγάγῃ. Ἀλλ' ἐνταῦθα τὸν ἀποτρόπαιον ἐπικαλούμενοι κατὰ τῶν βελῶν ὅσα κρύπτει ἡ ἀμφιρεφὴς σατυρικὴ φαρέτρα τοῦ εἴρωνος ποιητοῦ, θέλομεν τολμήσει νὰ ἐκφράσωμεν τὸν ἡμέτερον δισταγμὸν ὡς πρὸς τὸ κατάλληλον τοῦ στίχου τούτου εἰς ποίημα μὴ δραματικόν; Τὰ δικαιολογήματα, ὅτι δὲν ἔχομεν

«τὰ πάντα ἐν τῷ βίῳ μας ἁρμόζοντα»

καὶ ὅτι ἄλλοι, ὁπλῖται βαρεῖς, χορεύουσι λυρικῶς διακλώμενοι, προτεινόμενα ὑπὸ ποιητοῦ, οἷος ὁ τοῦ Στράτι, εἶναι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, οὐχὶ ὅτι πρεσβεύομεν θρησκευτικὴν εὐλάβειαν ὑπὲρ τῆς ποιητικῆς ἐθιμοταξίας, τῆς ἀπαιτούσης ἀνὰ ἓν ἰδιαίτερον καὶ ὡρισμένον ἔνδυμα δι' ἕκαστον ποιήσεως εἶδος, οὐδ' ἀπέγομεν μάλιστα τοῦ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ Στράτις

τὸ φύσεώς του μέτρον ἐξελέξατο
οἰκεῖον»,

ἀλλ' ἠξεύρομεν, ἴτως καὶ ἐξ οἰκείας λυπηρᾶς πείρας, ὅτι ὁ τρίμετρος ἰαμβικὸς εἶναι στίχος ὕπουλος. Εὔστροφος, εὐκίνητος, κοῦφος ὡς εἶναι, ῥέει συνεχὴς καὶ εὔκολος, συμπλέκεται καὶ ἀλληλουχεῖται ἐπ' ἄπειρον, καὶ λανθάνων παρασύρει τὴν μοῦσαν, ἥτις μετ' αὐτοῦ ὀλισθαίνει ὡς σιδηροπέδιλος ἐπὶ πάγου, καὶ ἀκουσίως φερομένη δύναται νὰ καταποντισθῇ εἰς πέλαγος λόγων, ἢ νὰ ἐξοκείλῃ ἀνεπαισθήτως εἰς δίνας πεζὰς καὶ ἀνύδρους. Εἰς τὸ δρᾶμα, ὅπου δὲν θλάπτει, ὅπου ἴσως ἀπαιτεῖται, νὰ προχῆται ἀφθονώτερος, λάβρος καί πως ἀτιμέλητος, καὶ φυσικὸς ὁ διάλογος, ὅπου ὁ λόγος ἐπανορθοῖ καὶ κολάζει τὸν λόγον, ἡ ὀρθὴ καὶ ὀξεῖα τῶν ἀρχαίων αἰσθησις παρεδέχθη τὸν στίχον τοῦτον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς· τὴν ἐπικὴν ὅμως μοῦσαν ὑπέδεσε δι' ἐμβριθεστέρων μέτρων, ὅπως σωφρονεστέρα χωρῇ, καὶ μὴ παρατρέχῃ, ῥαδίως πτερυγίζουσα εἰς τὰ ταπεινότερα τῶν χωρίων, οὐδ' ἐκτρέπηται εἰς πεζολογίαν ἐπίπεδον. Δὲν ἀξιοῦμεν βεβαίως εἰς ποίημα τῆς φύσεως καὶ ὕλης τοῦ προκειμένου, νὰ βαδίζῃ σαβαρῶς βρενθυομένη ἡ ποίησις ἐπὶ τῶν κωλοβάθρων τῆς Μελπομένης, ἀλλὰ θέλομεν μόνον νὰ μὴ περιπίπτῃ εἰς τῆς λάλου της ἀδελφῆς τὴν εὐτραπελίαν, καὶ διὰ τοῦτο ν' ἀποφεύγῃ τὸ εὐχερὲς μέτρον, τὸ δυναμενον νὰ παραγάγῃ αὐτήν. Ἄλλως ὅμως πολὺ ἀπέχομεν τοῦ νὰ μεμψιμοιρῶμεν κατὰ τούτου τοῦ μέτρου. Ἐξ ἐναντίας δι' ὅλου τοῦ ὡραίου ἔπους τοῦ Στράτι διαπνέει μετ' αὐτοῦ ὡς τις αὖρα κατερχομένη ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ Παρνασσοῦ, ὡς τις ἠχὼ τῶν μεγάλων τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως ἡμερῶν.

Ἀλλὰ τὸ ποτήριον τοῦ ἐπιχριτοῦ μέχρι τέλους ἠναγκασμένοι μετὰ τῆς ἰλύος νὰ πίωμεν, τῆς πικρᾶς ἐκείνης ἰλύος ἥτις τὸν διάζει παρὰ ταις μεγάλαις καλλοναῖς νὰ διονυχίζῃ καὶ τὰ ἐλάχιστα τῶν ἀληθῶν ἢ τῶν εἰς αὐτὸν φαινομένων ἐλαττωμάτων, ἃς παρατηρήσωμεν, ἐν ὅσῳ περὶ τῶν στίχων ὁ λόγος, ὅτι τινῶν ἐξ αὐτῶν νομίζομεν οὐχὶ ἀνεπίληπτον τὴν κατασκευήν, καὶ τόσον μᾶλλον ἐπικαλούμεθα τὴν προσοχὴν τοῦ ποιητοῦ εἰς τὰς παρονυχίδας ταύτας, καθόσον εὐκολώτατα περικόπτονται. Τοιούτους κρίνομεν, φέρ' εἰπεῖν, τοὺς στίχους ὅσοι τέμνονται οὐχὶ εἰς τὸ πενθημιμερὲς ἢ τὸ ἑφθημιμερές, ἀλλὰ μετὰ πλήρη τὸν τρίτον πόδα, ὥστε διαιροῦνται εἰς δύω διμέτρους βραχυκαταλήκτους· οἷον·

καὶ πρῶτα ὁ Θεὸς,] ἕναν καιρὸν καὶ σύ...
τοὺς εὐγενεῖς παλμοὺς] καὶ τὴν σφοδρὰν ὁρμὴν...;
μὴ παύσῃς μελετῶν] καὶ μὴ φοβοῦ ποτὲ...
μὲ λάρυγγα ὀξὺν] καὶ ἄσθμα στηθικόν...
καὶ Γάλλων κ' Ἰταλῶν] καὶ Γερμανῶν πολλῶν...

προσέτι δ' ἐκείνους ὧν δὲν φαίνεται καλῶς ἔχων ὁ τονισμός. Ὁ Ἴαμβος μετρεῖται κατὰ διποδίαν, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἐκ δύω ποδῶν ὁ εἷς πάντοτε πρέπει νὰ εἶναι ἀφεύκτως ἴαμβος, ὁ δὲ ἕτερος δύναται νὰ εἶναι καὶ ἄλλος τις. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἴαμβος μὲν πρέπει νὰ εἶναι ὁ δεύτερος ποῦς ἑκάστης διποδίας, ὁ ἐν ταῖς ἀρτίαις δηλαδὴ χώραις τοῦ στίχου, ἐν δὲ ταῖς περιττᾶς ἀντ' αὐτοῦ ἐτίθετο καὶ σπονδεῖος, τρίβραχυς, δάκτυλος καὶ ἀνάπαιστος. Καὶ ὁ ἡμέτερος ἴαμβος ἐπίσης μετρεῖται κατὰ διποδίαν, καὶ ἑκάστης ὁ εἷς ποῦς πρέπει ἴαμβος νὰ εἶναι ἀφεύκτως. Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἰάμβου, ἐκ τῶν ἄλλων ποδῶν δέχεται μόνον τροχαῖον καὶ πυρρίχιον· καὶ τοῦτον μὲν ἀδιαφόρως εἰς ἕνα τῶν δύω ποδῶν, ὅταν ὁ ἕτερος εἶναι ἴαμβος (ἐνίοτε κατ' ἐξαίρεσιν καὶ ὅταν εἶναι πυρρίχιος, οἷον: «*καὶ περιορειόμενος* εἰς τὰ σπουδαῖα μόνα»)· τὸν δὲ τροχαῖον μόνον (ὡς ἡ ἀρχαία τοὺς λοιποὺς πόδας) εἰς τὰς περιττὰς θέσεις, οὐχὶ δὲ εἰς τὰς ἀρτίας. Ὅπως ἀποδείξωμεν καὶ καταστήσωμεν εὐκρινὲς τοῦτο, ἂς λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὸν γνωστότερον ἰαμβικὸν στίχον, τὸν τετράμετρον.

«Φέρε φαγί, φέρε κρασί, στρῶσε χαλὶ ς' τὸν ἴσκιο.»

Τούτου τὸ σχῆμα εἶναι τὸ ἀκόλουθον

– υ υ – | – υ υ – | – υ υ – | υ – υ

δηλαδὴ εἰς ὅλας τὰς περιττὰς χώρας πλὴν τῆς προτελευταίας (καὶ τοῦτο κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀρχαίας μετρικῆς) ἔχει τροχαῖον ἀντὶ ἰάμβου, καὶ ὅμως δὲν παραλλάσσει ἡ ἁρμονία του ἀπὸ τὴν τοῦ κοινοῦ τετραμέτρου ἰαμβικοῦ, οἷος εἶναι:

«Ὁ Ὄλυμπος κ' ὁ Κίσσαβος τὰ δυὼ βουνὰ μαλώνουν.»

Ἀλλ' ἂς μεταβάλωμεν αὐτὸν οὕτως, ὥστε ἐν ἑκάστῃ διποδίᾳ ὁ πρῶτος, ὁ ἐν τῇ περιττῇ χώρᾳ ποῦς νὰ εἶναι ἴαμβος, ὁ δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἢ τῇ ἀρτίᾳ, τροχαῖος, καὶ ὁ στίχος θέλει παύσει νὰ εἶναι ἰαμβικός, θέλει μεταβληθῇ εἰς τροχαϊκὸν: οἷον:

«φαγὶ φέρε, κρασὶ φέρε, χαλὶ στρῶσε ς' τὸ νερὸ»

οὗ ὁ τύπος εἶναι

υ – – υ | υ – – υ | υ – – υ | υ υ –

ἡ δὲ ἁρμονία του ὡς ἡ τοῦ:

Στάσου, λέγω, ἐρωτά μου, καὶ μὴ τρέχετ' ἐμπροστά.

Ἂν λοιπὸν δὲν ἀπατώμεθα ὅτι οἱ στιχουργικοὶ οὗτοι κανόνες στηρίζονται ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ τῆς ἁρμονίας αὐτῆς, τότε πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἐσφαλμένους στίχους, οἷοι οἱ ἑπόμενοι:

Τῶν Τούρκων τῶν ἀτάκτων *μὲ κροῦσμα* κωφόν,
(σ 36).

διότι ... *κτων μὲ κροῦσμα* εἶναι διποδία τροχαϊκή, οὐχὶ ἰαμβική, ἔχουσα δηλαδὴ εἰς μὲν τὸν περιττὸν πόδα πυρρίχιον, εἰς δὲ τὸν ἄρτιον τροχαῖον ἀντὶ ἰάμβου. Τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ

«Ἀπάνω σὲ ἀμόνι, *κομμάτε* κωφὸς (σ. 54)»

καὶ ἄλλοι τινές.

Ὁ ποιητὴς ἐκανοτόμησεν εἰσαγαγὼν καὶ τὸν τρίβραχυν, οὗ παράδειγμα εἰς τὰ ἐθνικὰ ἄσματα δὲν ὑπάρχει, ὡς ἐν γένει ἡ νέα στιχουργία μας δὲν δέχεται ὅπου ἡ ἀρχαία τὴν ἀνάλυσιν τῶν ποδῶν· τὸν εἰσήγαγεν ὅμως λανθανόντως, ὅπου συγκρούονται φωνήεντα, καὶ εἰς τὴν προφορὰν δύναται νὰ γίνῃ ἔκθλιψις, ὥστε ὁ ποῦς γράφεται μὲν τρίβραχυς, προφέρεται δὲ πυρρίχιος, ὡς ἐν τοῖς στίχοις

ὑπέθετα ὡς πρώην καὶ ἀσχολούμενον . . .
ἐν «δόξασοι ὁ θεὸς» εἶπεν ὁ ἄθλιος» . . .

καὶ ἐν ἄλλοις τισίν.

Ἀλλ' ὅσα ὡς διορθωτέα δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν εἰς τὴν στιχουργίαν, εἰσὶ μικρὰ καὶ ὀλίγα ἀπέναντι τῶν πολλῶν ὅσα θεωροῦμεν μεγάλων ἐπαίνων καὶ μιμήσεως ἄξια ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἡμῶν ποιητῶν, οἵτινες ἐκ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ἐπιθυμητὸν νὰ μάθωσι πόσον ὠφεληθήσονται τοὺς ἀρχαίους μελετῶντες, ὡς ἐμελέτησεν αὐτοὺς ὁ ποιητὴς τοῦ Στράτι.

Καὶ ταῦτα περὶ τοῦ ἐνδύματος. Ἀλλὰ τὸ ἔνδυμα συνιστᾷ μὲν ἴσως, δὲν καθιστᾷ ὅμως τὸν ἄνθρωπον. Ποῖος τις εἶναι ὁ Στράτις;

Ὁ Στράτις εἶναι μικρὸς Ὀδυσσεύς, *ἐτῶν δεκατεσσάρων*, ἀλλὰ *προβαίροντος τοῦ ἔπους, προβαίρει καὶ ἡ ἡλικία του*. Ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰ Σάλωνα ζητῶν τύχην, ὑπηρετεῖ ξενοδόχον ἐν Λεβαδείᾳ, δαίρεται καὶ διώκεται ὑπ' αὐτοῦ· περὶ τὸ Ζητούνιον κλέπτει λάχανα ἐξ ἑνὸς κήπου, καὶ ἐκεῖ δαίρεται καὶ διώκεται ὑπὸ τοῦ κηπουροῦ. Ἐκεῖθεν μεταβαίνει εἰς ὑπηρεσίαν τοκιστοῦ, ὃν ἀναγνωρίζει ὡς παραχαράκτην, καὶ ἐν τῇ ἐναρέτῳ ἀγανακτήσει του, εἰσέρχεται διὰ ῥήξεως τὴν νύκτα εἰς τὸ ταμεῖόν του, κλέπτει τοὺς θησαυρούς του, καὶ τοὺς βυθίζει εἰς τὴν θάλασσαν δι' ὃ καταδικάζεται ἐπὶ τοῦ Μολλᾶ εἰς δημόσια ἔργα. Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ φρουρίου ὃ ἐπιχοδόμει, ἐπέφερε μετὰ δεσμὰ ἑξαετῆ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, μεθ' ἣν ὑπέπεσε πάλιν εἰς ἄλλην ἐνιαύσιον φυλάκισιν, διὰ λόγους καὶ κατὰ τρόπους οὓς κρύπτουσιν ἀστερίσκοι, ὡς πολλαχοῦ τοῦ ποιήματος, ἀντικαθιστῶντες πάντες ὁμοῦ περίπου 1500 ἐλλείποντας στίχους· Ἀφεθεὶς καὶ πάλιν, ἀπαντᾷ ποιμένας, παρ' ὧν μανθάνει τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Τὰ κλεπτικὰ αὐτῶν τραγούδια τὸν ἐνθουσιάζουσι, καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ ὁπλισθῇ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ἀλλά, ἂν ὀρθῶς μαντεύωμεν τὸ χάσμα ὃ ἀντιπροσωπεύει ὁ ἀστερίσκος τῆς σελίδος 76, ἐν ᾧ οἱ ποιμένες ἐκοιμῶντο, φαίνεται ὅτι εὗρε ἐπ' αὐτῶν δὲν ἠξεύρομεν ποῖον ποίημα χαῦνον καὶ νόθους πρεσβεῦον ἀρχάς, ὅπερ μετέβαλεν αἴφνης τὸν ῥοῦν τῶν ἰδεῶν του, καὶ ἰδού, *εἰς αἰσχρὸν ἐμπίπτει ἀστρατείας ἔγκλημα, καὶ μισόπατρις μᾶς γίνετ' ἐκ συστήματος*. Εἰς Σέρρας ὅπου φεύγει, ἔμπορός τις τὸν δέχεται γραμματέα του. Παρ' αὐτῷ ἀπαντᾷ ὡς ὑπηρετριαν νέαν τινα ἥτις ἐν Λεβαδίᾳ, ὅταν τὸν ἐβασάνιζεν ὁ σκληρὸς ξενοδόχος ἐκεῖνος, ὅταν τὸν κατέτριχε πόνος, πεῖνα, καί τινες ἀηδεῖς παράσιτοι οἰκειότεροι, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, εἰς τὸν ῥυπαρογράφον Πτωχοπρόδρομον, ἢ εἰς τὸν φιλόκαλον κάλαμον τοῦ ποιητοῦ τοῦ Στράτι, τότε αὐτὴ τὸν εἶχεν οἰκτείρει, καὶ τῷ εἶχε δώσει νὰ πίῃ σαλέπιον. Αὐτὴν μέχρι τέλους νυμφεύεται. Ἀλλὰ μόλις τὴν ἐνυμφεύθη, καὶ ἔντρομος, καὶ ἀπηλπισμένος ὁρμᾷ, καὶ φεύγει . . . εἰς τὴν Ῥωσσίαν.

«Τί ἔτρεξε; τί ἔγινεν;» ἡ θλιβερὰ
Ἑλένη ἐρωτᾷ·

Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἠξεύρει μόνος ὁ ἀστερίσκος τῆς σελ. 101. Εἰς τὴν Ῥωσσίαν γίνεται στρατιώτης, πολεμεῖ εἰς τὸν Καύκασον, πληγώνεται, λειποτακτεῖ, συλλαμβάνεται καὶ μέλλει νὰ τουφεκισθῇ, ὅταν αἴφνης παρίσταται ἡ γυνή του ἐμπρός του μετὰ τοῦ ἐν τούτοις γεννηθέντος υἱοῦ του, καὶ ὁ προστάτης αὐτοῦ ἔμπορος τῶν Σερρῶν, ὅστις μεσιτεύει παρὰ τῷ διοικητῇ καὶ συγχωρεῖται ὁ Στράτις. Ἔκτοτε αὐτὸς ἔρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς, ἀγοράζει ἕνα μῦλον εἰς Ναύπλιον, καὶ ζῇ ἐκεῖ ὡς πολίτης φιλόνομος, πωλῶν ἄλευρα καὶ καλὰς συμβουλάς· πρὸ πάντων δὲ ἔχει μακρὰν διένεξιν μετὰ τοῦ πωλήσαντος εἰς αὐτὸν τὸν μῦλον, ἀνδρὸς κοσμοπολίτου κατὰ τὰς ἀρχάς, καὶ ὃν πείθει μέχρι τέλους ὅτι ἕκαστος πρέπει νὰ ἔχῃ ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα.

Ταῦτα εἰσὶ τὰ παθήματα καὶ μαθήματα τοῦ Στράτι ὡς ἐν συντόμῳ. Διατί ταῦτα καὶ ὄχι ἄλλα, διατί τόσα καὶ ὄχι περισσότερα; Διότι οὕτως ἔδοξε τῷ ποιητῇ. Ὁμολογοῦμεν ὅτι πολλὴν προσπάθειαν δὲν αἰσθανόμεθα ὑπὲρ συμβάντων ἅτινα παράγει ἢ καταστρέφει, βραχύνει ἢ μηκύνει μία ὄρεξις ἢ μία ἰδιοτροπία τοῦ ποιητοῦ, οὔτε ὑπὲρ τῶν ἐρώτων τοῦ Στράτι, πρὸς οὓς αὐτὸς ὁ ἴδιος πολὺ ἐνθέρμως δὲν φαίνεται διακείμενος, οὔτε ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν, τῶν αἰσθημάτων ἢ τῶν φρονημάτων αὐτοῦ, διότι κυρίως οὔτε φρονήματα, οὔτε αἰσθήματα ἔχει, οὔτε ἀρχάς. Τὰς πράξεις του συνδέει οὐχὶ ἑνότης ὡρισμένης τινὸς προθέσεως, οὐχὶ ἀπαρέγκλιτος ἐφαρμογὴ ἀρχῆς τινος σταθερᾶς ἢ ἀμεταβλήτου ἰδέας, ἀλλ' ἡ μόνη ἑνότης τῆς αὐθαιρέτου ἐμπνεύσεως τοῦ ποιητοῦ, ὅστις δικαιότατα λέγει·

«δὲν εἶναι αὐτὸς πλάσμα μου
δὲν εἶμ' ἐγὼ μονάρχης του ἀπόλυτος;

Δι' ὃ καὶ ἡμεῖς, ὅσην συμπάθειαν ἀρνούμεθα εἰς τὸν υἱόν, ταύτην δαψιλῶς χορηγοῦμεν εἰς τὸν πατέρα. Ἀρχὰς συνεπεῖς, φρονήματα εὐγενῆ, αἰσθήματα πνέοντα ἀρετὴν καὶ πατριωτισμὸν εἰς αὐτὸν εὑρίσκωμεν· εἰς αὐτὸν αἰσθήσεως καλλιέργειαν, ὀξύτητα κρίσεως φιλολογικῆς, ποιήσεως ἄνθος βλαστάνον ἐκ πεπαιδευμένου νοός, γλώσσης νεῦρον, καὶ βέλος σαρκασμοῦ δικτικοῦ ἀλλὰ φιλοκάλου ἐνταυτῷ καὶ χαρίεντος. Ἐν γένει ἀγαπῶμεν οὐχὶ τὸν ψευδῆ ἀλλὰ τὸν ἀληθῆ ἥρωα τοῦ ποιήματος, ὁ δὲ ἥρως οὗτος εἶναι ὁ ποιητής.

Ῥ.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ.

Ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τοῦ Λονδίνου.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἐξ Ἀγγλίας εἰδήσεις, ἓξ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ἀποσταλέντων εἰς τὴν Παγκόσμιον ἔκθεσιν, ἐτιμήθησαν διὰ βραβείων γ'. τάξεως· τὸ ῥοδόμελι, τὸ Ὑμίττειον μέλι, οἱ σπόγγοι, τὸ σαπουνόχωμα τῆς Μήλου, ἡ Θηραϊκὴ γῆ, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς ἱματισμός. Δύναται ἄρα νὰ καυχηθῇ καὶ ἡ μικρὰ Ἑλλὰς ὅτι δὲν παρεστάθη ὡς δορυφόρος ἄσημος καὶ ἀφανὴς ἐπὶ τῆς ἀπεράντου σκηνῆς, ἐφ' ἧς κατέπληξαν τὴν οἰκουμένην γίγαντες καὶ τιτάνες.

Ἐκ τῶν ἓξ προϊόντων, τὸ τελευταῖον μόνον ἀνήκει εἰς τὴν κυρίως βιομηχανίαν. Ἐὰν ἀπερασίζομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὰ αἴτια δι' ἃ εὐδοκίμησαν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο οἱ ἡμέτεροι εἰς τὴν κατασκευὴν ἑλληνικῶν ἐνδυμάτων, ἠθέλομεν ἴσως πορισθῆ τὸ συμπέρασμα, ὅτι μόνον τὸ εἶδος τοῦτο τῆς βιομηχανίας ἐνισχύθη ἐξαιρέτως, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῶν Εὐρωπαίων τῆς γνώμης, καὶ ὅτι ἐνισχύθη, διότι ἡ *φουστανέλλα* ἐθεωρήθη ὡς ἀντιπροσωπεύουσα τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα, ὡς γνώρισμα ἰδιάζον τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, ἢ τῆς ἐθνικῆς ἀτομικότητος, ὡς ἤθελον εἰπεῖ οἱ καθ' ἡμᾶς φιλόσοφοι. Ἠθέλομεν προσέτι πορισθῆ καὶ ἄλλο συμπέρασμα ἐπίσης βέβαιον, ὅτι, καίτοι μικροί, καίτοι πτωχοί, ἐδυνάμεθα, ἐνισχύμενοι, καὶ τὴν κοινωφελεστέραν βιομηχανίαν νὰ βελτιώσωμεν. Δὲν εἴμεθα σύμφωνοι μετὰ τῆς ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων ἐπιτροπῆς τῶν Ἀθηνῶν, εἰπούσης ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτῆς ὅτι, «ἡ ἐνεργητικότης τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξε τὸ »ἔθνος κατὰ τὰ τελευταῖα εἴκοσιν ἔτη εἰς τὰ ἀναγ»καιότερα, ἤτοι εἰς τὸ νὰ καλλιεργήσῃ τὴν γῆν, νὰ »ἀνεγείρῃ πόλεις, καὶ ν' αὐξήσῃ τὸ ἐμπορικὸν ναυτι»κόν, δὲν ἐσυγχώρησεν εἰς αὐτὸ νὰ δυνηθῇ νὰ βελ»τιώσῃ κατὰ μέρος τὰς τέχνας καὶ τὴν ἀνωτέραν »βιομηχανίαν του.» Ναί, μὲν καὶ αἱ τέχναι καὶ ἡ βιομηχανία δὲν ἀκμάζουσιν εἰμὴ μεταξὺ τῶν μεγάλων καὶ πλουσίων ἐθνῶν, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν κοινωνικῶν ἀνισοτήτων, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ ὁ οἶνος, καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ αἱ βύρσαι, καὶ τὰ σηρικὰ ὑφάσματα ἅτινα ἐσάλλησαν μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἱματισμοῦ εἰς Ἀγγλίαν, ἤθελον κατασκευάζεσθαι, ἂν ὄχι ὅπως ἐν Εὐρώπῃ, τοὐλάχιστον παραπλησίως, ἐὰν ἐνισχύετο καὶ αὐτῶν ἡ βελτίωσις, ἐὰν ἐδιδάσκοντο αἱ μέθοδοι, ἐὰν ἐβραβεύοντο οἱ εὐδοκιμοῦντες.

Ἁπλοῦς τις πολίτης, οὗτινος οἱ εὐεργετικοὶ ἀγῶνες ἐβραβεύθησαν καὶ βραδεως καὶ ἀτελῶς, κάτοχος, ὄχι μεγάλων χρηματικῶν πόρων, ἀλλὰ μεγίστου ζήλου εἰς τὸ νὰ ὠφελήσῃ τὴν πατρίδα, ἀνέλαβε μόνος καὶ ἔφερεν εἰς πέρας πρὸ ἓξ ἐτῶν τὴν ἐν Πειραιεῖ ζῳδοχυτικὴν καταστήματος μεταξουργίας, ἐν ᾧ ἐργάζονται ἑξήκοντα περίπου ἄνδρες καὶ κοράσια, κατὰ τὰς εὐρωπαϊκὰς μεθόδους. Ἠκούσαμεν δὲ πολλοὺς εἰδήμονας βεβαιοῦντας ὅτι, ἡ ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ τοῦ Κ. Λουκᾶ Ῥάλλη παρασκευαζομένη μεταξη, δὲν ὑπολείπεται πολὺ τῆς εὐρωπαϊκῆς. Διὰ τί ἄρα δὲν ἤθελον βελτιωθῆ, ἐνισχυόμενοι, καὶ ἄλλοι κλάδοι βιομηχανικοί;

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ περὶ βραβεύσεως τῶν ἓξ ἑλληνικῶν προϊόντων, λέγομεν ὅτι, ἐὰν τὰ βραβεῖα τῶν ἀνωτέρων τῆς γ'. τάξεων, ἐδόθησαν εἰς τὰ ἐντελέστερα ἔργα τῆς τέχνης ἢ τῆς φύσεως, ἀποροῦμεν διὰ τί δὲν ἀπενεμήθη τοιοῦτο καὶ εἰς τὸ μέλι τῆς Ἑλλάδος, οὗτινος ὁμολογουμένως δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἀστειότερον κατὰ τὴν ἔκφρασιν καὶ τοῦ ἡμετέρου Στράβωνος (1)

Παρὰ τὰ προϊόντα ταῦτα, ἐτιμήθη ὑπ' αὐτῆς τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας διὰ χρυσῆς μεταλλίας φερούσης τὴν προτομὴν αὐτῆς, ὁ Ἀγαθάγγελος Τριανταφύλλου, ὅστις προσέφερεν αὐτῇ λεπτουργέστατον ἀνάγλυφον ξυλογράφημα, παριστῶν τὸν Εὐαγγελισμόν. Ὁ Ἀγαθάγγελος οὗτος εἶναι καθηγητὴς τῆς ξυλογραφίας ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ Ἀθηνῶν, περὶ οὗ θέλομεν ὁμιλήσει προσεχῶς.

Ὡς ὁμιλοῦντες περὶ τῶν ἐκτεθέντων ἐν Ἀγγλίᾳ ἑλληνικῶν προϊόντων, κρίνομεν καλὸν νὰ γνωστοποιήσωμεν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Πανδώρας* δύω ἐπιστολάς, τὴν μὲν διευθυνθεῖσαν μετὰ μεταλλίας ὑπὸ τοῦ πρίγγηπος Ἀλβέρτου, συζύγου τῆς βασιλίσσης, πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν δὲ πρὸς τὸν Κ. Λ. Ῥάλλην, πρόεδρον τῆς ἐνταῦθα ἐπιτροπῆς.

Ἐκ τῶν ἐν Οὐίνδσωρ ἀνακτόρων.

Τὴν 18 Ὀκτωβρίου 1851.

Πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς ἐν Λονδίνῳ
Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς.

Κύριε!

Λαμβάνω τὴν τιμὴν, ὡς Πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1851 Βασιλικῆς Ἐπιτροπῆς, νὰ σᾶς πληροφορήσω, ὅτι οἱ ἐπίτροποι τῆς Α. Μ. ἀπεφάσισαν νὰ σᾶς ἀπονεμηθῶσιν ἐκ μέρους αὐτῶν, ὅσον ἔνεστι τάχιον, ἓν νομισματόσημον μεθ' ἑνὸς ἀποδεικτικοῦ εὐαρεσκείας, καὶ ἓν ἀντίτυπον τῆς ἐτυμηγορίας τῶν ἐνόρκων, τὰ ὁποῖα παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε ὡς ἐνθύμημα τῆς ἀρτίως περατωθείσης ἐκθέσεως, καὶ ὡς λεπτὸν δεῖγμα εὐχαριστίας διὰ τὴν πολλοῦ λόγου ἀξίαν συνδρομὴν τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς μᾶς ἐδώκατε. Δραττόμενος δὲ εὐχαρίς τῆς εὐκαιρίας ταύτης, σᾶς ἐκφράζω ἐξ ὀνόματός μου καὶ ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων μου τὴν εὐνομοσύνην μας, διὰ τὴν μετὰ ζήλου, συμπνοίας, καὶ ἐπιτηδειότητος σύμπραξίν σας μεθ' ἡμῶν εἰς πάντα τὰ ἀφορῶντα τὸ μέρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐκθέσεως. Ἀναγνωρίζομεν ὅτι εἰς τὴν πρόθυμον ταύτην σύμπραξιν, τὴν ἐκ μέρους τῶν ξένων ἐπιτρόπων τῶν Κυβερνήσεων, ὀφείλεται οὐ μικρὸν μέρος τῆς ἐπιτυχίας τῆς εἰρημένης ἐκθέσεως. Ὑποσημειοῦμαι

Ὅλως ὑμέτερος

ΑΛΒΕΡΤΟΣ

Πρόεδρος τῆς Βασ. Ἐπιτροπῆς.

Ἐκ τοῦ ἐν τῷ Ὑδέῳ κήπῳ παλατίου

τῆς Ἐκθέσεως.

Τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1851.

Πρὸς τὸν Κ. Λουκᾶν Ῥάλλην, Πρόεδρον
τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς.

Κύριε!

Προσκαλούμεθα παρὰ τῶν Ἐπιτρόπων τῆς Α. Μ. ἐπὶ τῆς εὐτυχῶς περατωθείσης ἐκθέσεως τοῦ 1851 νὰ διαβιβάσωμεν πρὸς ὑμᾶς καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς τὰς ἐγκαρδίους αὐτῶν εὐχαριστίας. διὰ τὴν πολλοῦ λόγου ἀξίαν συνδρομὴν, τὴν ὁποίαν ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη παρέσχεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀναδείξεως αὐτῆς, τόσον ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν δυσκολιῶν ὅσαι προηγήθησαν τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκθέσεως, καὶ συνώδευσαν αὐτὴν, καθὼς καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκθέσεως.

Ἂν καὶ οἱ Βασιλικοὶ Ἐπίτροποι, καὶ οἱ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν ἐργασθέντες, οὐδενὸς ἐφείσθησαν κόπου διὰ νὰ ἐναδείξωσι τὴν ἔκθεσιν ταύτην ἀξίαν καὶ διδακτικὴν παράστασιν τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας κατὰ τὰ διάφορα τοῦ κόσμου μέρη, συναισθάνονται ὅμως πληρέστατα, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατον νὰ τελεσφορήσωσιν οἱ ἀγῶνές των, ἐὰν ἡ αἰτηθεῖσα σύμπραξις τῶν ἄλλων ἐξευγενισμένων ἐθνῶν, δὲν ἐχορηγεῖτο εἰς αὐτοὺς τόσον προθύμως καὶ δραστηρίως, πανταχοῦ ὅπου ἡ αἴτησις αὕτη ἀπευθύνθη.

Ἡ προθυμία, μεθ' ἧς ἡ σύμπραξις αὕτη ἐχορηγήθη μετέδωκεν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς εἰς ἔκθεσιν τῶν ἔργων τῆς βιομηχανίας ἁπάντων των ἐθνῶν, τὸν διακεκριμένον χαρακτῆρα τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ φέρῃ κατὰ τὴν ἐνθερμον ἐπιθυμίαν τῶν Βασιλικῶν Ἐπιτρόπων.

Μεταξὺ τῶν ἀναλαβόντων τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐκθέσεως, διακεκριμένην θέσιν κατέχουσιν οἱ ἀναδεχθέντες τὸ ἔργον τῶν ἐπιτρόπων τῶν ξένων Κυβερνήσεων ἔξοχοι ἄνδρες. Ἐὰν τὸ κοινὸν τοῦ τόπου τούτου εὐχαριστήθη διὰ τὴν ἐλευθεριότητα μεθ' ἧς τὰ κάλλιστα καὶ πολυτιμότερα τῶν προϊόντων τῶν ἄλλων ἐθνῶν μετεβιβάσθησαν εἰς τὰς ἡμετέρας ἀκτάς, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐκθέσεως, οὐδὲν ἧττον ἠγαλλιάσθη ἰδὸν ἄνδρας εὐρωπαϊκῆς καὶ πλέον ἢ εὐρωπαϊκῆς διασημότητος εἰς πάντα κλάδον ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἐλθόντος προσωπικῶς νὰ παρέξωσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν διὰ νὰ καταστήσωσι τὴν ἔκθεσιν ἐντελῆ, καὶ νὰ συμπράξωσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς διευθετήσεως αὐτῆς. Εἶναι εὐχάριστον τῷ ὄντι νὰ παρατηρήσῃ τις, ὅτι αἱ προσπάθειαι τῶν διακεκριμένων τούτων ἀνδρῶν, οὐ μόνον δὲν ἠλαττώθησαν ποσῶς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ ἁρμονία καὶ ἡ ἐπιτυχία, αἵτινες ἦτο ἐπόμενον νὰ προκύψωσιν ἀπὸ τὸν διορισμὸν αὐτῶν, συνώδευσαν ἀναλλοιώτως καὶ τὰς ἐλαχίστας πράξεις αὐτῶν.

Εἴς τινας τῶν ξένων ἐπιτρόπων ὀφείλονται ἰδίως εὐχαριστίαι ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων τῆς Α. Μ. διὰ τὰς πολυτίμους συμβουλὰς, τὰς ὁποίας ἡ ἐξοικείωσίς των μὲ τὸν τρόπον τῆς διαχωγῆς τῶν ξένων ἐκθέσεων τοὺς ἐνίσχυσε νὰ δώσωσιν· ἄλλοι πάλιν διετέλεσαν ἔνορκοι διὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν βραβείων, καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὸ ἐμβριθὲς τοῦτο καθῆκον ἐξεπληρώθη ὑπὸ πάντων τῶν ξένων ἐνόρκων, ἀπαιτεῖ τὴν ἰδιάζουσαν τῆς ἐπιτροπῆς εὐγνωμοσύνην. Ἀλλ' οἱ ἐπίτροποι θεωροῦσι περιττὸν νὰ ἀναφέρωσι μίαν πρὸς μίαν ὅλας τὰς ἀποδοθείσας ὑπὸ τῶν ξένων ἐπιτρόπων ὑπηρεσίας, διότι ὁσάκις καὶ ὁπωσδήποτε ἐζητήθη ἡ συνδρομὴ αὐτῶν, ἐχορηγήθη πάντοτε προθύμως καὶ ἀπέδη ἀμεταβλήτως λίαν ἐπωφελής.

Δραττόμεθα τῆς εὐκαιρίας ταύτης διὰ νὰ σᾶς πληροφορήσωμεν, ὅτι οἱ Βασιλικοὶ Ἐπίτροποι σκοπεύουσι νὰ προσφέρωσιν εἰς τὰς Κυβερνήσεις τῶν ἐθνῶν τῶν συνδραμόντων τὴν ἔκθεσιν, ἀνὰ μίαν σειρὰν τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἀπονεμηθέντων νομισματοσήμων, μεθ' ἑνὸς ἀντιτύπου τῶν ἐτυμηγοριῶν τῶν ἐνόρκων, περιέχοντος τὰς εἰκόνας τῶν ἐκτεθέντων εἰδῶν, ὡς ἐνθύμημα τοῦ φιλικοῦ αὐτοῦ διαγωνισμοῦ, ἐξ οὗ ἐλπίζεται, ὅτι διὰ τῶν εὐλογιῶν τῆς θείας προνοίας, εὐεργετικώτατα ἀποτελέσματα θέλουσιν ἀπορρέυσει πάντων, ὅπερ καὶ ὅτι ὁ δεσμὸς τῆς εἰρήνης, τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης θέλουσιν ἔτι μᾶλλον συσφιγχθῆ καθ' ὅλον τὸν εὐεργενισμένον κόσμον. Τὰ νομισματόσημα καὶ τὰ ἀντίτυπα ταῦτα θέλουσιν ἀποσταλεῖ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἑκάστου Κράτους διὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

---

(1) Περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ μέλιτος ἀνάγνωθι τὴν ἀξίαν λόγου διατριβὴν τοῦ φοιτητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Δ. Ν. Τρανταλίδου, δημοσιευθεῖσαν διὰ τοῦ ΛΔ. φυλλαδίου τῆς Πανδώρας.

Δραττόμεθα τῆς εὐκαιρίας ταύτης διὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰς διαβεβαιώσεις τῆς πρὸς ὑμᾶς μεγίστης ὑπολήψεως, μεθ' ἧς ὑποσημειούμεθα Κύριε, κτλ.

ΣΚΩΤ. ΡΩΣΣΕΛ.
ΕΔΓΑΡ. Α. ΒΑΟΥΡΙΓΚ.

Ο ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΣ

Κατὰ Τίμωνα (Κορμενῖνον).

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Ἐν τῷ δ'. Φυλλαδίῳ τῆς Εὐτέρπης ἀνέγνωμεν αὐστηροτάτην τῆς φιλολογικῆς ἀξίας τοῦ Λαμαρτίνου ἐπίκρισιν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Τίμωνος (Κορμενίνου).

Περίεργοι θέλουσι φανῆ βεβαίως εἰς τοὺς ἀναγνώστας αἱ σκέψεις τοῦ αὐτοῦ μεγάλου κριτικοῦ περὶ τῆς φιλολογικῆς ἀξίας τοῦ αὐτοῦ μεγάλου ποιητοῦ καὶ ῥήτορος, αἱ ἐκδοθεῖσαι ἐν τῷ *Κλέπτῃ* τοῦ ἔτους 1848.

Ἐν αὐταῖς ὁ Κ. Κορμενῖνος ἐπαναλαμβάνει μὲν ὅσα εἶχεν εἰπεῖ, ἢ τουλάχιστον ἀκολουθεῖ τὸν αὐτὸν μῖτον τῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ τὸν μῖτον τοῦτον ἐπιχρυσοῖ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, εἰς τὰ χρώματα τοσοῦτον μεγνύει τὸ ῥόδινον, τόσον ἐπιπλήττων λαμβάνει τοὺς γλυκυτέρους τόνους τῆς κριτικῆς διαπασῶν, ὥστε, ἡ συμπλήρωσις αὕτη τῆς πρώτης πραγματείας του, χωρὶς νὰ παλινῳδῇ, ἀπέχει ὅμως τῆς παλινῳδίας ὅσον ἔνεστι ὀλιγώτερον, καὶ πολλὴν δίδει ὑπόνοιαν μὴ ἡ πολιτικὴ τῶν πραγμάτων ῥοπὴ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀλλοίωσιν ταύτης τῆς ἐπικρίσεως. Ἰδοὺ αἱ νεώτεραι σκέψεις·

» Ἀναμφιβόλως τὸν Λαμαρτῖνον δὲν δυνάμεθα νὰ κατατατάξωμεν μεταξὺ τῶν κλασσικῶν ποιητῶν, καθόσον ὁ ἀνὴρ δὲν ἐῤῥύθμισεν ἑαυτὸν κατὰ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν ἀρχαῖκόν· ἀλλ' εἰς τὸ εἶδός του εἶναι πρωτότυπος, ὡς πάντες οἱ μεγαλοφυεῖς· εἶναι ἀτημέλητος, ἀλλ' ἐναυτῷ καὶ ἀφελής, διότι ἀτημέλητος παίζει τὸν στίχον, καὶ ἡ μελοποιΐα, ὑπὸ τὸν δάκτυλόν του, μεταμορφοῦται καὶ ῥυθμίζεται καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐμπνεύσεις, καὶ καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἀρεσκείας. Τὰ οὐράνια σώματα ἐν τῷ ἀπείρῳ δὲν κυλινδοῦνται ἁρμονικώτερον τῶν στίχων του· τὸ ῥυάκιον, ῥέον ἐν τῷ λειμῶνι δέ, ἔχει γλυκύτερον, τὸν μορμυρισμόν· τὸ ἐαρινὸν πτηνὸν δὲν ἔχει εὐφωνότερον τὸ ᾆσμα· καὶ ἡ ἑσπερινὴ αὔρα, ἡδὺ ἐπιπνέουσα ἐπὶ τὰς Σικελικὰς λίμνας, δὲν διακοσμεῖ τὴν λεπτὴν διακύμανσίν των διὰ γλυκυτέρων καὶ λαμπροτέρων ἀκτίνων.

» Καὶ οὐ μόνον τὰ χείλη αὐτοῦ ᾄδουσιν, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ στένουσα καὶ πρὸς τὴν ψυχήν μας ἀποτεινομένη, καὶ μᾶς διεγείρει ἀναμνήσεις, καὶ ταράττει τὴν καρδίαν καὶ τὰς αἰσθήσεις μας ὅλας, καὶ μᾶς καταπνίγει εἰς τὰ δάκρυά του, εἰς τὰ τρυφερά του αἰσθήματα.

» Καὶ αἱ μελέται του, ἐπὶ πτερύγων φλογερῶν μᾶς μεταφέρουσιν εἰς τὰς ἀπωτάτας χώρας τῆς αἰωνιότητος, τοῦ θανάτου, τοῦ χρόνου, τοῦ ἀπείρου, καὶ τῆς διανοίας, ἔνθα οὐδέποτε ἐνεβατεύσαμεν, καὶ διά τινος γλώσσης ποιητικῆς, ἀνηκούστου καὶ εὐστρόφου, ῥθογγάζονται ἀληθείας μεταφυσικάς.

» Ἀγνοῶ, καὶ οὐδὲ νὰ μάθω θέλω, ἂν τοῦ στίχου του ἡ τομὴ ἦναι πάντοτε ἡ αὐτή, ἂν τὸ ὁμοιοκατάληπτόν του ἀμοιροῖ πολλάκις ἐπιτυχίας, ἂν αἱ ἰδέαι του δὲν διακυμαίνωνται, δὲν μετέχωσι καὶ ἀντιφάσεως, καὶ ἂν τῆς λύρας του αἱ χορδαὶ ἀναδίδωσι πάντοτε τὸν αὐτὸν ἦχον.— Μή τοι οἱ ὁμοιόμορφοι καὶ ἐσομεγέθεις ἐρετμοὶ δὲν ταράττωσι τῶν ὑδάτων τὰ νῶτα καὶ μὲ ἴσην τὴν μονοτονίαν; μή τοι ἀπαρέσκωμαι τὴν ἐπανάληψιν τῶν μελιῤῥύτων, τῆς ὑπολαίβος ἀσμάτων; μή τοι τὸ ἴον μὲ τὰ μῦρά του καὶ ἡ ἀηδὼν μὲ τὴν μελῳδίαν, μὲ τὰ καλλιβλέμματα ὄμματά της δὲν μὲ βακχεύουσι πάντοτε; μή τοι ἀποστρέφομαι τὴν βοὴν τοῦ καταῤῥάκτου καὶ τῶν ἀπλανῶν τὰς φλόγας ἀςέρων; μήπως ἡ πάσχουσα ψυχὴ τοὺς αὐτοὺς δὲν ἀναπέμπῃ πάντοτε γόους; μή τοι ἡ μήτηρ ἡ στερουμένη τοῦ υἱοῦ δὲν ἐντέρπεται ἐπὶ τὴν ἐπανάληψιν τῶν δακρύων της; — Ταὐτὸ λοιπόν· μή τοι ἀπαιτῶ παρὰ τοῦ Λαμαρτίνου τὴν ἀπόδειξιν τῆς πραγματικότητος τῶν ὅσων ᾄδει; Παρ' αὐτοῦ δὲν ἀπαιτῶ ἢ ὀνειροπολήσεις ἐπὶ τῆς λύρας του — καὶ ὀνειροπολήσεις εὐῤῥίσκω· στεναγμοὺς — καὶ στενάζω· ἔρωτας — καὶ ἐρωτιῶ· ἡδονὰς — καὶ ἡδύνομαι.

»: Τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ὁ Λαμαρτῖνος καὶ ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ ἐκόσμησαν δι' ἀδαμάντων καὶ μαργαριτῶν πολυτίμων τὸ ῥέμματῆς Γαλλικῆς ποιήσεως;

» Ἀμφότεροι ἄτακτοι τὴν πορείαν καὶ λειποτάκται τῶν γραμματικῶν κανόνων, ἀμφότεροι περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὰς λέξεις μᾶλλον ἢ τὰς ἰδέας, τὰς ἀναστροφὰς μᾶλλον ἢ τὸ εὐθύτητα, τὸ καινοφανὲς ἢ τὴν μέθοδον, τὸ ἀπροσδόκητον ἢ τὸν βαθμιαῖον, καὶ πολλάκις τὸν στίχον μᾶλλον ἢ τὸ νόημα· — ἀμφότεροι μᾶς ἀποκαροῦσιν ἐνίοτε διὰ τῆς μονοτονίας των, ἀλλὰ καὶ μᾶς διεγείρουσιν ἐνίοτε μετὰ πατάγου·—ἀμφότεροι, ἰδιότροποι καὶ μεγαλοφυεῖς, ἐντολὴν ἔσχον τὴν ἀνέγερσιν μιᾶς φιλολογίας νενεκρωμένης.

» Ὁ εἷς ἀναδίδει φλόγας καὶ σπινθῆρας ὡς οἱ πολύτιμοι ἄνθρακες τῆς ἀνατολῆς, ὁ ἕτερος στένει ὡς τοῦ Φιγγάλου (α) ἡ λύρα ἐν μέσῳ θαμνοφύτων ἐρήμων. Ὁ μὲν, περιφερόμενος εἰς τὸν λυρικόν του οἶστρον, καὶ μὴ φειδόμενος οὐδόλως τῆς ἰσχύος καὶ τῶν γνώσεών του, εἶναι ἀκανόνιστος, φανταστικός, καὶ ἐνίοτε ἀμίμητος, ὁ δὲ, μᾶλλον θρησκευτικός, μᾶλλον σκεπτικός, ἐγκολποῦται μύθους καὶ δάκρυα, ἔχει πλειοτέραν μὲ τοὺς οὐρανοὺς τὴν συγκοινωνίαν καὶ ᾄδει ὡσανεὶ ἱκετεύων. Ὁ εἷς διαστρεβλοῖ τὸν ῥυθμὸν, καὶ παραβιάζει τὴν μοῦσάν του, ἐν ᾧ ἀρ' ἑτέρου ὁ ἄλλος τὴν θωπεύει. Ὁ εἷς διὰ τῆς ἀνυψουμένης χειρός του, ὡσανεὶ μετὰ μόχθου, ἀποσπᾷ τῆς λύρας του τὸ ᾆσμα πομπῶδες καὶ ἐπινίκειον, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος τρέχει ὡς τὸ κρυσταλλονάματον ῥεῦμα, παρακολουθῶν τὴν εὔγονον καὶ ὁρμητικὴν φαντασίαν του. Ὁ εἷς μᾶλλον λεπτομερὴς καὶ οὐδὲν ἧττον ἐπίπονος εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἠθικήν του, ὁ ἕτερος οἰστρηλατεῖται εὐκολώτερον, ἀλλ' ἐνταυτῷ εἶναι καὶ σκοτεινότερος. Ὁ μὲν εἰσάγει εἰς τὴν βιωτικὴν σκηνὴν τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὸ δραματικώτερον, ὁ δὲ εἶναι τρυφερώτερος, συγκινητικώτερος, μᾶλλον καταπειστικός, μᾶλλον εὐῤῥαδὴς περὶ τὸ ἰχνογραφεῖν τὰ ἐγκάρδια αἰσθήματα καὶ τοὺς μυστηριώδεις λαβυρίνθους τῆς διανοίας. Ὁ μὲν, καταπληκτικώτερος, βροντερώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ κεραυνοῦ τοῦ ἀναπηδῶντος ἀπὸ βράχου εἰς βράχον καὶ ῥηγνυομένου μετὰ πατάγου ἐντὸς τῶν βαθέων λαρύγγων τοῦ Αἴμου, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος μᾶλλον σκεπτικὸς, πλέον ἄγρυπνος καὶ αὐτῶν τῶν παρθένων τοῦ Ἰσραὴλ, τῶν περὶ τὰς ὄχθας τῶν ἐρήμων ποταμῶν, τῶν χωριζόντων αὐτὰς ἀπὸ τοῦ πατρίου· ὁ εἷς πλήττει τοὺς νόας, ὁ ἕτερος τὰς καρδίας. Ὁ εἷς τὸ φῦλον τὸ ἐνεργῶν καὶ σκεπτόμενον, ὁ ἕτερος τὸ φῦλον τὸ εὐαίσθητον καὶ ἐρωτιῶν.

» Ἀναμφιβόλως εἶναι φαινόμενον πρωτοφανὲς εἷς ῥήτωρ πεντηκοντούτης ν' ἀγορεύῃ σὐτοσχεδίως· ἀλλ' αὐτὸ ἐξηγεῖται. . . . ὁ Λαμαρτῖνος εἶναι ὁ μόνος αὐτοσχέδιος ποιητὴς τῶν Γάλλων· οἱ στίχοι ἀναβρύουσιν ἀπὸ τοῦ στόματός του, ὡς τὰ ὕδατα ἀπὸ πηγῆς· ὁ Λαμαρτῖνος οὐδέποτε ἀνέβη ἐπὶ τὸν τρίποδα, οὐδέποτε ὁ Πύθιος τοῦ διετάραξε τὴν καρδίαν—οἱ ἄνεμοι οὐδέποτε συνέπαιξαν μετὰ τῆς κόμης του, οὐδέποτε ὠχρίασεν ὑπὸ τὴν φρικίασιν τοῦ οἴστρου, οὐδέποτε ἐκοπίασε τὴν διάνοιάν του. Ἡ ποίησις αὐτοῦ εἶναι διαυγὴς, ἀφελὴς, συνηρμολογημένη ὡς ἡ ἀγόρευσίς του, καὶ αἱ ἀγορεύσεις αὐτοῦ εἰσὶ μεγάλαι, πεποικιλμέναι, βροντόεσσαι, μελῳδικαὶ ὁποία καὶ ἡ ποίησίς του.

. . . . . .

Σὺ, ὦ περίβλεπτε ποιητὰ, θέλεις ζῇ, ἐν ᾧ οἱ σύγχρονοί μας γραμματικοὶ θέλουσιν ἀπολεσθῇ μετὰ τῶν συγγραφῶν των· θέλεις ζῇ καὶ ὅταν ἀκόμη δύω κἂν τρία μόνα ὀνόματα θέλουσι διασώζεσθαι ἐκ τοῦ μεγάλου ναυαγίου τῶν ἐσημέρων κυβερνήσεών μας— θέλεις ζῇ, καὶ ἄχρις οὗ τοῦ Ναπολέοντος ὑπάρχει τὸ ὄνομα: Τὶς ἄρα δὲν θέλει ἀπαγγείλει ἔνθους τοὺς λαμπροὺς τούτους στίχους;

«Τὴν κλίνην καὶ τὸν τάφον σου καλύπτουν νέφη ζοφερά!
»Τυφῶν βροντόεις σ' ἔτεκε καθὼς γεννᾷ τὸν κεραυνόν
» Πρὶν ἔτι λάβῃς ὄνομα, ἡ γῆ σ' ἐτρόμαξε δεινόν.
» Οὕτω τοῦ Νείλου τὰ νερά,
»Πρὶν ἔτι γίνωσι γνωστά, τὴν Μέμφιδα ποτίζοντα,
»Εἰς τὰς ἐρήμους ἔῤῥεον τοῦ Μέμνωνος ἀῤῥίζοντα.

(Λαμαρτῖνος. Ποιητικαὶ μελέται)

Ἐπαμεινώνδας Ἰωάννου.

(α) Φιγγάλ, ὁ πατὴρ τοῦ διασημοτάτου Ὀσσιὰν, καλεῖς τῶν περιφημοτέρων Κελτῶν Βάρδων· ἔγραφεν, ὡς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ποιήσεις, πολεμικὴν ἠχούσας ὑπόθεσιν. Τ. Σ. Μ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΑΛΙΕΥΣΙΣ ΟΣΤΡΕΙΔΙΩΝ. Ὡμιλήσαμεν ἄλλοτε ἐν τῇ *Πανδώρᾳ* περὶ τῆς ὑποθαλασσίου ποντοπορίας. Ὁ Γάλλος Εὐγένιος Λαμιράλης, ὑποβαλὼν ἐσχάτως εἰς τὴν Ἑταιρίαν τῆς ἐμψυχώσεως *ἔκθεσιν περὶ τῆς ἁλιείας καὶ τῆς καλλιεργείας τῶν ὀστρειδίων*, προτείνει ὡς μέσον ἀξιόλογον πρὸς ἁλίευσιν ὀστρειδίων τὸ ὑποβρύχιον σκάφος.

Κατὰ τὸν Κ. Λαμιράλην τὸ σκάφος τοῦτο βυθίζεται ἀκινδύνως ὅπου ὑπάρχουσιν ὄστρακα, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ βαθύτερα μέρη τῆς θαλάσσης. Τὸ δὲ πλήρωμά του, ἐγγίζον οὕτω τὰς ὑφάλους, θέλει μόνον τείνει τὴν χεῖρα διὰ νὰ συνάζῃ τὰ ὄστρακα. Πλὴν τούτου, τὸ ὑποβρύχιον σκάφος θέλει ἀνακαλύπτει καὶ νέας ὑφάλους, καὶ παρατηρεῖ τὰ μέρη ἐκεῖνα εἰς ἃ δύναται νὰ μεταφυτευθῶσιν εὐδοκίμως ὀστρείδια.

Τὸ ὑποβρύχιον σκάφος τοῦ Κ. Λαμιράλη δύναται νὰ χωρήσῃ εὐκόλως 400,000 ὀστρειδίων. Λέγει δὲ, ὅτι διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ σχέδιόν του ἀπαιτοῦνται ἐννενήκοντα περίπου χιλιάδες δραχμῶν, καὶ ὅτι, τοῦ μὲν πρώτου ἔτους τὸ κέρδος θέλει ἀναβῇ εἰς δρ. 135,000 τῶν δ' ἑπομένων εἰς 200,000.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΙ. Γνωστὸν ὅτι οἱ μαργαρῖται εἶν' ἐγκεκολλημένοι ἐπὶ ὀστράκων· τὸ ἄγνωστον ὅμως εἰς τοὺς πολλοὺς εἶναι ὅτι προκαλοῦνται εἰς φῶς ἀπὸ ἔντομον ἰδιάζουσαν ἔχον τὴν τρυπητικὴν δύναμιν, τὸ ὁποῖον, προσκολλώμενον ἐπὶ τῶν ὀστράκων, τὰ τρυπᾷ, καὶ διὰ τῆς ὀπῆς προσπαθεῖ νὰ ἐκμυζήσῃ τὸν χυμὸν αὐτῶν. Ταῦτα δὲ, αἰσθανόμενα πλησιάζοντα τὸν ἐχθρὸν, ἀνταγωνίζονται νὰ ματαιώσωσι τὴν ἐργασίαν του, ἀποθέτοντες ἐπὶ τοῦ μέρους ὅπου γίνεται ἡ ὀπὴ, τὴν ὕλην τὴν καθιστάνουσαν ἀργυροειδῆ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὀστράκου, τὴν ὁποίαν κοινῶς ὀνομάζομεν *σεντέφι*. Ὅσῳ δὲ πλέον τὸ ἔντομον μεταλλεύει τὸ ὄστρακον, τόσῳ τοῦτο καθιστάνει παχύτερον τὸ ὀχύρωμά του. Ἐὰν ὁ ἐχθρὸς ἦναι μεγάλος καὶ ἐπίμονος, ὁ μαργαρίτης γίνεται ὀγκωδέστερος. Πολλάκις ὅμως ὁ τρυπητὴς ἀποκάμνων σκάπτει νέαν ὀπὴν, καὶ οὕτω γίνεται καὶ νέος μαργαρίτης.

Ὁ Κ. Ἐλλιὼτ, λαβὼν ἀριθμόν τινα ὀστράκων φερόντων τοὺς ἐχθροὺς των ἐπὶ τῶν ὤμων, ἀπέθεσεν αὐτὰ ἐντὸς λεκάνης, ἐν ᾗ παρετήρησε τὰς λεπτομερείας τὰς ὁποίας περιεγράψαμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐντόμων ἐπληθύνθη, ἐῤῥίψεν ἐντὸς τῆς λεκάνης καὶ ἄλλα ὄστρακα ἄθικτα, εἰς ἃ προσκολληθέντα ἐκεῖνα, προεκάλεσαν εἰς φῶς καὶ νέους μαργαρίτας.

Ἐνταῦθεν ὁ Κ. Ἐλλιὼτ, συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ συστήσῃ ἐργαστήριον μαργαριτῶν, τὸ ὁποῖον ἐπέτυχε πληρέστατα. Ἔστειλε δὲ καὶ πρός τινα τῶν ἐν Σκωτίᾳ φίλων του ἀριθμόν τινα τῶν ἐντόμων τούτων, ἅτινα προσεκόλλησεν οὗτος ἀμέσως ἐπὶ μυδίων ἀγγλικῶν ἐχόντων τὴν ἰδιότητα τοῦ προάγειν μαργαρίτας.

Τὰ μύδια τῆς Βελγικῆς προάγουσιν ἐπίσης μαργαρίτας, καὶ, ὡς λέγεται, οἱ ἐφευρέται πραγματεύ-

ονται μετὰ τῆς κυβερνήσεως διὰ νὰ πωλήσωσιν εἰς αὐτὴν δώδεκα ἐκ τῶν ἐντόμων τούτων, μέλλουσαν νὰ τὰ ἀποθέσῃ εἰς τοὺς περιέχοντας μύδια ῥύακάς της.

Λοιπὸν ὁ Κ. Ἐβιλμὼν ὁ κατασκευάζων λίθους πολυτίμους, ἔχει σύντροφον τὸν Κ. Ἐλλιὼτ κατασκευζοντα μαργαρίτας.

Πρὸς τοὺς κυρίους συντάκτας τῆς Πανδώρας.

Εἰς τὸ τελευταῖον ὑμῶν φυλλάδιον ἀνέγνων περιγραφὴν τῆς ἐν Λονδίνῳ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐν ᾗ δικαίως λυπεῖσθε ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀποκαλοῦνται Γραικοί, ἐν τῷ τετραστίχῳ τῷ κοσμοῦντι τὴν ὄψιν τῆς ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ ὅταν αὐτὴ ᾠκοδομεῖτο, συνέπεσε νὰ ἐπιδημῶ ἐν Λονδίνῳ, καὶ νὰ συνεισφέρω τὸ ἐμὸν εἰς τὴν ἀνέγερσιν αὐτῆς, εἰς συμπλήρωσιν τῶν ὑμετέρων εἰδήσεων περὶ τοῦ ῥηθέντος ἐπιγράμματος, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς πληροφορήσω, ὅτι μετὰ τοῦ τετρασίχου τούτου· ὁ Κ. Φίλιππος Ἰωάννου εἶχε πέμψει εἰς τὴν ἑλληνικὴν παροικίαν τοῦ Λονδίνου καὶ ἄλλα ἐπιγράμματα, ἐν οἷς ὑπῆρχε τὸ ὄνομα Ἕλληνες, διακρινόμενα δὲ πάντα διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀκριβολογίας ἐκείνης, ἥτις χαρακτηρίζει πάσας τὰς ἀρχαίας στιχηρὰς συνθέσεις τοῦ ἐξόχου τούτου ἑλληνιστοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως πάντες οἱ συνδραμόντες εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἐκείνου καταστήματος, δὲν ἦσαν ἐξ ἐκείνων οἷς δέδοται σήμερον νὰ σεμνύνωνται διὰ τοῦ εἰδικοῦ ὀνόματος Ἑλλήνων, τοῦ ἰδίως ἀποδιδομένου τοῖς πολίταις τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, διὰ τοῦτο προεκρίθη τὸ περιπλέον τὴν ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν ὡς περιληπτικωτέραν θεωρουμένην ἐπωνυμίαν τῶν Γραικῶν. Ὡς δὲ πρὸς τὸ Ο τῆς Βικτωρίας, δικαίως δὲν ἐπιμένετε, διότι οὔτε νὰ λείπῃ ἀπὸ τὸ μέτωπον τοῦ ναοῦ τὸ ὄνομα τῆς βασιλίσσης τῆς φιλοξένου Ἀγγλίας ἦτον πρέπον, οὔτε ὅμως ἐδύνατο διὰ τοῦ Ω γραφόμενον νὰ εἰσβιασθῇ τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς μέτρον δακτυλικόν.

Δεχθῆτε κτλ. Ρ.

ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΝΘΟΔΕΣΜΗΣ

(Ἴδε Φυλλάδ. ΜΓ'.)

Ἀριθμὸς 1.

Θ Ξ Ε Ν Ο Σ.

Εἰς ξένας ὄχθας ἐῤῥιμμένος,
Ἀγρίας τύχης ναυαγός,
Ὅπου γυρίσῃ παντοῦ ξένος·
Τίς θὰ τῷ γίνῃ ὁδηγός;

Περνοῦν νεφέλαι διωγμέναι
Ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ βορρᾶ,
Καὶ λέγουν· εἰς τὴν γῆν σου, ξένε,
Μᾶς φέρουν τὰ ὑγρὰ πτερά.

Εἰς ξηρὸν κλάδον στηριγμένος,
Τοῦ δάσους βλέπει τὴν σκιάν,
Τὸ δάσος λέγει· εἶσαι ξένος,
Ἐδῶ δὲν ἔχεις φωλεάν.

Ἡ μήτηρ τέκνον τεθλιμμένον
Θάλπει μ' ἓν φίλημα γλυκύ.
Πλὴν δὲν ἀνοίγει εἰς τὸν ξένον
Θερμὴ ἀγκάλη μητρική.

Γελῶν τὸ σμῆνος τῶν παρθένων
Εἰς τ' ἄνθη παίζει καὶ πετᾷ·
Κἀνὲν μειδίαμα τὸν ξένον,
Βλέμμα κἀνὲν δὲν χαιρετᾷ.

Μορφαὶ πενθίμως ἐστολμέναι
Νεκρὸν κομίζουν κατηφεῖς.
Ἂν ἀποθάνῃς ἐδῶ, ξένε,
Δὲν ἔχεις τόπον νὰ ταφῇς.

Παρήγορος τοῦ τεθαμμένου,
Ἀγρύπνος θρῆνος ἀντηχεῖ·
Ἡ πλάξ ἡ ἄχαρις τοῦ ξένου
Οὐδὲ μ' ἓν δάκρυ θὰ βραχῇ.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Τίς γίγας γεννᾶται, ἀνδροῦται δ' εἰς νάνον;
Καὶ πάλιν γηράσκει εἰς γίγαντ' αὐξάνων;

ΛΥΣΙΣ

Τῶν ἐν τῷ προλαβόντι Φυλλαδίῳ αἰνιγμάτων.

Κανάρης. — Ναπολέων.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Παρακαλοῦνται οἱ Κύριοι συνδρομηταὶ ὅσο δὲν ἐπλήρωσαν εἰσέτι τὴν συνδρομήν των, νὰ διαβιβάσωσι ἀνυπερθέτως αὐτὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Π α ν δ ώ ρ α ς, διὰ τῶν κυρίων ἐπιστατῶν τῶν ταχυδρομείων ἢ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῆς.